

INFORME SOBRE LA PROGRAMACIÓ CULTURAL 2016-2017 DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA DES D'UNA PERSPECTIVA DE GÈNERE

Estudi elaborat per Anna Cabó (LaGroc) i Joan Manel Sánchez (ILabso)

Desembre de 2017

Edita

Departament de Transversalitat de Gènere
Gerència de Recursos

Realitzat per

Autoria: Anna Cabó (LaGroc) i Joan Manel Sánchez (ILabSo)

Assessoria acadèmica i buidatge: Isabel Holgado

Buidatge: Silvia Carrillo, Laura Mureddu. Amb la col.laboració de: Alba Alvàrez i Flor del Gesso

Correcció

Serveis Lingüístics de l'Ajuntament de Barcelona

Aquest document està sota la llicència [Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Barcelona, desembre de 2017

Índex

1. Context	4
1.1. Estructura del document	6
2. Introducció: cultura i gènere	8
2.1. Polítiques culturals i gènere	13
3. Objecte de l'estudi: metodologia i estructura de la recollida de dades	16
3.1. Dades recollides	17
3.1.1. Àmbit de programació	17
3.1.2. Activitat programada	18
3.2. Què no s'ha analitzat?	21
4. Àmbits de programació	22
4.1. Centres cívics	22
4.2. Biblioteques de Barcelona	24
4.3. Fàbriques de creació: xarxa municipal	25
4.4. Museus i col·leccions de titularitat municipal o amb participació municipal	26
4.5. Auditoris municipals o amb participació municipal	27
4.6. Festivals i festes organitzades per l'ICUB	28
4.7. Sales d'arts escèniques	28
4.8. Arxius	28
5. Anàlisi de les estructures organitzatives dels àmbits/espais de programació	29
5.1. Institut de Cultura de Barcelona	29
5.2. Consorci de biblioteques	31
5.3. Fàbriques de creació	33
5.4. Centres cívics	34
5.5. Museus	35
6. Anàlisi de les activitats programades	37
6.1. Rols de les dones en les activitats culturals	37
6.1.1. Rol de les dones a Biblioteques, Centres cívics i Fàbriques de creació	40
6.1.2. Rol de les dones a Arxius, Museus i Centres d'exposicions	41
6.1.3. Rol de les dones als Festivals, grans Auditoris i Sales d'arts escèniques	43
6.1.4. Rols de les dones per districtes	44
6.2. Públic destinatari	48
6.2.1. Públic destinatari de les activitats de Biblioteques, Centres cívics i Fàbriques de creació	49
6.2.2. Públic destinatari a Festivals, Grans auditoris i Sales d'arts escèniques	49
6.2.3. Públic destinatari de les activitats dels Arxius, Centres d'exposicions i Museus	50
6.3. Rol de les dones segons el públic destinatari	51
6.4. Activitats amb perspectiva de gènere	52

6.4.1. Públic destinatari de les activitats amb perspectiva de gènere	53
6.4.2. Disciplines o temàtica de les activitats amb perspectiva de gènere	55
6.4.3. Activitats amb perspectiva de gènere per districtes	55
7. Anàlisi dels Museus i Centres d'exposicions	61
8. Anàlisi dels festivals.....	64
8.1. Anàlisi de la programació de la Mercè 2017.....	65
8.1.1. Cartell de la Mercè.....	65
8.1.2. El pregó	65
8.1.3. El programa de la Mercè 2017.....	65
8.1.4. Públic destinatari	66
8.1.5. Tipus d'activitat.....	66
8.1.6. Temàtica de les activitats.....	67
8.1.7. Rols de dones i homes en les activitats	67
8.1.8. Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere	69
9. Conclusions	70
9.1. Rols en les activitats culturals: manca de paritat i feminització de rols	71
9.2. Llocs de presa de decisió	72
9.3. Perspectiva de gènere i activitats dirigides a les dones	73
9.4. Públic destinatari	74
9.5. Imatges	75
10. Algunes propostes per a l'aplicació de la perspectiva de gènere en les activitats culturals de la ciutat	76
10.1. Estadístiques i disseny d'indicadors.....	76
10.2. Gestió del canvi: sensibilització i formació	77
10.3. Llocs de presa de decisió i licitacions.....	79
10.4. Programar amb perspectiva de gènere	80
10.5. Pressupostos amb perspectiva de gènere	82
10.6. Webs i llei de transparència.....	82
10.7. Museus, col·leccions i residències d'artistes	84
11. Bibliografia	85
12. Annexos.....	86
12.1. Llistat complert dels espais de programació per àmbits de programació.....	86
12.2. Recomanacions UNESCO	89
12.3. Informe executiu d'aquest estudi.....	90

1. Context

Aquest és un estudi pioner, el primer portat a terme a l'àmbit de Barcelona i a l'estat Espanyol, que ha permès analitzar les activitats culturals de l'Ajuntament de Barcelona. Es tracta d'activitats programades durant el 2016 i part del 2017 en el 70% dels espais de programació municipal o en conveni, en total més de 19.000 activitats que s'han buidat una a una per saber quins rols porten a terme les dones, quin tipus d'activitats es programen, a qui van dirigides i si aquestes tenen perspectiva de gènere.

Això ha estat possible gràcies al *Pla per la Justícia de Gènere (2016-2020)*¹, un instrument d'actuació de l'Ajuntament de Barcelona per a l'eliminació de les desigualtats de gènere, on s'inclou l'àmbit de la cultura i memòria col·lectiva com un dels eixos estratègics. Entre els objectius d'aquest eix estratègic hi ha:

- Potenciar la creació de les dones i amb una perspectiva de gènere
- Impulsar una programació paritària de les activitats culturals fent èmfasi en esdeveniments destacats de ciutat.

Aquesta actuació només podrà dur-se a terme a partir d'una anàlisi previ amb perspectiva de gènere de la situació actual de la programació cultural de l'Ajuntament de Barcelona. Per aquest motiu, el Departament de Transversalitat de Gènere d'aquest ajuntament, va encarregar, el juny de 2017, aquest estudi: l'anàlisi de la programació cultural de l'Ajuntament de Barcelona amb perspectiva de gènere.

Sabem que la transversalitat de gènere costa molts esforços i no és fàcil que impregni i transformi les institucions. El cas de l'Ajuntament de Barcelona no és una excepció. Un exemple il·lustratiu d'aquest dificultat per a la incorporació efectiva de la perspectiva de gènere és el PAM, Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2016-2019, on la paraula gènere, dona, dones o igualtat no apareixen cap vegada en l'apartat de cultura.

¹ Ajuntament de Barcelona. *Pla per la justícia de gènere 2016-2020*. Barcelona: Ajuntament, 2016. Web 22 agost 2017. <http://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/pla_per_la_justicia_de_genere.pdf>

La UNESCO, en el seu estudi *Gender equality: heritage and creativity*² reforça aquest tipus d'iniciatives, tenint en compte que:

"La cultura sovint es considera com un impediment per a l'apoderament de les dones o un transmissor de les desigualtats entre homes i dones. Ja que aquestes hipòtesis no es basen en l'evidència, les estadístiques culturals poden tenir un paper estratègic a l'hora d'avaluar la situació de la igualtat de gènere en la vida cultural i social i fins a quin punt la diferència entre sexes i/o desigualtats augmenta o disminueix al llarg del temps."

Per dur a terme aquesta anàlisi, a Barcelona hem comptat amb la col·laboració de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), un organisme municipal:

"Creat el 1996, **com a òrgan únic de totes les funcions municipals en matèria de cultura**, a partir de la fusió de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament, de l'Institut Municipal Barcelona Espectacles i del Centre gestor de museus. Des de l'1 de gener de 2006 l'Institut de Cultura s'ha constituït com una Entitat Pública Empresarial Local (EPEL). Una modalitat d'ens públic prevista per llei que confereix plena capacitat jurídica i autonomia de gestió a l'Institut de Cultura per portar endavant els seus programes i projectes".³

Com es farà palès més endavant en aquest informe, l'ICUB, però, no gestiona els equipaments analitzats directament ni és responsable directe de la programació, de manera que la col·laboració de biblioteques, centres cívics, museus, auditoris i fàbriques de creació ha estat imprescindible per portar a terme aquest estudi, i també ho haurà de ser per, en un futur, afavorir canvis per una programació cultural més paritària.

Aquesta situació, on l'ICUB no gestiona directament els espais de programació i no recopila la programació dels equipaments, ha estat un repte afegit a l'hora de recollir les dades necessàries per aquest estudi, a més a més del calendari per portar-ho a terme, de juny a octubre. Aquest ha estat el motiu perquè no s'ha pogut buidar el 100% del espais de programació que consten en l'annex 1.

² Deloumeaux, Lydia. "Gender and culture: the statistical perspective". A: UNESCO. *Gender equality: heritage and creativity*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014- Web. 23 agost 2017. P 156 i 159 <<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002294/229418e.pdf>>

³ Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura de Barcelona. Web 22 agost 2017. <<http://lameva.barcelona.cat/barcelonacultura/ca/icub>>

1.1. Estructura del document

Ordenar les dades recollides perquè aquest document sigui una de les eines de transformació de les polítiques culturals de la ciutat ens ha portat a una estructura dividida en deu parts.

Primerament hem volgut explicar quins són els significats del terme cultura, una paraula polisèmica que se li apliquem una perspectiva de gènere ens dona una visió, encara més complexa, del terme.

Seguidament trobareu quin és l'objecte de l'estudi, els àmbits de programació, els seus orígens i funcionament. Es tracta d'àmbits molt diversos i no sempre de fàcil comparació. Per aquest motiu les dades recollides les hem agrupats en tres grans grups, entre:

- Biblioteques, centres cívics i fàbriques de creació: són xarxes d'equipaments de proximitat amb un gran volum d'activitats.
- Arxius, Museus i Centres d'exposicions: tenen la doble funció de preservar, crear col·lecció i difondre l'obra. Són equipaments de ciutat i, de manera conjunta, són el segon grup amb major nombre d'activitats.
- Grans auditoris, festivals i centres d'arts escèniques: tenen en comú l'organització d'activitats musicals, òpera i altres arts escèniques.

Tot seguit, trobareu la metodologia que hem emprat per recollir les dades, tant dels 117 àmbits de programació com de cadascuna de les 19.088 activitats programades.

La primera part de l'anàlisi tracta sobre les estructures organitzatives dels diferents àmbits de programació. Sempre que això ens ha estat possible, s'ha comparat el percentatge de dones i homes en les plantilles i en les estructures directives dels diferents àmbits de programació.

L'anàlisi de les activitats programades, s'ha centrat en els rols de les dones en el desenvolupament de les activitats, el públic destinatari de les accions programades i en si les activitats tenien o no perspectiva de gènere. A més, s'han comparat les dades segons les activitats tenien lloc en un o altre àmbit de programació, i segons districtes on tenien llocs les activitats.

Finalment s'ha fet un breu anàlisi dels àmbits i espais de programació de Museus i centres d'exposicions i dels festivals, amb especial èmfasi en el cas de la Mercè, festa major de la ciutat.

En tots els casos, hem volgut posar de manifest l'elevat nombre d'activitats sobre les que no teníem la informació per poder fer l'anàlisi, degut a que no estava present en els materials de difusió que ens han facilitat.

Com a cloenda, hem estret unes primeres conclusions de l'anàlisi de les dades i, en base a aquestes, proposem unes primeres recomanacions amb la idea que es puguin aplicar a curt i mig termini.

La bibliografia emprada, i tres annexos, un amb el llistat complet d'espais de programació municipals o en conveni, el següent les recomanacions de la UNESCO sobre cultura i gènere, i tanca aquest document el resum executiu d'aquest treball.

2. Introducció: cultura i gènere

Cultura és un concepte que ha estat, i segueix essent, motiu de “discussió” acadèmica: és una paraula polisèmica amb diversitat de significats i usos en funció de la disciplina que se n'ocupa.

La major part de definicions de diccionari⁴ parlen de conjunt de coneixements, de models i sistemes d'organització, de valors i normes i, evidentment d'art, literatura, ciència... Però que entenem per cultura?

La cultura oficial, l'alta cultura, les subcultures, la cultura popular, la tradicional, la transfronterera o la feminista, totes són cultures, però no totes tenen la mateixa presència ni el mateix pes i reconeixement social.

L'antropologia cultural, que estudia la interrelació de l'esser humà, el sistema social i les seves produccions culturals, entén la “cultura” com tot un seguit de pràctiques i adaptacions que permet a qualsevol grup humà sobreviure en relació al seu entorn i amb altres grups humans. A les societats complexes, conformades per segments de població amb diferents graus de poder i prestigi, trobem diferents cultures que no gaudeixen del mateix nivell de reconeixement, visibilitat social, recursos i prestigi.

L'antropologia simbòlica, per la seva banda, aborda la cultura com una trama de significats, amb capacitat d'adaptació a les noves circumstàncies, a partir de les transformacions en les lògiques de poder i la suma de nous subjectes i grups socials a la “trama cultural”. Per tant, és fonamental entendre la cultura com una realitat viva, complexa, feta de moltes aportacions i en reelaboració permanent. Com assenyala l'antropòleg Clifford Geertz, la cultura (com la identitat) no és una entitat oculta i immutable, sinó que és un “document actiu”, una estructura viva i oberta, en permanent reelaboració amb el subjecte i la vida social.

*“Debido a que el ser humano es un animal inserto en tramas de significación que él mismo ha tejido, considero que la cultura es esa urdimbre y que el análisis de la cultura ha de ser, por lo tanto, no una ciencia experimental en busca de leyes, sino una ciencia interpretativa en busca de significaciones [...]. Aquello por lo que hay que preguntar es por su sentido y su valor.”*⁵

⁴ Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans. Web 17 de novembre 2017.

⁵ Geertz, Clifford. *La interpretación de las culturas*. Barcelona: Gedisa, 2009. P.20

És per això que les pràctiques culturals legitimades han anat variant al llarg de la història, en funció, entre d'altres, dels canvis en les relacions de poder entre els diferents grups humans. La cultura és producte de relacions i posicions que transmuten, però també és un dels principals artefactes de domini i subordinació, erigint-se com a transmissora i perpetuadora de les desigualtats socials. Des d'aquest punt de vista, l'epistemologia feminista posa l'èmfasi en que la cultura és també el marc idoni per desmuntar les diferents dominacions; la cultura també és mitjà i espai per reinventar la vida i deslegitimar relacions de poder desiguals.⁶

Les dones, malgrat la seva exclusió dels centres importants de producció dels sabers, no han deixat mai de construir models culturals i ètics alternatius, contestataris, atorgant diferents significacions als diferents aspectes de la vida en comú davant la cultura hegemònica, la vinculada amb l'elit social masculina i posseïdora dels mecanismes de repressió social que li han permès neutralitzar les pràctiques amenaçadores pel seu status quo.⁷

La UNESCO, per la seva banda, va establir, l'any 1982, la següent definició de cultura, que avala els pressupòsits d'aquesta investigació:

*“La cultura és el conjunt de trets distintius, espirituals i materials, intel·lectuals i afectius que caracteritzen una societat o un grup social. A més de les arts i les lletres, engloba les modes de vida, els drets fonamentals dels éssers humans, els sistemes de valors, les tradicions i les creences.”*⁸

Malgrat els formidables avenços en matèria d'igualtat entre homes i dones, la **cultura occidental oficial és, estructuralment i ideològica, androcèntrica, classista i etnocèntrica**, i mostra profundes resistències a la inclusió de les anomenades subcultures, o cultures subalternes, o cultures perifèriques.

No hi ha cap país occidental compromès jurídicament amb la igualtat entre homes i dones que presenti la cultura femenina legitimada en igualtat de condicions, com a patrimoni cabdal per a les societats i la història humana. Pensem, per exemple, en la considerable investigació acadèmica, al llarg dels últims 50 anys, de recuperació històrica dels sabers i creacions de les dones, en les

⁶ Juliano, Dolores. *Las que saben. Subculturas de mujeres*. Madrid: Horas y Horas, 1998.

⁷ Cirese, Alberto Mario. *Cultura hegemónica y culturas subalternas*. Madrid: UAEM, 1991.

⁸ UNESCO. Web 20 novembre 2017.< <https://ich.unesco.org/es/1946-1982-00308>> Traducció pròpia

diferents disciplines científiques i artístiques, i l'escàs protagonisme que aquests sabers tenen als llibres d'història o als diferents espais educatius i culturals.

Un altre aspecte a tenir molt en compte té a veure amb la cultura de masses i la creixent supeditació de la cultura (especialment la cultura oficial i la indústria cultural) al rendiment econòmic o el benefici per sobre del bé comú. Aquesta mercantilització de la cultura (i de la vida) va ser un dels aspectes més destacats per la filòsofa Marina Garcés, al pregó de les festes de la Mercè 2017:

“A les ciutats grans, les festes majors s’han convertit en grans festivals, en esdeveniments de masses en què cada cop és més difícil trobar-nos. [...] A Barcelona, com a tantes altres ciutats del món, el que en diem cultura s’ha convertit en un producte festivalitzat, vinculat al consum i al turisme. Però la cultura és una altra cosa: és la possibilitat de relacionar, amb sentit, els sabers i la vida, el que sabem i el que volem.”⁹

Marina Garcés ens convida a recuperar els orígens, anar a l’etimologia del terme cultura que ens transporta a la paraula llatina, *cultus*, que significa “cultiu”, el qual, deriva de la paraula *colore* que, entre d’altres significats, conté el d’habitar, cultivar, protegir, cuidar de la terra o els animals. Cuidar el nostre entorn, afavorir la convivència i viure en harmonia, és cultura.

Aquest estudi no s’ha centrat en l’anàlisi de la cultura de la ciutat i les seves polítiques culturals, sinó en les activitats culturals d’un seguit d’equipaments i àmbits de programació institucionals. Són equipaments municipals o que reben suport econòmic del govern de la ciutat però, tot i així, **s’hi imposa una jerarquització, que es fa palesa en el propi llenguatge emprat: hi ha equipaments de ciutat i equipaments de proximitat**. Els primers són indiscutiblement cultura, sovint, fins i tot, podríem dir alta cultura, encara que sigui per una qüestió pecuniària. El preu a pagar per assistir a una òpera al Gran Teatre del Liceu és fins a 100 vegades el cost d’un taller a un centre cívic; o assistir a un concert al Festival Grec és sempre més car, i no per a tothom accessible, que escoltar una conferència gratuïta a una biblioteca.

La **cultura de proximitat està escampada per tota la ciutat, districtes i barris de tota mena**, amb una relació estreta amb la realitat de l’entorn, treballant amb associacions i grups de tot tipus, en contacte amb les “subcultures”. L’altra cultura, la cultura de ciutat, sembla més allunyada de la

⁹ Garcés, Marina. *Pregó Festa Major Barcelona 2017*. Web. 10 d’octubre 2017.

<<http://lameva.barcelona.cat/merce/ca/el-prego>>

ciutadania, i de les “altres cultures”. Els **museus**, per exemple, tenen un nivell de visites extraordinàriament elevat però omplen les sales gràcies al turisme: **només un 17,7% del públic són barcelonines o barcelonins**.¹⁰

Persones usuàries de cultura a Barcelona.		
	2014	2015
Museus	25.800.000	26.070.000
Arts escèniques	2.460.000	2.420.000
Grans auditoris	970.000	1.010.000
Cinema	5.970.000	6.250.000
Biblioteques	6.430.000	6.180.000
Centres cívics	480.000	600.000
Festivals	2.020.000	2.350.000

Font: ICUB. *Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2016-2019*¹¹. Elaboració pròpia

La **cultura és un espai imprescindible per aconseguir una igualtat real**, tal i com referia la periodista Laura Freixa:¹²

“La cultura representa una realidad en la que apenas hay mujeres. Eso legitima que la representación política o deportiva sean también exclusivamente masculinas. Por eso, una cultura igualitaria es fundamental para conseguir una igualdad real.”

Podem afegir que **l'accés a la cultura és un dret fonamental**, segons l'article 27 de la Declaració Universal dels Drets Humans:

*“Tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar i beneficiar-se del progrés científic.”*¹³

¹⁰GESOP. *Museus de Barcelona: explotació estadística de les dades de visitants de 2016*. Web. 6 octubre 2017. <http://barcelonadadescultura.bcn.cat/wp-content/uploads/2017/07/926_00_Total16Museus_Informe.pdf>

¹¹ Ídem nota 4.

¹²DÍAZ, Paka. “El resurgir del feminismo: ¿estamos ante la cuarta ola?”. *Mas: mujeres a seguir*. Núm 2, 23 de junio 2017. Web. 17 juliol 2017. <<http://www.muieresaseguir.com/social/noticia/1107921048615/resurgir-del-feminismo-cuarta-ola.1.html>>

¹³Naciones Unidas. *Declaración Universal de los derechos humanos*. Web. 23 d'agost 2017. <<http://www.un.org/es/universal-declaration-human-rights/>>. Traducció pròpia.

Cal tornar a insistir que la cultura està intrínsecament relacionada amb el gènere i, per tant, tampoc a la cultura hi ha neutralitat de gènere¹⁴. Com deia la filòsofa, Simone de Beauvoir¹⁵ a finals dels anys 40, el **gènere és una construcció social i cultural**, una disposició cultural totalment contingent: res a veure amb la naturalització i presumpte immobilisme de les dicotomies segons el sexe que han construït la realitat (per tant, també la cultura) a partir dels paràmetres discriminatoris de gènere. Però també cal assumir que són mil·lennis de cultura heteropatriarcal, on s'ha normalitzat una ficció que ha ubicat els homes en l'àmbit de la cultura, la política, l'espai públic, el poder econòmic, el treball remunerat, etc., mentre que les dones han estat assumides a la natura, l'espai domèstic, la maternitat inexcusable, l'amor i la cura, el treball voluntari, etc. Els sabers masculins, el “grau zero” de la cultura, han gaudit d'importància, visibilitat, valor i reconeixement econòmic, mentre que els sabers femenins han gaudit de tot el descrèdit fins a èpoques ben recents. És la “cultura profunda”, de la que parla el sociòleg i matemàtic Johan Galtung, un dels principals innovadors de la investigació per la Pau: *“estaríamos contemplando la raíz de las raíces, por así decirlo, el código genético cultural que engendra elementos culturales y se autorreproduce mediante ellos.”*¹⁶

L'esforç és titànic i apassionant. Parafrasejant el sociòleg Jesús Ibáñez, si allò indispensable és impossible, cal modificar les regles del joc. La cultura hegemònica no pot marginalitzar la meitat del talent humà, en excloure a les dones. Si la cultura oficial no es vol quedar relegada a un grup o una elit, cal que tingui perspectiva de gènere i s'impregni de les “altres cultures” o subcultures de la ciutat.

“Igualment important és un enfocament holístic que reconegui la relació simbiòtica entre la igualtat de gènere, els drets culturals i la diversitat cultural. La missió de protegir i promoure la diversitat de les expressions culturals no es pot aconseguir si no hi ha primer

¹⁴ Aquí se'ns planteja una contradicció: si cultura i gènere estan íntimament relacionades, perquè és tan escassa la bibliografia sobre aquesta temàtica i, principalment, pel que fa a polítiques culturals i gènere.

¹⁵ Beauvoir, Simone de. *El segundo sexo*. Madrid: Catedra, 2017.

¹⁶ “Violencia cultural”. Galtung, Johan. Documento 14. Gernika-Gogoratuz. Gernika-Lumo: Centro de Investigación por la Paz, 2003. P. 19

el reconeixement de que la igualtat de gènere ha de ser la preocupació central que s'ha d'integrar en tots els intents per assolir aquest objectiu".¹⁷

2.1. Polítiques culturals i gènere

Segons EIGE¹⁸ la cultura està “conformada per persones, i les persones estan conformades per cultures, en una dinàmica interacció”. En un context tant ampli, segons el mateix estudi, les polítiques culturals públiques acostumen a encarregar-se d'activitats relacionades amb les arts i la cultura que poden incloure des de la conservació i restauració natural, el patrimoni cultural, els museus i exposicions, activitats de teatre, música i d'altres, entreteniment, mitjans de comunicació i e-plataformes culturals.

En el nostre context, podríem distingir entre indústria cultural: cinema, televisió, series, videojocs, mitjans de comunicació, etc. majoritàriament en mans del sector privat empresarial i la cultura fruit de les polítiques culturals públiques.

El primer àmbit, el de la indústria cultural, té una influència extraordinària entre la població, per la seva amplíssima penetració i fàcil consum i, consegüentment, en la construcció del gènere i la transmissió d'estereotips de gènere. Malauradament, l'Ajuntament de Barcelona poc pot fer en aquest àmbit, però no se'ns pot oblidar que cal sensibilitzar per un “consum” conscient d'aquesta cultura, tal i com ens advertia la Marina Garcès al seu discurs ja esmentat.

Les polítiques culturals públiques tenen uns límits d'actuació, marcats per les competències que se li atorguen.

La llei *Reguladora de las Bases del Régimen Local*¹⁹ marca les competències municipals i, pel que fa a la cultura, la primera obligació, i gairebé l'única, és la d'oferir servei de biblioteca pública per a tots els municipis majors de 5.000 habitants. Per a la resta, es fa menció en dos articles a la cultura:

¹⁷ Joseph, Ammu. “Chapter 9 Women as creators: gender equality”. Re / *Saping cultural policies 2015: Convention Global Report: A Decade Promoting the Diversity of Cultural Expressions for Development*. Paris:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2015. P. 173. Web 23 agost 2017. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002428/242866e.pdf>>

¹⁸ EIGE: European Institute for Gender Equality. *Gender in Culture*. Vilnius European Institute for Gender Equality Gedimino, 2017. Web. 23 agost 2017. <<http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-culture>>. Pag. 4

¹⁹ Espanya. *Ley 7/1985, de 2 de abril, Reguladora de las Bases del Régimen Local*. Web 2 octubre 2017. <<https://www.boe.es/boe/dias/1985/04/03/pdfs/A08945-08964.pdf>>

“Artículo 25. El Municipio ejercerá, en todo caso, competencias en los términos de la legislación del Estado y de las Comunidades Autónomas en las siguientes materias: m), Actividades o **instalaciones culturales** y deportivas: ocupación del tiempo libre, turismo.”

“Artículo 28. Los Municipios pueden realizar actividades complementarias de las propias de otras Administraciones públicas y, en particular, las relativas a la educación, la **cultura**, **la promoción de la mujer**, la vivienda, la sanidad y la protección del medio ambiente.”

A Catalunya, la Llei de règim local²⁰ no hi trobem moltes diferències però inclou, per als municipis de més de 30.000 habitants, el servei descentralitzat de lectura i afegeix el següent epígraf:

“66.3 El municipi té competències pròpies en les matèries següents: n) Les activitats i les instal·lacions culturals i esportives, l'ocupació del lleure, el turisme.”

És evident que l'Ajuntament de Barcelona ofereix més serveis culturals dels que marca la Llei, per aquest rol de capital de Catalunya i, justament per aquesta capitalitat, la legislació també li atribueix capacitats i obligacions especials, també en matèria de cultura com es recull en la Carta Municipal²¹.

Segons l'estudi EIGE²² hi ha dos elements claus a treballar i debatre, que contrastarem amb les dades locals, sempre que sigui possible:

- **Consum i participació:** Hi ha una diferència important entre homes i dones en relació en la seva participació i *consum* de cultura. A nivell europeu, les dones són més lectores de llibres, usuàries de biblioteques o teatres.

Les raons per participar o no en activitats culturals també són diferents segons el sexe de la persona preguntada. Per a les dones les responsabilitats familiars i el cost econòmic pesen més que en el cas dels homes.

²⁰ Catalunya. Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya. Web. 9 de novembre 2017.

<http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=320821>

²¹ Ley 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona. Article 13, capítol 113. Web 20 novembre 2017. <

<http://w110.bcn.cat/Ajuntament/Continguts/NOVA%20ESTRUCTURA/Home/Informaci%C3%B3%20administrativa/Normativa/Normativa%20municipal/CMB%20texto%20consolidado.pdf>>

²² EIGE: European Institute for Gender Equality. *Gender in Culture*. Vilnius European Institute for Gender Equality Gedimino, 2017. Web. 23 agost 2017. <<http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-culture>>. Pag. 5

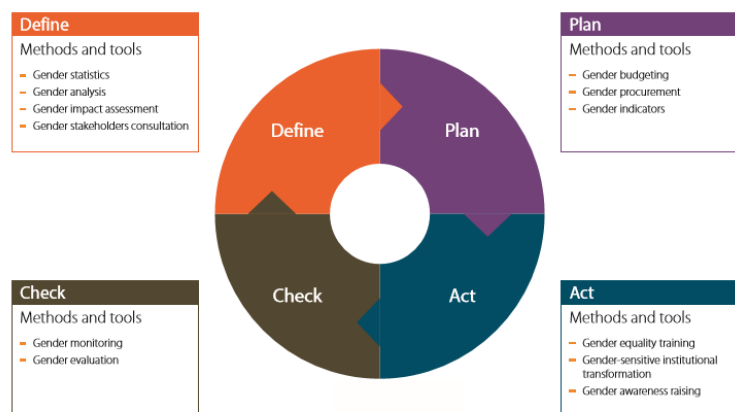
- **Mercat de treball i presa de decisió:** Tot i que les dones són majoria entre les persones amb estudis universitaris relacionats amb la cultura i la gestió, això no es reflecteix en els equips de treball i llocs de presa de decisions de la major part del equipaments a nivell europeu.

Per poder transformar les polítiques culturals i aplicar la perspectiva de gènere, segons el mateix estudi de l'EIGE, calen eines adients a cada fase de la implementació de les polítiques. Això ha d'incloure dades segregades per sexes, pressupostos amb perspectiva de gènere, avaluació i formació amb perspectiva de gènere.

4. How and when? Culture and the integration of the gender dimension into the policy cycle

The gender dimension can be integrated into all phases of the policy cycle.

Below, you can find useful resources and practical examples of mainstreaming gender into cultural policy. The resources are organised according to the most relevant phase of the policy cycle that they may serve.

Font: EIGE²³

L'Ajuntament de Barcelona ja ha fet el primer pas: analitzar i disposar de dades sobre algunes activitats culturals que tenen lloc a la ciutat amb perspectiva de gènere. Posteriorment, caldrà definir eines, planificar, comprovar, avaluar i actuar.

²³ Idem. Nota 23

3. Objecte de l'estudi: metodologia i estructura de la recollida de dades

L'objectiu de l'estudi de dades és la detecció, recopilació, sistematització i anàlisi de dades sobre la programació cultural de l'Ajuntament de Barcelona amb una visió de gènere. Això implica tota aquella programació de ciutat en la que des de l'Ajuntament es pot incidir d'alguna manera.

Per portar a terme l'estudi s'ha analitzat la programació del 2016 i el 2017 d'àmbits de programació molt diversos que inclouen tota aquella programació de ciutat en la que des de l'Ajuntament es pot incidir d'alguna manera. La recollida de dades s'ha realitzat en tres nivells:

- **Àmbit de programació**

Els àmbits de programació són els espais físics o "conceptuals" (per exemple, festivals) en el que es realitza programació cultural. En total s'ha treballat sobre 9 àmbits: Arxius; Biblioteques; Centres cívics; Centres d'exposicions; Fàbriques de Creació; Festivals; Grans auditoris; Museus i col·leccions; Sales d'arts escèniques .

Trobareu una breu contextualització dels àmbits de programació en el capítol següent.

- **Espai de programació**

Els espais de programació són les diferents unitats on efectivament es realitza la programació cultural i que es poden agrupar en diferents àmbits. Així, per exemple, de l'àmbit de centres cívics, els espais de programació són cadascun dels centres de la ciutat (Can Déu, Cotxeres Borrell, Casal de Sarrià...). En total, s'han analitzat activitats de **117 espais de programació**, dels 164 que hi ha la ciutat amb dependència municipal o en consistori, el que significa **un 71% del total**.

Tot i que l'objectiu inicial era efectuar una recopilació sobre l'estructura directiva i professional de cadascun dels espais de programació, des de les persones encarregades de la direcció, la gestió, la programació..., aquesta informació no ha estat disponible a aquest nivell de detall i desagregació i hem hagut de treballar, en la majoria de casos, amb informació agregada a nivell d'àmbit.

Aquesta informació s'ha obtingut o bé mitjançant pels mateixos àmbits o bé buidada dels seus llocs webs.

- **Activitat programada**

Les activitats programades són totes aquelles activitats culturals que han estat programades en qualsevol espai de programació inclòs en l'estudi. Cada activitat programada està necessàriament vinculada a un espai i, en conseqüència, a un àmbit de programació.

La informació recollida varia segons el tipus d'activitat. En general, es troba informació sobre l'autoria, la direcció, la realització...de l'activitat. Aquesta tasca s'ha realitzat mitjançant els opuscles i la propaganda publicades, tant en paper (o arxiu pdf) com en els llocs web. És a dir, la codificació s'ha realitzat sobre aquella informació que s'ha posat a disposició de la ciutadania i de les persones usuàries.

Només en el cas de les biblioteques s'ha obtingut una base amb alguna informació sobre les activitats programades els anys 2016 i 2017. Fins i tot en aquest cas, s'ha realitzat una tasca de recopilació de la informació i codificació.

En total, per la realització de l'estudi **s'han codificat 19.088 activitats programades a Barcelona entre els anys 2016 i 2017**. El nombre d'activitats recollides de l'any en curs es pràcticament la meitat del total codificat per l'any 2016.

No s'ha codificaran les activitats que, organitzades des d'un equipament de Barcelona, tenen lloc fora de la ciutat.

3.1. Dades recollides

A continuació realitzem una descripció dels camps que s'han cercat, tant dels àmbits com de les activitats. No sempre ha estat possible disposar de totes les dades requerides, o bé perquè no existeix cap registre o suport on hi consti o bé perquè no se'ns ha facilitat.

3.1.1. Àmbit de programació

Estructura organitzativa

Aquí s'ha demanat informació sobre la direcció, entenem la persona identificada com a director o directora de l'equipament.

També, s'ha recollit dades sobre responsables de programació, entenem la o les persones encarregades de la programació cultural de l'àmbit de programació. En cas que la persona que programa sigui la mateixa que realitza direcció, no s'ha comptabilitzar en aquest apartat sinó a direcció.

Per equip tècnic / administratiu entenem totes aquelles persones que treballen a l'àmbit i que no tenen la responsabilitat de direcció ni de programació.

En tots els casos hem recollit la informació sobre el nombre de dones, homes i el total.

3.1.2. Activitat programada

Codi de l'àmbit

És un codi intern que correspon amb el codi de l'àmbit de programació on s'encabeix l'activitat programada.

Data en què es programa

Mes

Any

Franja horària

- Matí
- Tarda
- Nit
- Tot el dia

Ens referim a la franja horària en què s'ha programat l'activitat.

Públic

Sector de la població al que es dirigeix l'activitat.

- Genèric
- Dones
- Infants / família
- Adults
- Gent gran

Disciplina

Disciplina de l'activitat programada

- Arts escèniques
- Arts plàstiques i visuals
- Arts literàries i llengües
- Música
- Humanitats i ciències socials
- Salut, ciències i tecnologia
- Altres

Tipologia d'activitat

Identificar quin tipus d'activitat s'ha programat.

- Cursos i tallers: inclou clubs de lectura)
- Conferències
- Taules rodones i debats: inclou presentacions de llibres

- Exposicions i altres accions artístiques
- Concerts
- Representacions: teatre, dansa, opera, recitals de poesia, titelles, conta contes, màgia..
- Rutes, visites guiades i excursions
- Campionats, concurs i festivals
- Projeccions
- Actes de carrer i populars
- Altres

Temàtica amb perspectiva de gènere

Entenem per perspectiva de gènere aquelles activitats que :

- Visibilitzen les diferències entre homes i dones en un àmbit o en una activitat determinada, amb l'objectiu de reflexionar-hi.
- Posen en valor la producció cultural i/o la memòria històrica de les dones.
- Afavoreixen la reflexió sobre els estereotips de gènere

Per tant, no està pensat per activitats que estiguin dirigides a les dones en tant que públic/usuàries (això ja queda recollit en una altra pregunta).

- Sí
- No
- NS/NC

Rols

Hem definint un seguit de rols i de cadascun d'ells hem cercat el nombre de dones i homes que desenvolupaven el rol en cadascuna de les activitats analitzades.

Els rols són els següents:

- **Autoria**
Per autoria entenem la persona de qui és l'autoria primera de l'obra. Exemple de qui és la peça musical o teatral representada, artista motiu de l'exposició, director/a de la pel·lícula. Es contempla la possibilitat d'autories múltiples.
- **Direcció / comissariat**
Per direcció / comissariat entenem la persona que fa el comissionat d'una exposició, la direcció d'una peça teatral o musical.
- **Traducció**
Per traducció entenem la persona que ha traduït un text d'una llengua a un altra.
- **Producció**
Per producció entenem qui produeix una obra teatral o de cinema, una opera. Persona o persones que s'encarreguen de la supervisió de tots els aspectes del muntatge.

- **Direcció artística**

Per direcció artística entenem en cas d'obra teatral o de cinema, una opera, la persona responsable d'un conjunt de funcions que configuren la posada en escena: inclou direcció musical, escenogràfica, ..etc.

- **Altres direccions**

A altres direccions hem agrupat totes aquelles direccions que, sense ser la direcció principal ni la direcció artística, apareixen anunciades en els fulletons que publiciten l'activitat. No es comptabilitzen aquí les persones que ja s'hagin comptabilitzat a la direcció general ni a la producció artística.

- **Interpretació (solista) principal**

Per interpretació (solista) principal entenem actor o actriu principal, cantant, solistes en una orquestra o en un cor, opera... sempre i quan apareguin destacats en els fulletons. Contemplem la possibilitat que la interpretació principal es realitzi per més d'una persona.

- **Composició banda / grup**

Per composició banda / grup entenem totes aquelles persones integrants dels grups o bandes o cors que, sense ser la interpretació principal, també apareguin en els fulletons.

- **Conferenciants**

Per conferenciats entenem aquelles persones que són presentades com a persones expertes i parlen d'un tema elles soles, com a molt acompanyades d'una persona que les presenta o condueix l'acte

- **Taula rodona / debats/ presentacions de llibres**

Persones que participen com expertes en una debat o taula rodona sobre un tema, en igualtat de condicions, acompanyades o no per una persona conductora o presentadora

- **Conductor/a d'un acte o presentació**

Persona que condueix un acte, que el presenta i dona peu al debat i preguntes. S'inclourà si surt al programa

- **Talleristes / formadors i formadores**

Per talleristes / formadors entenem totes aquelles persones que realitzen tallers o formacions. Aquí s'inclouen també, els contacontes i les persones que porten una ruta o visita guiada

Temàtica

Quan la temàtica d'una activitat programada és, en sí mateixa, una o diverses persones, hem codificat aquí el gènere de les persones. Així, per exemple, un cicle musical o de conferències que té per objecte un autor o autora. En els casos en què no és quantificable no s'ha aplicat, típicament quan la temàtica són dones o homes en genèric.

3.2. Què no s'ha analitzat?

Prenen com a base la llista d'equipaments en annex 1 d'equipaments municipals o amb conveni, es va decidir incloure totes les biblioteques públiques, centres cívics, fàbriques de creació, els grans auditoris, i una selecció del les sales d'arts escèniques, museus i centres d'exposicions.

Per la creació de la base de dades d'activitats, ens vam posar en contacte amb tots els espais de programació i els àmbits per sol·licitar que ens fessin arribar la informació sobre la programació de 2016 i 2017. Les activitats que no s'han tingut en compte a l'estudi són, doncs, activitats que no ens han proporcionat i de les que no hem pogut obtenir informació mitjançant els respectius llocs web.

En el cas del centres cívics s'ha pogut recollir la documentació de 30 del 52 centres, essent l'àmbit on hem tingut més dificultats per disposar de la programació. El mateix ha succeït amb el Mercat de les Flors. En resum, s'ha inclòs en aquest estudi les activitats que vam aconseguir fins a 15 de setembre del 2017.

S'havia proposat analitzar grans festivals com ara el Sònar, la Primavera Sound o el Cruïlla, festivals d'iniciativa privada però de gran impacte a la ciutat i on l'Ajuntament aporta importants quantitats econòmiques per la seva celebració. Finalment es va desestimar, tenint en compte les dificultats per aconseguir les programacions d'equipaments municipals i la complexitat afegida que suposava l'estiu. Cal recordar que l'inici de l'estudi era el mes de juny i la previsió de tant sols quatre mesos de durada, agost inclòs.

4. Àmbits de programació

Dins els àmbits de programació en trobem nou:

- Arxius
- Biblioteques de Barcelona
- Centres cívics
- Fàbriques de creació: xarxa municipal
- Festivals i festes organitzades per l'ICUB
- Grans auditoris municipals o amb participació municipal
- Museus i col·leccions de titularitat municipal o amb participació municipal
- Sales d'arts escèniques

En l'annex 1 es pot consultar els àmbits de programació cultural de la ciutat de Barcelona identificats sobre els que es realitza l'estudi.

Degut a la seva diversitat d'orígens i funcions hem cregut necessària una breu descripció dels mateixos.

4.1. Centres cívics

Els centres cívics a Barcelona van néixer als anys 80s, alguns d'ells resultat de llargues reivindicacions veïnal i, per tant, sovint vinculats a la participació ciutadana en un context històric on molts barris no disposaven de cap altre equipament municipal.

Trenta cinc anys després de l'obertura del primer centre cívic al Guinardó, la xarxa de centres cívics està formada per un total de 52 equipaments. Es defineixen com equipaments de proximitat, que faciliten l'accés al sistema cultural de la ciutat i de connectors amb altres equipaments culturals, entitats, col·lectius i esdeveniments de la ciutat.

La coordinació de la xarxa depèn de l'Institut de Cultura, aquest fet

"refleix la voluntat de l'Ajuntament de posar l'accent en el programa cultural i de proximitat que aquests centres desenvolupen. La voluntat de poder prioritzar entre els serveis a oferir als centres cívics aquells vinculats a la formació i la pràctica cultural, la divulgació del coneixement, la difusió i programació cultural i el suport a la creació".²⁴

Les responsabilitats dels Districte i de l'ICUB no sempre són fàcils de delimitar. Podríem resumir dient que la gestió de cada centre cívic correspon al Districte en què s'emplaça, mentre que la coordinació del conjunt de centres com a xarxa recau en l'Institut de Cultura de Barcelona.

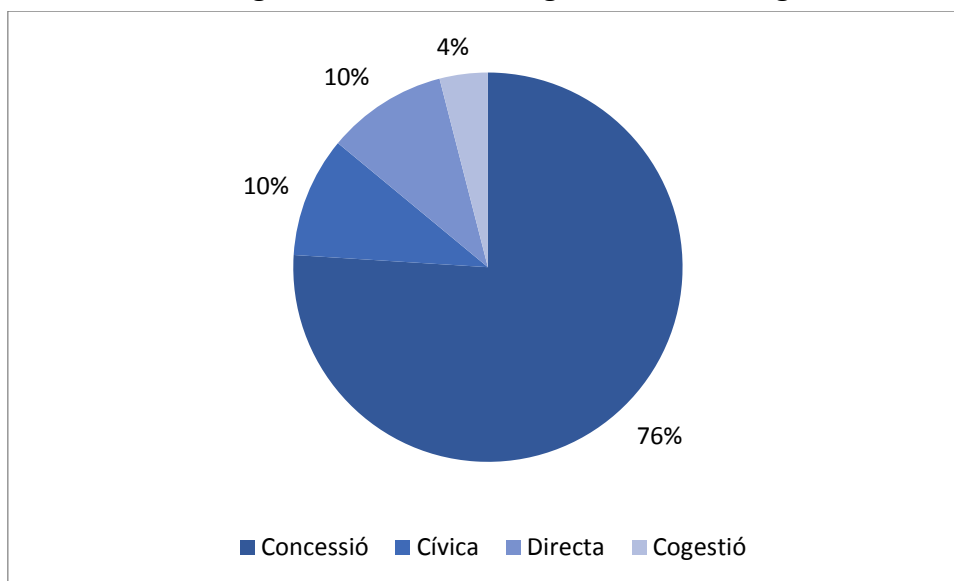
Per altra banda la gestió directa de cada centre cívic té tres grans models de gestió:

- Directa des de l'administració
- Gestió de serveis públics, de la totalitat o d'una part dels serveis
- Participació ciutadana amb gestió cívica.

²⁴ *Pla de treball 2015-2019 xarxa de centres cívics de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015. Web. 10 juliol 2017. <http://www.bcn.cat/cultura/docs/plaestrategicCC_5Def.pdf>

Segons dades facilitades per l'ICUB la gestió dels centres cívics es fa majoritàriament via concessió.

Percentatge de centres cívics segons el model de gestió

Font: elaboració pròpia a partir de les dades extretes de: *Pla de treball 2015-2019 xarxa de centres cívics de Barcelona*.
Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015.

En l'anàlisi DAFO inclòs en el *Pla de Treball 2015-2019*, es valora com una debilitat la diversitat de models de gestió, però molt especialment la manca de recursos humans, econòmics i materials. L'adequació dels edificis i la necessitat d'ajustar la categoria professional del perfil de director o directora (ara equivalent al grup C de l'administració pública, pel qual es demana un nivell de formació de secundària, batxillerat o equivalent) són temes que s'estan abordant dins aquest Pla de treball.

Dins d'aquest context, la recollida de la informació necessària per a fer una anàlisi de la programació cultural d'aquests equipaments no ha estat fàcil, de nou la manca de temps i les vacances d'estiu al mig, no ho han facilitat. Com a mostra la impossibilitat d'aconseguir a temps les programacions dels 53 centres. En total s'han pogut analitzar 30 centres cívics, que per districtes són els següents:

Llistat dels centres cívics analitzats per districtes

Centre Cívic	Districte
CENTRE CÍVIC BARCELONETA	Ciutat Vella
CENTRE CÍVIC DRASSANES	Ciutat Vella
CENTRE CÍVIC PATI LLIMONA	Ciutat Vella
CENTRE CÍVIC CONVENT SANT AGUSTÍ	Ciutat Vella
CENTRE CÍVIC SAGRADA FAMÍLIA	Eixample
CENTRE CULTURAL LA CASA ELIZALDE	Eixample
CENTRE CÍVIC COTXERES BORRELL	Eixample

C.C. CASA DEL RELLOTGE	Sants-Montjuïc
CENTRE CÍVIC EL SORTIDOR	Sants-Montjuïc
CENTRE CÍVIC COTXERES DE SANTS	Sants-Montjuïc
CENTRE CÍVIC CAN DEU	Les Corts
C CÍVIC JOAN OLIVER-PERE QUART	Les Corts
CENTRE CÍVIC RIERA BLANCA	Les Corts
CENTRE CÍVIC CASAL DE SARRIÀ	Sarrià- Sant Gervasi
CC VALLVIDRERA-VAZQUEZ MONTALBAN	Sarrià- Sant Gervasi
CENTRE CÍVIC VIL·LA FLORIDA	Sarrià- Sant Gervasi
CENTRE CÍVIC CASA SAGNIER	Sarrià- Sant Gervasi
CENTRE CÍVIC PERE PRUNA	Sarrià- Sant Gervasi
CENTRE CÍVIC CAN CASTELLÓ	Sarrià- Sant Gervasi
CENTRE CÍVIC EL COLL	Gràcia
CENTRE CÍVIC CASA GROGA	Horta-Guinardó
CENTRE CÍVIC EL CARMEL	Horta-Guinardó
CENTRE CÍVIC EL GUINARDÓ	Horta-Guinardó
CENTRE CÍVIC LA TEIXONERA	Horta-Guinardó
CENTRE CÍVIC MATAS I RAMIS	Horta-Guinardó
CENTRE CÍVIC CAN VERDAGUER	Nou Barris
CENTRE CÍVIC ZONA NORD	Nou Barris
CENTRE CÍVIC CAN BASTÉ	Nou Barris
CENTRE CÍVIC TORRE LLOBETA	Nou Barris
CENTRE CÍVIC BON PASTOR	Sant Andreu

Font: elaboració pròpia

De les múltiples activitats realitzades als centres cívics, s'ha inclòs cursos, tallers i propostes culturals programades des del centre, però no aquelles activitats fruit de les nombroses cessions o lloguer d'espais a entitats diverses del territorial. Els cursos i tallers s'han inclòs en la seva totalitat a l'anàlisi tot i que, es podria discutir si en alguns casos es tracta realment d'activitats culturals, en un sentit "purista" del terme.

En cap cas hem trobat referència a accions dirigides a fomentar una programació amb perspectiva de gènere o la creació de les dones com proposa el *Pla de justícia de gènere*. Cal esmentar, però, que tres dels 53 centres (Sagrada Família, Torre Llobeta i el Sortidor), tenen com a especialització la temàtica de dones o gènere, tots inclosos en l'estudi.

4.2. Biblioteques de Barcelona

Molt abans de la creació de la xarxa de biblioteques públiques per part de la Mancomunitat l'any 1918, a la ciutat de Barcelona ja existien la Biblioteca de l'Ateneu (1836), la Biblioteca Arús (1895),

la Biblioteca de Catalunya (1907), i la Biblioteca Francesca Bonnemaison, abans anomenada Biblioteca de la Dona (1909).

Tot i la llarga tradició bibliotecària, no és fins el 1998 que es posa en marxa a la ciutat un *Pla de Biblioteques de Barcelona 1998-2010*²⁵. En aquell moment hi havia divuit biblioteques públiques, les quals, tot i ser un servei municipal, no tenien una dependència administrativa de l'Ajuntament de Barcelona com tenen ara amb el Consorci. De les quatre biblioteques pioneres a la ciutat, només la última referida, la Biblioteca Francesca Bonnemaison, forma part de la xarxa de biblioteques públiques.

El gener de 2001 es va crear el Consorci de Biblioteques de Barcelona, que integren l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona, amb l'objectiu de desplegar el Pla de Biblioteques i gestionar i coordinar les biblioteques públiques de la ciutat.

En el *Pla de Biblioteques de Barcelona 1998-2010* es defineixen les característiques que ha de tenir aquesta xarxa (nombre d'equipaments, model de funcionament, objectius, etcètera) i distribueix responsabilitats pel que fa a la seva execució i el seu manteniment.

Actualment, el Consorci de Biblioteques de Barcelona gestiona 40 biblioteques i, entre d'altres serveis, les dota de programació de ciutat. A més, la major part de les biblioteques programen altres activitats de barri o districte. En aquest estudi s'han inclòs totes les activitats facilitades pel Consorci.

Les biblioteques programen activitats dirigides al públic adult i infantil, cicles temàtics, cursos i tallers, així com Clubs de lectura.

L'estructura organitzativa de les biblioteques no és comparable amb cap altre dels àmbits analitzats. Compta amb una plantilla de quasi 450 persones i un equip de serveis centrals de 24 membres i, aparentment, no hi ha externalitzacions, sinó que es tracta de personal propi. Els estàndards dels equipaments estan a nivells europeus i un gran nombre d'edificis són de nova planta o completament renovats. Les direccions de les biblioteques tenen un nivell administratiu B o A. En resum, res a veure amb la xarxa de centre cívics o les fàbriques de creació, per exemple.

Tal i com succeeix en el cas dels centres cívics, en cap Pla es fa referència a accions dirigides a fomentar una programació amb perspectiva de gènere o la creació de les dones, tal i com proposa el *Pla de justícia de gènere*. La Biblioteca Francesca Bonnemaison està especialitzada en aquesta temàtica i, al igual que en els centres cívics, la major part de les biblioteques programen temàtiques relacionades amb les dones i/o amb perspectiva de gènere al llarg del mes de març.

4.3. Fàbriques de creació: xarxa municipal

Es tracta de la xarxa més nova d'equipaments municipals dedicats a la cultura, creada el 2007 amb "l'objectiu d'incrementar la xarxa d'equipaments públics a la ciutat que donen suport a la creació i

²⁵ *Pla de biblioteques Biblioteques de Barcelona 1998-2010*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1998. Web 10 de juliol 2017. < <http://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/sites/default/files/pla%2098-10%20cata.pdf>>

la producció cultural”, i per donar resposta a “una reivindicació històrica per part d’artistes i col·lectius de disposar d’espais ben condicionats per a la creació i la investigació artística”.

L’únic equipament 100% municipal és Fabra i Coats, la resta són espais gestionats de manera conjunta mitjançant convenis amb grups d’artistes o professionals de la cultura.

Els equipaments tenen uns objectius comuns però no tots ofereixen els mateixos serveis. No tots tenen una programació cultural continuada, i gairebé tots tenen residència d’artistes. Un altre tret diferencial o identificatiu és que sovint ocupen antics espais fabrils o en desús que s’han reforçat en menor o major grau.

Actualment la xarxa està formada per 10 espais, però es preveu que s’incloguin més equipaments al programa de Fàbriques de Creació de Barcelona. Els equipaments analitzats i les seves àrees de treball són:

- Fabra i Coats (Sant Andreu). Arts visuals i multimèdia. Multidisciplinarietat
- Graner (Sants-Montjuïc). Dansa
- La Seca: Espai Brossa (Ciutat Vella). Arts escèniques i visuals
- La Escocesa (Sant Martí). Arts plàstiques i visuals
- La Caldera (Les Corts). Dansa contemporània i arts escèniques
- La Central del Circ (Sant Martí). Circ
- Ateneu Popular 9 Barris (Nou Barris). Arts escèniques, circ, dansa vertical i música
- Hangar (Sant Martí). Arts plàstiques i visuals
- Sala Beckett/Obrador (Sant Martí). Dramatúrgia i arts escèniques
- Nau Ivanow (Sant Andreu). Arts escèniques.

En tractar-se d’un xarxa de recent creació ens troben amb poca documentació; no hem tingut accés a plans directors o memòries de la xarxa com a tal, per tant, tota la informació analitzada s’ha extret del lloc web²⁶.

En cap cas hem trobat menció a la necessitat de incloure i fer visible la creació de les dones, tot i que si les fàbriques són “una aposta decidida per a que la creativitat, la innovació i la cultura enriqueixin la ciutat”, és fonamental que aquest aspecte es tingui en compte.

4.4. Museus i col·leccions de titularitat municipal o amb participació municipal

Segons la GuiaBCN,²⁷ a Barcelona hi ha 73 museus, dels quals, només 8 estan gestionats per l’ICUB. Aquests són:

²⁶ Aquest octubre s’ha publicat un document on de nou el tema de la igualtat de gènere no es menciona: *Mesura de govern: nou impuls al programa fàbriques de creació de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2017. Web. 20 novembre 2017. < <http://premsaicub.bcn.cat/wp-content/uploads/2017/10/Mesura-de-Govern-Fàbriques-de-Creació-Web.pdf>>

²⁷ GuiaBCN. Ajuntament de Barcelona. Web 10 juliol 2017. < http://guia.barcelona.cat/ca/llicitat?pg=search&cerca=*.*&tr=620&sort=popularity,desc&af=code_prop&c=00620*&cde0=0062001004&nr=10&code1=0062002004019>

- Museu del Disseny de Barcelona
- Museu Frederic Marès
- El Born Centre de Cultura i Memòria
- Castell de Montjuïc
- Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes
- Museu d'Història de Barcelona (MUHBA): que té diverses seus
- Museu Etnològic i de Cultures del Món, que inclou Museu de Cultures del Món i el Museu Etnològic de Barcelona.

Des de l'ICUB, també es gestionen 4 centres d'exposicions:

- La Virreina Centre de la Imatge
- La Capella
- Fabra i Coats: Centre d'Art Contemporani
- Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

D'aquest conjunt de centres, s'ha descartat analitzar la programació del Castell de Montjuïc pel fet de que és quasi inexistent i, en el cas del centre d'exposicions Fabra i Coats: Centre d'Art Contemporani, s'ha incorporat l'anàlisi amb les fàbriques de creació.

Barcelona, però, té molts més museus i sales d'exposicions, la gran majoria fundacions i consorcis amb presència de l'ICUB com:

- Museu Picasso
- Museu de la Música
- Museu de Ciències Naturals de Barcelona (que inclou Museu Blau i Jardí Botànic)
- Museu Marítim de Barcelona. MMB
- Museu Nacional d'Art de Catalunya. MNAC
- Museu d'Art Contemporani de Barcelona. MACBA
- Fundació Joan Miró
- Fundació Antoni Tàpies
- Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. CCCB.

D'aquests equipaments s'han seleccionat els 4 darrers de la llista per a aquest estudi, tot considerant el volum i la diversitat de tipologia d'activitats organitzades, així com l'impacte que tenen a la vida cultural de la ciutat.

4.5. Auditoris municipals o amb participació municipal

Barcelona no compta amb un auditori municipal però si te conveni amb els tres gran auditoris: Gran Teatre del Liceu, Palau de la Musica Catalana i l'Auditori.

Hem analitzat la programació disponible en els respectius llocs web, i des de l'ICUB ens han facilitat les dades de participació del públic.

4.6. Festivals i festes organitzades per l'ICUB

Aquí s'han inclòs un seguit de festes i festivals organitzat des de l'ICUB, com són el Grec o la Mercè, però també altres pot ser una mica menys coneguts pel gran públic, com són la Setmana de la Poesia, les festes de Santa Eulàlia, BcnNegra, Novel·la històrica o Món Llibre.

S'ha descartat analitzar la Cavalcada de Reis per diverses dificultats, tant pel format com per la manca de dades.

4.7. Sales d'arts escèniques

Les úniques sales d'arts escèniques municipals són el Sant Andreu Teatre (SAT) i el Teatre Grec, a part de les que estan dins de la xarxa de fàbriques de creació. El segon no s'ha inclòs en aquest estudi degut a que no té una programació estable, i la programació d'estiu es troba tota sota el programa del festival del mateix nom.

El Mercat de les Flors i el Teatre Lliure són equipaments en consorci amb presència municipal. En el primer cas ens ha estat impossible aconseguir la programació a temps, tot i que Dona'm Escena ha fet un magnífic estudi de la seva programació com comentem a l'apartat 10 d'aquest document. El Graner, fàbrica de creació dedicada també a la dansa contemporània, realitza molta activitat al Mercat de les Flors i aquesta si ha estat inclosa.

En resum, s'ha analitzat la programació del SAT i el Teatre Lliure.

4.8. Arxius

Entre els equipaments municipals s'ha inclòs l'Arxiu Fotogràfic, el qual, tot i que la programació no és molt ampla sí la valorem prou rellevant. El mateix podem dir de la Biblioteca Pública Arús, malgrat que el seu nom no està inclòs a la xarxa de biblioteques, pel fet de ser una biblioteca especialitzada no pública.

Resum: àmbits de programació

En aquest estudi s'han analitzat els següents àmbits i espais de programació de titularitat municipal o amb presència municipal.

Total àmbits de programació i nombre espais per àmbit analitzats

Arxius	2
Biblioteques	40
Centres cívics	30
Centres d'exposicions	3
Fàbriques de Creació	10
Festivals	7
Grans auditoris	3
Museus i col·leccions	18
Sales d'arts escèniques	4
Total	117

5. Anàlisi de les estructures organitzatives dels àmbits/espais de programació

Qui dissenya les accions culturals? Qui decideix les línies d'acció i la programació en els equipaments culturals? Per respondre a aquestes preguntes hem fet una anàlisi simple de les estructures organitzatives i de les plantilles dels equipaments culturals, sempre que ens ho ha permès les dades disponibles. Com ja hem dit abans, la nostra primera idea era recollir aquesta informació de cada espai de programació, es a dir tenir informació de les estructures i equips de treball de cada centre cívic, museu o biblioteca, però això no ha estat possible.

Quan parlem d'equip paritaris o equilibrats en relació al sexe dels seus membres ens referim a:

“En sentit estricte, la participació equilibrada entre homes i dones implica la representació igualitària, que sovint es coneix com a paritat en la participació de dones i homes, tal com ho recomana el Parlament Europeu. No obstant això, existeixen diferents definicions. El Consell d'Europa defineix com a participació equilibrada en qualsevol òrgan de decisió de la vida pública i política quant la representació de dones o homes no és inferior al 40%.”²⁸

Per tant, si adoptem la definició més “tova”, la del Consell d'Europa, i establim que els equips com a mínim han de tenir un 40% de dones o homes, trobem que els equips analitzats en molt poques ocasions compleixen aquesta directriu.

5.1. Institut de Cultura de Barcelona

Creiem rellevant analitzar l'estructura organitzativa no tan sols dels equipaments, sinó també de l'ICUB.

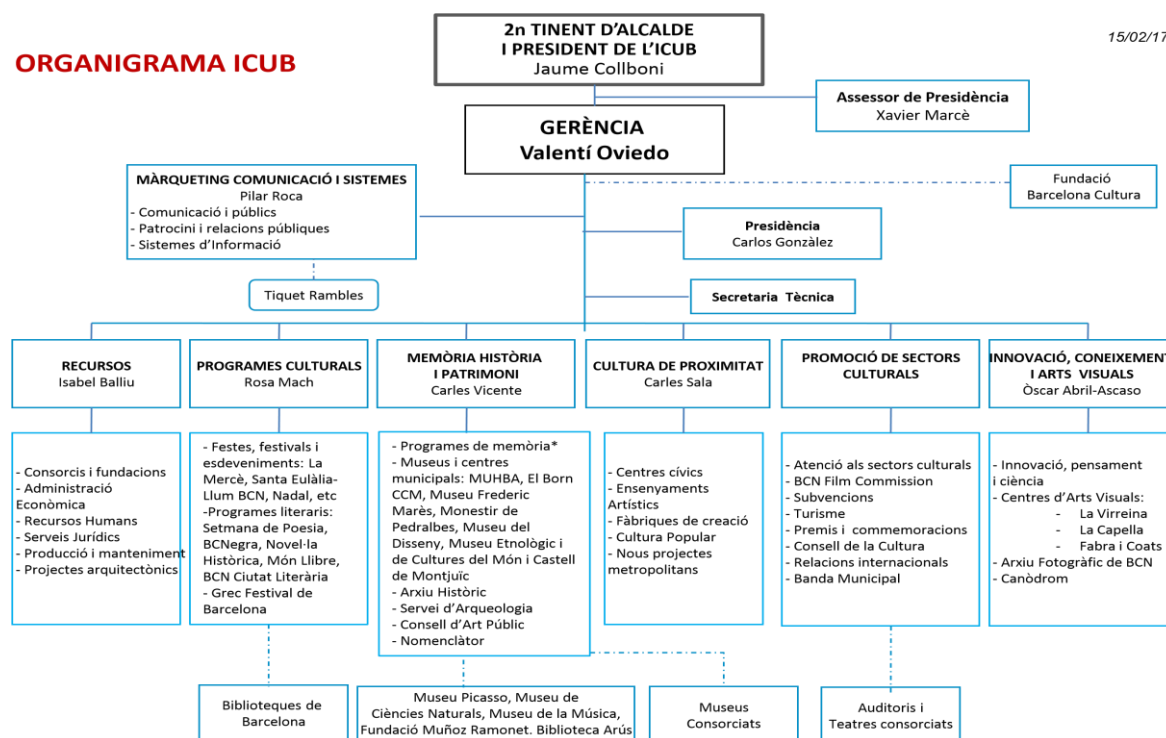
Segons el lloc web, l'organigrama consta de deu càrrecs de responsabilitat, **tres són dones i la resta homes, és a dir, 30% i 70% respectivament.**

El consell d'administració de l'entitat pública empresarial local està format per 15 persones, de les quals 4 són dones, a més del gerent i la secretària delegada de l'ICUB.

²⁸ EIGE. Web 23 octubre 2017. <http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1149>. Traducció propia de l'anglès al català

ORGANIGRAMA ICUB

15/02/17

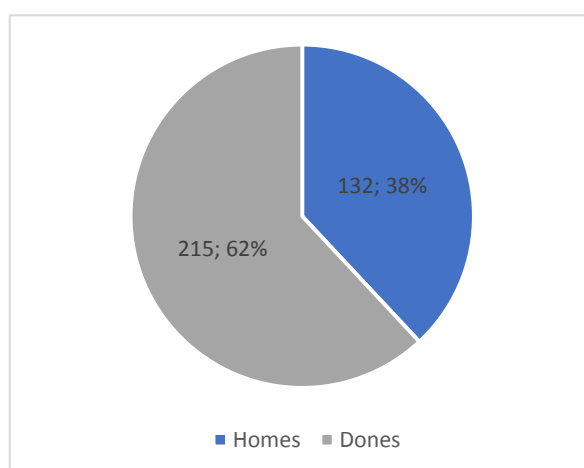
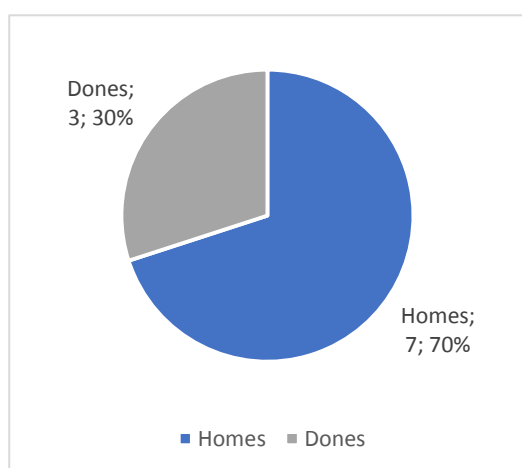

* El Comissionat de Memòria Històrica Ricard Vinyes, de la 1a Tinència d'alcaldia, és el responsable dels programes de memòria de l'ICUB

Font: ICUB

La plantilla de l'ICUB està formada per un total de 347 persones i, en funció dels sexes, això significa **62% de dones i un 38% d'homes**.

Nombre i percentatge de dones i d'homes en els càrrecs directius de l'ICUB (esquerra) i en la plantilla de l'ICUB (dreta)

Font: ICUB. Elaboració pròpia

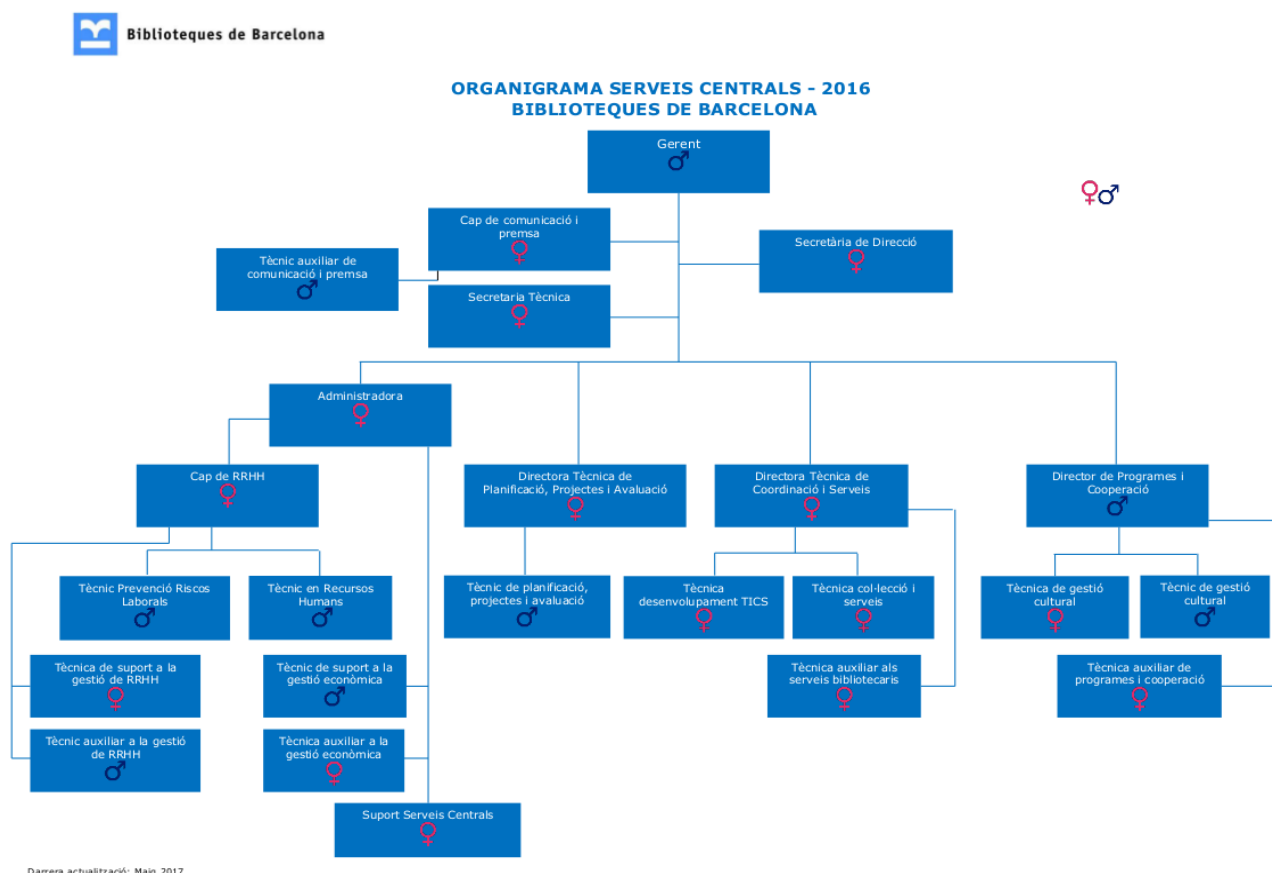
Com podem veure les gràfiques ens donen un efecte mirall, imatges invertides: quan els càrrecs directius són ocupats per un 70% d'homes, aquests representen tan sols un 38% a la plantilla, i a l'inrevés pel que fa a les dones.

Segons el mateix lloc web, "el Consell de Cultura s'articula com a òrgan de participació i incideix en la manera de fer polítiques culturals" però no tenim informació de com està constituït en relació als sexes.

5.2. Consorci de biblioteques

L'organigrama del serveis centrals del Consorci de Biblioteques ens ha estat facilitat pel mateix Consorci.

Segons les dades proporcionades, als serveis centrals hi treballen 24 persones, de les quals, 9 són homes (37,50%) i 15 dones (62,50 %); per tant, parlem d'una estructura pràcticament paritària (40/60). També cal destacar que és als serveis centrals del Consorci de Biblioteques on hi ha un major percentatge d'homes.

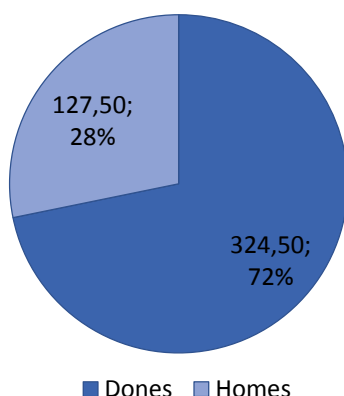

Font: Consorci de Biblioteques.

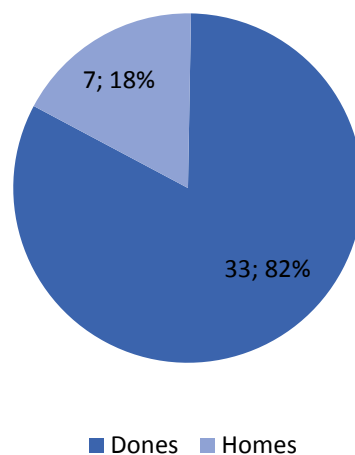
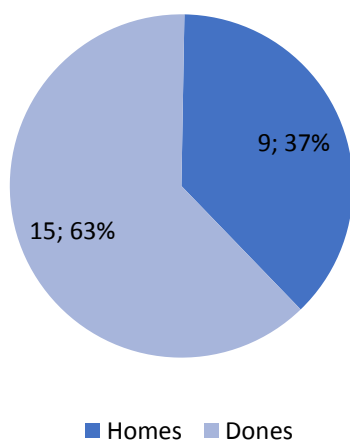
Quan avancem al següent nivell en l'estructura directiva, les direccions de biblioteques, la situació canvia força: més d'un 80% de les direccions estan ocupades per dones.

Finalment, si mirem la plantilla total del Consorci del 2016, trobem, de nou, un nivell de feminització de la plantilla molt elevat.

Nombre i percentatge de dones i d'homes a la plantilla del Consorci de Biblioteques. Any 2016

Nombre i percentatge de dones i d'homes als serveis centrals del Consorci de Biblioteques (esquerra) i a les direccions de les biblioteques (dreta). Any 2016

Font: Consorci de Biblioteques. Elaboració pròpia

Hem de tenir en compte un fet que s'arrossega des de la creació de l'Escola de Bibliotecàries²⁹ l'any 1915, que només admetia dones com a alumnat. No va ser fins ben avançats els anys setanta que l'Escola no va permetre estudiar els homes. Per tant, davant una professió molt feminitzada, no és gens estrany una plantilla on predominen les dones, i on per poder accedir a la direcció de biblioteques es requereix de la titulació universitària de grau.

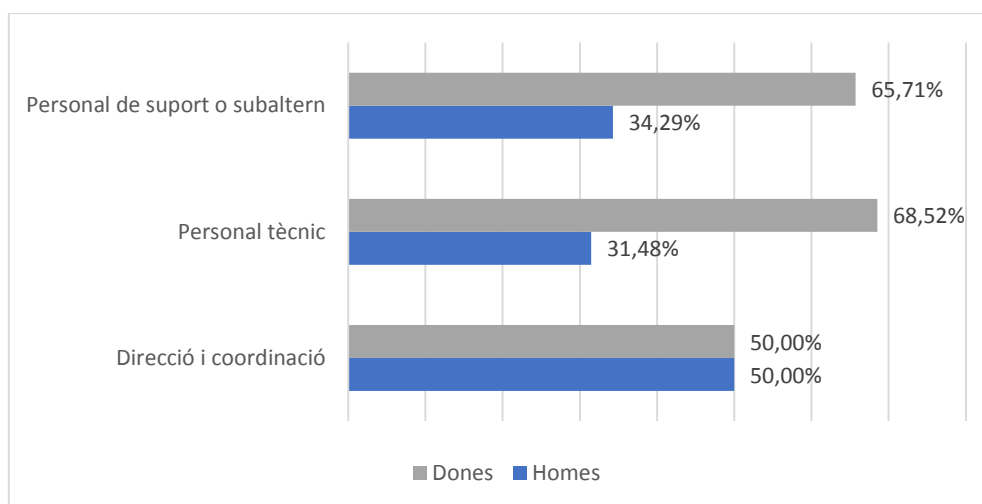
Com passa de manera generalitzada, les dones arriben a càrrecs intermedis, com són les direccions de biblioteques, però costa més pujar el següent esglaó, tot i que fins ara la gerència sempre havia estat en mans de dones.

5.3. Fàbriques de creació

Tot i ser una xarxa de nova creació, existeix un petit equip de coordinació format per tres persones (2 homes i 1 dona); el cap de projecte és un home, per tant, **un 66% de l'equip està format per homes i un 33% per dones**.

El personal de les Fàbriques, molt feminitzat en els nivells tècnic i de suport. En aquest cas, la direcció i coordinació és paritària, un 50% de cada sexe.

Percentatge de dones i d'homes de les plantilles de la Xarxa de Fàbriques de creació segons càrrec

Font: ICUB. Elaboració pròpia

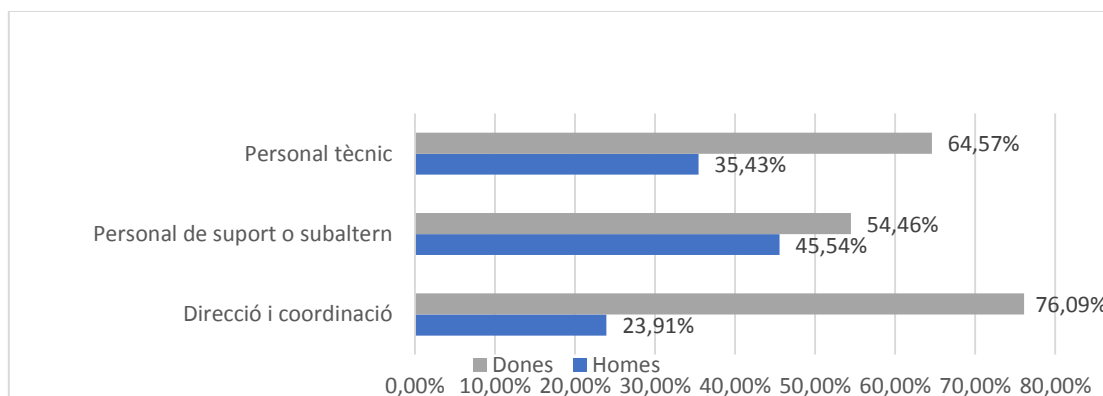
²⁹ Estivill Rius, Assumpció (2006). "Una mirada retrospectiva: de l'Escola Superior de Bibliotecàries a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació (1915-2005)". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 16 (juny). Web 17 octubre 2017. <<http://bid.ub.edu/16estivi.htm>>.

5.4. Centres cívics

La plantilla dels centres cívics no són, llevat d'algunes excepcions, personal municipal, segons les dades facilitades per l'ICUB. En relació a funcions i sexe, el personal es reparteix de la següent manera:

DETALL PER FUNCIONS	Homes	Dones	Totals
Direcció i coordinació	22	70	92
Personal de suport o subaltern	46	55	101
Personal tècnic	62	113	175
	130	238	368

Percentatge de persones a les plantilles dels centres cívics segons càrrec i sexe

Font: ICUB. Elaboració pròpia

Podem afirmar que, tal i com succeeix en el cas de les Biblioteques, aquest són equipaments amb una plantilla molt feminitzada, però a diferència d'aquestes, són equips de treball amb baixa remuneració i reconeixement, i un nivell de precarietat molt més elevat, degut als sistemes de gestió i de les categories professionals reconegudes, com ja apuntàvem a l'apartat 3 d'aquest document.

Com diversos estudis apunten, les professions feminitzades són aquelles en que hi ha més de 10 punts de diferència entre homes i dones. El fet que un sector es feminitzi, repercuteix de manera directa o indirecta, en sous més baixos i per tant pèrdua d'estatus social de la professió.³⁰

³⁰ *Women at Work Trends 2016*. Geneva: International Labour Organization, 2016. Web. 8 de febrer 2018<
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_457317.pdf>

5.5. Museus

Dels museus i sales d'exposicions només hem aconseguit dades de l'estructura organitzativa dels següents equipaments: Born Centre Cultural, Museu Etnològic, Museu Marés, MACBA, CCCB, Fundació Miró i Fundació Tàpies, tres d'ells de titularitat municipal i els quatre restants consorcis o institucions privades.

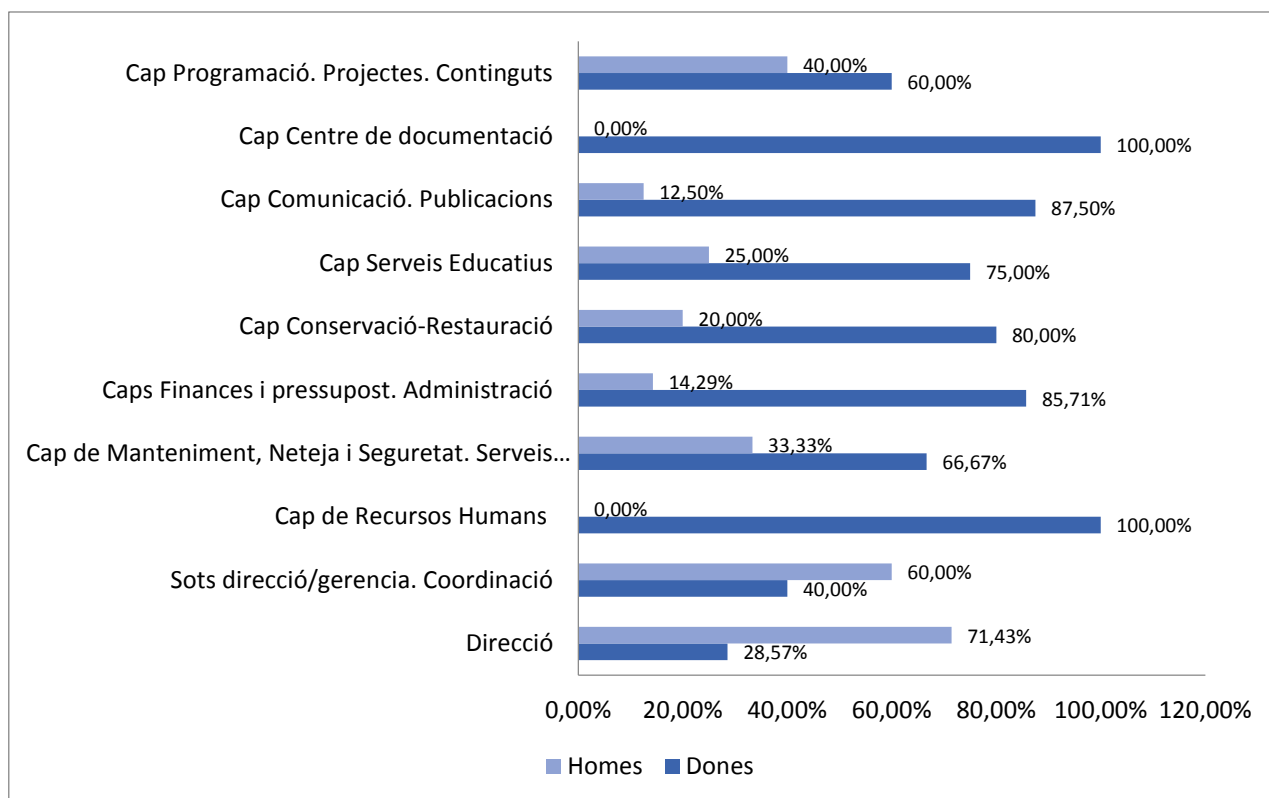
Volem fer èmfasi en que la major part dels llocs webs de museus consorciats o privats tenen un nivell de transparència molt més elevat que els webs dels equipaments municipals, on no es troben ni noms ni càrrecs.

Una persona responsable d'un museu municipal ens va respondre així per correu electrònic, a la nostra demanda d'informació:

“Quant [sic] a la distribució per tasques, a tots els nivells hi ha homes i dones, amb preponderància en el conjunt de les dones pel que fa al personal municipal, al de neteja, al de visites i itineraris i al de coordinacions i projectes específics, i amb preponderància dels homes a vigilància (però la que mana és una dona) i recerca base. En conjunt, més homes que dones, i per nivells dins d'un organigrama molt flexible hi ha poca diferència entre els diferents estrats de la "jerarquia".

Contràriament, el gràfic resum de la informació recollida ens mostra un nombre elevat de dones ocupant càrrecs a gestió de recurs humans, gestió econòmica, comunicació i conservació, però pel que fa a la **direcció de museus, les dones només representen un 28%**.

Percentatge de dones i d'homes a les plantilles dels museus segons càrrec

Font: Elaboració pròpia

Resum: Anàlisi de les estructures organitzatives dels àmbits de programació/espais de programació

El més alt nivell de presa de decisió cultural de la ciutat, **l'ICUB**, els càrrecs directius són ocupats per **un 70% d'homes**, mentre que aquests representen tan sols un 38% a la plantilla, i a l'inrevés pel que fa a les dones.

En el cas de les direccions de museus, àmbits de programació de ciutat, la situació és similar a la de l'ICUB, **el 71,43% de les direccions de museus estan en mans d'homes**, i un 60% de les gerències i sots direccions també.

Per contra, els càrrecs intermedis dels àmbits de programació de proximitat, biblioteques i centres cívics, hi ha una majoria absoluta de dones, **un 82% de les direccions de les biblioteques i 76% de les direccions dels centres cívics estan en mans femenines**. Una feminització d'aquestes professions pot comportar pèrdua de prestigi social i econòmic.

En positiu, destaquem **el cas del Consorci de Biblioteques**, amb una estructura directiva quasi paritària, i **la direcció de les Fàbriques de creació, amb 50% de dones i homes**.

Podem concloure doncs, la paritat en els llocs de presa de decisió de la cultura a Barcelona està lluny d'aconseguir-se.

6. Anàlisi de les activitats programades

En total s'han codificat **19.088 activitats culturals** portades a terme a Barcelona durant els anys 2016 i 2017. El nombre d'activitats recollides de l'any en curs es pràcticament la meitat del total codificat per l'any 2016. Un dels motius és que molts equipaments ens han facilitat la programació fins el juny, altres fins el setembre i, en alguns casos, no hem rebut res de l'any en curs.

En els **centres cívics**, tot i que sols hem tingut accés a la programació de 30 dels més de 50 centres, és on es concentra el major nombre d'activitats amb un total de 8.318, seguit de **biblioteques** amb 6.926 activitats, el que significa que, conjuntament, suposen **més del 75% del total d'activitats codificades**.

Per àmbits de programació, percentatges i números absoluts de les **activitats codificades**:

Percentatges i números absoluts de les activitats codificades per àmbits de programació

	Percentatge		Absoluts		
	2016	2017	2016	2017	Total
Arxius	0,62%	0,10%	71	8	79
Biblioteques	36,69%	35,68%	4.186	2.740	6.926
Centres cívics	42,87%	44,62%	4.891	3.427	8.318
Centres d'exposicions	2,67%	1,11%	305	85	390
Fàbriques de Creació	2,5%	2,16%	285	166	451
Festivals	4,33%	6,45%	494	495	989
Grans auditoris	2,33%	1,99%	266	153	419
Museus i col·leccions	7,14%	7,17%	815	551	1.366
Sales d'arts escèniques	0,83%	0,72%	95	55	150
Total	100%	100%	11.386	7.680	19.088

Font: Elaboració pròpia

6.1. Rols de les dones en les activitats culturals

Un dels motius principals del buidat de les activitats era saber què fan les dones, quins rols tenen les dones en la cultura, però no sempre hem aconseguit aquesta informació. Sovint el nom de la/les persona/es que realitzen una activitat no consta a la difusió pel públic; en altres ocasions, les activitats eren realitzades per grups, associacions o entitats sobre les que no constava més informació.

Aquest fet és especialment comú en el cas d'activitats a museus, centres cívics i biblioteques; més d'un 40% del total de les activitats dels museus no sabem qui les fa possible, tractant-se sovint de les activitats dels departaments educatius. En el cas de biblioteques, són activitats que porta a terme el personal del mateix equipament i aquesta informació no constava en el registres que ens van facilitar, a més a més d'actes realitzats per grups o entitats.

Ens trobem davant de situacions diferents que en realitat porten a un mateix resultat: la invisibilitat de la feina feta per molta gent, sigui perquè estan sota el nom d'un grup o entitat, sigui perquè són personal propi o simplement perquè no se li dóna importància. Això ens porta a fer esment a la cèlebre frase del filòsof i crític cultural **George Steiner**, "*el que no es nombra, no existeix*", una cita molt utilitzada per reivindicar l'ús de llenguatge inclusiu i la visibilitat de les dones.

Els equipaments o àmbits on hem pogut saber amb més detall qui feia i què són els auditoris i les sales d'arts escèniques. Entenem que són activitats on el públic demana aquesta informació i/o hi ha una major tradició de desgranar amb més detall els rols dels equips que fan possible les activitats.

Percentatge d'activitats sense informació sobre qui desenvolupa els diferents rols a l'activitat

	Percentatge	
	2016	2017
Arxius	1,41%	0%
Biblioteques	38,06%	35,18%
Centres cívics	39,4%	25,94%
Centres d'exposicions	13,44%	25,88%
Fàbriques de Creació	36,84%	18,07%
Festivals	24,09%	24,04%
Grans auditoris	6,02%	8,5%
Museus i col·leccions	48,47%	39,2%
Sales d'arts escèniques	3,16%	1,82%
MITJANA	36,96%	29,4%

Font: Elaboració pròpia

Així doncs, hem analitzar què fan les dones tenint en compte que, en un nombre molt important d'activitats analitzades no hi ha informació sobre les persones que la fan possible i, per tant, invisibilitzen també el paper que tenen les dones a la cultura programada.

Com ja ha estat explicat en l'apartat 5., quan parlem d'equip paritaris o equilibrats en relació al sexe dels seus membres ens referim a:

“En sentit estricte, la participació equilibrada entre homes i dones implica la representació igualitària, que sovint es coneix com paritat en la participació de dones i homes, tal com ho recomana el Parlament Europeu. No obstant això, existeixen diferents definicions. El Consell d'Europa defineix com a participació equilibrada en qualsevol òrgan de decisió en la vida pública i política quant la representació de dones o homes no és inferior al 40%.”³¹

Si s'entén que la **paritat o equitat de gènere ideal seria un 50/50 d'homes i dones, i establim un mínim d'un 40/60**³², això ens porta a afirmar que **hi ha equitat en els rols de traducció, interpretació solista, conferencians i conducció d'actes**, i hi ha dos rols feminitzats amb **percentatges pel damunt del 60%: tallers i formacions i producció**.

Es tracta de percentatges en números absoluts, per tant, el pes de les activitats de centres cívics i biblioteques, que suposen més d'un 75% del total, fa que la taula resulti més paritària que si analitzem equipament per equipament, com veurem més endavant.

Volem fer un esment especial al **rol on hi ha menor participació de dones, és a dir, autoria, que suposa entre un 24% i un 32%**. Això significa que les obres escrites per dones o la música composta per dones no s'interpreten, o la poesia escrita per dones no es recita, ...i un llarg etcètera.

Percentatge de dones en cada rol en el global de la programació

	2016	2017
Autoria	24,61%	32,38%
Direcció / comissariat	31,44%	26,09%
Traducció	45,45%	32%
Producció	65,25%	62,9%
Direcció artística	36,8%	32,39%
Altres direccions	35,94%	34,9%
Interpretació (solista) principal	41,52%	47,08%
Composició banda / grup	34,01%	36,76%
Conferencians	42,83%	39,49%
Taula rodona / debats/ presentacions de llibres	31,16%	35,02%
Conductor/a d'un acte o presentació	47,21%	37,37%
Talleristes / formadors	62,76%	66,57%
Temàtica	21,51%	15%

³¹EIGE. Web 23 octubre 2017. Traducció pròpia de l'anglès al català

³²En les taules marcarem amb **color** els percentatges iguals o superiors a 40% de dones. Els espais en blanc a les taules mostren que no tenim informació al respecte.

Font: Elaboració pròpia

Si analitzem detalladament per àmbits o equipaments, trobem diferències considerables.

6.1.1. Rol de les dones a Biblioteques, Centres cívics i Fàbriques de creació

Els equipaments de proximitat són els equipaments on hi ha un repartiment més equitatiu de rols entre dones i homes, paritari en molts dels casos.

Un aspecte a tenir en compte és que detectem funcions o rols feminitzats, en molts casos pel damunt del 60%, com és la funció de **tallerista /formador**, principalment a centres cívics i biblioteques.

Seria interessant tenir informació sobre la remuneració i el grau de precarietat laboral de les persones que treballen en els diferents àmbits, i veure si, com passa en altres professions, quant una feina es feminitza perd valor econòmic i social.

Ens totes les tres xarxes **hi ha paritat en els rols de producció, composició banda i conferències**.

El **rol de producció**, una feina molts cops invisible però molt laboriosa, que no sempre està inclosa en la difusió de l'activitat, és on trobem més dones, fins arribar al 100%. Hem de tenir en compte, però, que en els centres cívics les activitats programades amb una persona encarregada de la producció són poques (11 en total entre més de 8.000 activitats, 3 activitats el 2017), tractant-se principalment de projeccions de documentals. A les fàbriques de creació hem trobat el mateix patró: només per a 6 activitats en els dos anys estudiats s'ha pogut codificar el gènere de la producció i, en aquest cas, totes eren dones.

En relació a la **composició de grups, bandes** o altres associacions per desenvolupar una activitat, sigui musical, teatral o mixtes, en aquests tres equipaments hi ha una representació paritària entre dones i homes. Són àmbits amb un nombre d'activitats menor que inclouen aquesta funció. En el cas de les fàbriques de creació, per exemple, són 7 les activitats on constava informació sobre aquest rol, cinc de les quals són representacions d'una mateixa peça de circ programades l'any 2017.

Les persones que imparteixen **conferències** són homes i dones, igualment representats en aquestes xarxes d'equipaments culturals. Destaquen amb un 68% de dones conferenciants a les fàbriques de creació del 2017, degut, principalment, al cicle dedicat a gèneres a la Sala Beckett, on ens hem trobat per primer cop amb una persona que s'identificava com a transgènere i, per tant, no encaixava en el binarisme de sexes que hem fet servir per l'estudi.

Destaquem la informació codificada sota el nom de **temàtica**, utilitzada per aquelles activitats en què el motiu o la temàtica de l'acte fos una artista, una escriptora... dona: per exemple, en una exposició o una conferència sobre una dona rellevant, però no forçosament era una activitat amb perspectiva de gènere. De nou trobem percentatges entre el 40 i el 60%.

En aquest grup, on hem inclòs biblioteques, centres cívics i fàbriques de creació, caldria fer atenció en la feminització d'algunes funcions, principalment el de tallerista, i treballar per una major equitat entre les persones que participen en taules rodones, debats i presentacions de llibres.

Cal destacar positivament **la quasi paritat en l'autoria en centres cívics i fàbriques de creació**, tal i com reflecteix el següent quadre:

Percentatge de dones en cada rol per àmbits de programació (biblioteques, centres cívics i fàbriques de creació)

	Biblioteques		Centres cívics		Fàbriques de creació	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Autoria			37,12%	47,15%	49,35%	30,43%
Direcció / comissariat	32,14%	34,78%	39,66%	39,13%	42,42%	32%
Traducció				0%	42,86%	28,57%
Producció			44,44%	100%	100%	100%
Direcció artística	63,46%	60,98%	55,56%	51,52%	31,82%	28,57%
Altres direccions			42,5%	52,17%	41,67%	26,53%
Interpretació principal (solista)			55,31%	63,48%	35,96%	49,06%
Composició banda / grup	43,64%	50%	43,62%	42,39%	62,96%	52%
Conferenciant	43,35%	44,84%	46,36%	53,62%	56,92%	68%
Taula rodona / debats/ presentacions de llibres	31,05%	35,77%	28,13%	57,14%	60%	50%
Conductor/a d'un acte o presentació	38,46%	40%	68,75%	54,55%		0%
Talleristes / formadors	64,18%	64,86%	63,75%	68,84%	45,45%	38,46%
Temàtica			12,5%	33,33%		0%
MITJANA	57,33%	58,45%	56,34%	62,47%	45,8%	38,78%

Font: Elaboració pròpia

6.1.2. Rol de les dones a Arxius, Museus i Centres d'exposicions

En aquest grup d'equipaments la situació és menys positiva i més diversa pel que fa a la paritat. Les dades d'Arxius solament contempen la programació de dos equipaments amb un volum d'activitat baixa. Les diferències entre museus i centres d'exposicions són notables, sense que puguem definir patrons comuns de feminització o paritat entre els diferents àmbits de programació.

De nou on més dones trobem és a la variable talleristes, fins i tot el 100% en els Arxius, que representen en total un volum molt petit d'activitats.

On trobem més paritat, tot i les diferències, té a veure amb la funció de **conferenciants i conducció d'actes**. Pot sorprendre que quan parlem del rol de **conducció d'un acte** el nombre de dones desenvolupant aquest rol és major que no pas en la participació en taules rodones o debats. Podem, fins i tot, parlar d'una feminització d'aquest rol, en especial a museus i centres d'exposicions amb resultats **fins a un 75% de dones**. Serien dades substantives d'analitzar amb més detall de cara a la implementació de noves polítiques culturals.

Un altre rol on despunten les dones és el **d'interpretació principal**, però de nou es tracta d'un nombre molt baix d'activitats.

En la **direcció o comissionat d'exposicions, o la direcció d'un cicle d'activitats**, per exemple, només se supera el llindar mínim de dones del **40% en els museus l'any 2017**. Queda molt per recórrer en aquests àmbits. En altres direccions els museus tenen paritat.

En aquest grup d'equipaments ens trobem alguns rols paritaris, que no sempre es mantenen els dos anys analitzats, la qual cosa ens porta a pensar que són conjunturals i no fruit d'una transformació real en l'orientació de les polítiques culturals.

Hem cregut interessant analitzar el grup de museus i centres d'exposicions amb més detall, ja que les diferències obtingudes entre equipaments són importants. Farem l'anàlisi detallat al final d'aquest apartat 6.

Percentatge de dones en cada rol per àmbits de programació (arxius, museus i centres d'exposicions)

	Arxius		Museus i col·leccions		Centres d'exposicions	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Autoria	50%	0%	20,98%	26,2%	39,23%	54,55%
Direcció / comissariat	33,33%	0%	35,62%	47,62%	37,04%	12%
Traducció						
Producció						
Direcció artística			4,17%	0%	36,84%	
Altres direccions			40,91%	60%	37,5%	
Interpretació (solista) principal	50%		38,06%	54,92%	41,03%	80%
Composició banda / grup			32,97%	38,46%		40%
Conferenciants	21,62%		41,47%	27,93%	42,79%	45,45%
Taula rodona / debats/ presentacions de llibres	12,12%		40,19%	39,76%	31,18%	25%
Conductor/a d'un acte o presentació			63,33%	39,39%	48,57%	75%
Talleristes / formadors	100%	100%	53,54%	59,82%	37,21%	41,67%
Temàtica			50%	15,79%		16,67%
MITJANA	25,32%	47,62%	35,68%	37,25%	38,96%	40,37%

Font: Elaboració pròpia

6.1.3. Rol de les dones als Festivals, grans Auditoris i Sales d'arts escèniques

En aquest tercer grup d'àmbits de programació cultural és on l'absència de dones és més acusada.

La **música creada per dones** sols s'interpreta **als grans auditoris, amb un 2.62% de mitjana**.

Tampoc es representen **obres teatrals** escrites per dones: només **un 12,18% de mitjana** d'obres són d'autoria femenina. Veure'm més endavant quin tipus d'obres, però avancem que aquí s'inclouen també altres tipus d'activitats.

En l'apartat **d'autoria, les dones arriben al 40% en els festivals de l'any 2017**. A la resta i, en especial, als **grans auditoris, les dades en relació a l'autoria femenina són decebedores: un 3,89% durant l'any 2016 i cau fins un 1,25% l'any 2017**. A les **sales d'arts escèniques**, la situació tampoc no és gens afalagadora: un 7,69% pel que fa a l'any 2016 i un 16,66% el 2017.

En relació a la **direcció**, la situació no millora. En els grans auditoris no hem trobat més que una directora d'orquestra. Per contra, també als grans auditoris els rols d'**intèrpret solista** sobrepassa el 40% de dones.

La **direcció artística**, on s'inclou també la direcció del vestuari o la escenografia, entre altres disciplines, **està pel damunt del 60% en els festivals** i, pel que fa a l'any 2016, representa el 100% a les arts escèniques. És en aquests rols agrupats sota el títol **d'altres direccions** on trobem paritat o equitat entre dones i homes en alguns àmbits; en aquest cas, només en els centres d'exposicions.

Contràriament, en relació a la **interpretació principal o solista** es fa palesa la no presència femenina en festivals, on es programen un elevat nombre d'activitats musicals i on el percentatge de dones és molt baix. El mateix es pot dir en la **composició de grups, bandes**, on sols trobem paritat a les sales d'arts escèniques.

El 100% de talleristes dones en els festivals durant l'any 2017 és anecdòtic, ja que es tracta de dos tallers a càrrec de dues dones.

Percentatge de dones en cada rol per àmbits de programació (festivals, grans auditoris i sales d'arts escèniques)

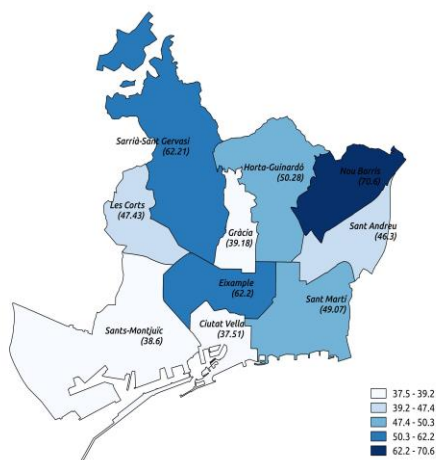
	Festivals		Grans auditoris		Sales d'arts escèniques	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Autoria	28,32%	40,92%	3,89%	1,25%	7,69%	16,66%
Direcció / comissariat	33,33%	30%	23,18%	5,45%	28,26%	13,95%
Traducció	52,17%	35,29%				
Producció	66,67%	59,62%			100%	33,33%
Direcció artística	31,55%	30,63%	20,59%	7,5%	40%	38,46%
Altres direccions	27,27%	35,06%	45%	48,48%	35,51%	29%
Interpretació (solista) principal	38,69%	39,29%	37,5%	30,63%	41,05%	50%
Composició banda / grup	29,59%	30,09%	30,55%	48,72%	0%	37,5%
Conferenciant	20%	14,29%	0%	10%	20%	
Taula rodona / debats/ presentacions de llibres	28,07%	28,05%				
Conductor/a d'un acte o presentació	34,38%	12,5%			0%	0%
Talleristes / formadors	0%	100%	15,38%	28,57%	0%	
Temàtica	0%		27,78%	8%		
MITJANA	32,54%	34,26%	21,26%	22,94%	31,2%	28,05%

Font: Elaboració pròpia

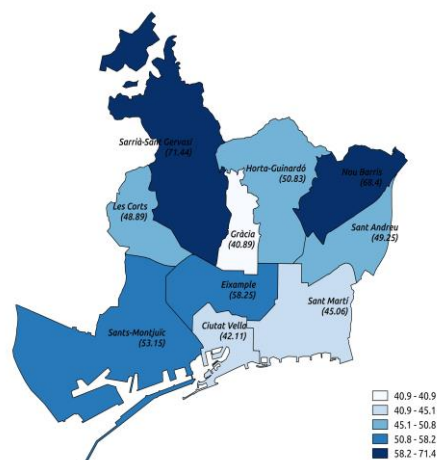
6.1.4. Rols de les dones per districtes

En funció dels districtes, on hi ha més dones portant a terme activitats? Segons ens mostren els mapes, Nou Barris, Sarrià, Sant Gervasi i l'Eixample eren, durant l'any 2016, on més dones hi havia exercint algun rol a les activitats programades. Les dades no canvien gaire durant 2017, tot i no disposar de tota la programació.

2016

2017

Font: Elaboració pròpia

Com ja hem anat veient, biblioteques i centres cívics són els espais on més dones hi són presents, portant a terme diversos rols. A les biblioteques dels districtes de Nou Barris i Les Corts, el percentatge de dones duent a terme activitats arriba fins a més d'un 80%. Situació semblant trobem als centres cívics de Sant Andreu i l'Eixample. Podem afirmar que la cultura en aquests districtes i equipaments està absolutament feminitzada.

Es fa palès que no hi ha una política unitària per districtes, vistes les diferències entre biblioteques i centres cívics, però sí **queda clar és que, a més activitats amb perspectiva de gènere, més dones involucrades en les activitats.**

Contràriament, només les fàbriques de creació dels districtes de Les Corts i Sant Martí tenen paritat, una situació ben diferent de la referida a biblioteques i centres cívics.

Percentatge de dones en algun rol a les activitats per districtes i àmbits de programació (biblioteques, centres cívics i fàbriques de creació)

	Biblioteques		Centres cívics		Fàbriques de Creació	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella	69,53%	58,64%	55,05%	55,50%	37,86%	29,91%
02. Eixample	54,87%	55,42%	74,40%	75,16%		
03. Sants-Montjuïc	30,66%	51,33%	60,34%	65,83%		
04. Les Corts	73,18%	66,33%	34,86%	29,51%	54,55%	67,27%
05. Sarrià-Sant Gervasi	65,22%	57,93%	61,45%	74,24%		
06. Gràcia	46,67%	52,48%	32,94%	46,67%	22,58%	35,42%
07. Horta-Guinardó	43,09%	45,30%	54,11%	54,15%		
08. Nou Barris	83,30%	79,80%	51,50%	54,40%	36,07%	
09. Sant Andreu	49,68%	55,83%	80,95%	60,98%	37,50%	
10. Sant Martí	49,20%	53,55%			51,06%	35,14%

Font: Elaboració pròpia

De nou, pel que fa als equipaments de ciutat, com són museus i centres d'exposicions, el percentatge de dones és molt més baix que el l'observàvem en els equipaments de proximitat a tots els districtes.

Per districtes, els museus on hi ha una representació paritària de dones portant a terme les activitats són Les Corts (un sol museu, el Museu de Pedralbes) i a l'Eixample el 2016 (la Fundació Tàpies) i Sant Martí el 2016 (on es troba el Museu del Disseny).

Percentatge de dones en algun rol a les activitats per districtes i àmbits de programació (arxius, museus i centres d'exposicions)

	Arxius		Museus i col·leccions		Centres d'exposicions	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella	47,83%	47,62%	31,80%	37,59%	38,96%	40,37%
02. Eixample	17,07%		52,50%	36,76%		
03. Sants-Montjuïc			25,58%	40,79%		
04. Les Corts			50,39%	40,00%		
05. Sarrià-Sant Gervasi						
06. Gràcia			18,18%	18,18%		
07. Horta-Guinardó			0,00			
08. Nou Barris						
09. Sant Andreu						
10. Sant Martí			45,70%	36,53%		

Font: Elaboració pròpia

Els arxius, grans auditoris i centres d'arts escèniques són àmbits de programació de ciutat que no tenen presència a tots els districtes, com podem veure pels espais en blanc a la taula adjunta. Els districtes de Les Corts, Sarrià Sant Gervasi, Horta Guinardó, Nou Barris i Sant Martí no tenen cap equipament en aquests àmbits de programació, per tant les caselles estan en blanc.

Aquests són també, els àmbits de programació on hi ha menys dones portant a terme algun rol dins les activitats programades.

Percentatge de dones en algun rol a les activitats per districtes i àmbits de programació (festivals, grans auditoris i sales d'arts escèniques)

	Festivals		Grans auditoris		Sales d'arts escèniques	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella			21,26%	19,06%		
02. Eixample				31,96%		
03. Sants-Montjuïc					25,22%	27,45%
04. Les Corts						
05. Sarrià-Sant Gervasi						
06. Gràcia					9,52%	0,00
07. Horta-Guinardó						
08. Nou Barris						
09. Sant Andreu					36,32%	33,33%
10. Sant Martí						

Font: Elaboració pròpia

Resum els rols de les dones en les activitats programades

Els equipaments de proximitat són els més paritaris en relació al rol de les dones, però hi ha un perill important: **feminització de rols com el de tallerista i relegació de les dones a les activitats dirigides al públic infantil i familiar.**

L'anàlisi dels rols mostra una la feminització del rol de tallerista, però també destaca la feminització del **rol de conducció d'actes**, en especial a museus i centres d'exposicions: **fins a un 75% de dones.**

En el cas del rol d'**interpretació principals o solista** sorprèn que tan **sols un 27,27% (2016) i un 35,06% (2017) de dones són intèrprets solistes en els festivals**, mentre que en els **grans auditoris sobrepassen el 40%**. El mateix es pot dir en la **composició de grups i bandes**. Tenint en compte que els festivals són competència municipal i es programen des de l'ICUB, sembla factible establir uns mínims de presència femenina.

Entre la música que s'interpreta només hi ha un **3,89% (2016) i un 1,25% (2017) de dones autors**. En els centres d'arts escèniques només s'interpreten obres de dones: **un 24% l'any 2016 i un 32% el 2017.**

En la programació global de la ciutat l'autoria sols està en mans de les dones en un 24,61% el 2016 i en un 32,38% el 2017 de mitjana, molt allunyat de la paritat desitjada. Les diferències entre àmbits de programació són molt grans, i van des del **1,25% de dones autors als grans auditoris**, al **54,55% als centres d'exposicions**, respectivament el 2017.

6.2. Públic destinatari

Per estudiar a qui s'adrecen les activitats culturals de la ciutat les hem agrupat en 6 grans grups: adults, dones, general, gent gran, infantil-familiar, o joves.

El **volum més gran d'activitat cultural a la ciutat** (pràcticament la meitat de les activitats) **no s'adreça a un públic determinat**. Les activitats pensades pel públic adult i, a molta distància, el públic infantil o familiar, són les més programades. La programació dirigida específicament al jovent és de només un 1,44% del total, mentre que les activitats dirigides a dones o a gent gran no arriben a representar un 1% del total. Un resultat que convida a la reflexió.

Percentatge d'activitats culturals segons el públic al qual van dirigides

	GENERAL		
	2016	2017	Mitjana dels dos anys
Adults	25,89%	34,2%	30.04%
Dones	0,77%	0,85%	0.81%
General	51,43%	42,87%	47.15%
Gent gran	0,59%	0,98%	0.78%
Infants / família	19,91%	19,65%	
Joves	1,41%	1,47%	1.44%
Suma	100%	100%	100%
TOTAL activitats	11.408	7.691	

Font: Elaboració pròpia

Hem agrupat les activitats per grans grups temàtics o disciplines, segons el públic destinatari, el que ens mostra una gran diversitat en la programació dirigida al públic en general però molt menys equilibrada i diversa quan es tracta d'activitats dirigides a dones, gent gran, joves o infants.

La programació pensada per a dones i gent gran són majoria en l'apartat de salut i benestar, són activitats que programen principalment els centres cívics. Per contra, les activitats infantils tracten temàtiques literàries, tenint en compte que són les biblioteques qui més programa per aquest segment de la població, essent els conta contes unes de les activitats més consolidades.

Percentatge d'activitats programades segons públic destinatari i temàtica de les activitats

	Arts escèniques		Humanitats i ciències socials		Arts literàries i llengües		Arts plàstiques		Arts visuals		Salut, ciències i tecnologia		Altres	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Adults	20,73%	29,05%	40,57%	52,49%	16,46%	20,36%	18,81%	27,73%	38,13%	48,16%	37,54%	48,85%	9,87%	8,53%
Dones	0,6%	0,35%	0,26%	0,17%	0,03%	0,11%	0,17%	0,67%	0,37%	0,16%	2,69%	2,82%	0,66%	0,78%
General	58,07%	49,92%	45,91%	35,22%	46,7%	43,5%	58,52%	50,93%	53,01%	42,72%	47,26%	30,98%	68,42%	71,32%
Gent gran	0,21%	0,15%			0,2%	0,89%	0,42%	1,33%	0%	0,16%	2,16%	2,59%	0,66%	0%
Infants/ família	18,02%	18,36%	12,58%	11,63%	36,24%	34,82%	19,73%	17,73%	7,38%	7,68%	8,88%	12,82%	17,11%	12,4%
Joves	2,36%	2,17%	0,69%	0,5%	0,37%	0,32%	2,35%	1,6%	1,11%	1,12%	1,46%	1,94%	3,29%	6,98%

Font: Elaboració pròpia

6.2.1. Públic destinatari de les activitats de Biblioteques, Centres cívics i Fàbriques de creació

Si detallem per àmbits, podem veure que, qui més programa activitats dirigides a les dones i la gent gran són els centres cívics. Entrant més en detall a les activitats programades comprovem que moltes d'aquestes estan relacionades amb la salut i el benestar.

El volum més gran d'activitats dirigides al públic infantil o familiar el trobem a les biblioteques, on hi ha gairebé el mateix percentatge d'activitats dirigides a adults que a infants.

Percentatge d'activitats segons públic destinatari (biblioteques, centres cívics i fàbriques de creació)

	Biblioteques		Centres cívics		Fàbriques de creació	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Adults	37,17%	39,78%	22,86%	37,61%	11,93%	24,7%
Dones			1,66%	1,66%	0,7%	0%
General	24,06%	23,47%	63,08%	46,45%	80%	68,67%
Gent gran			1,31%	2,1%	0,35%	0,6%
Infants / família	38,77%	36,75%	8,38%	9,51%	5,26%	5,42%
Joves			2,72%	2,66%	1,75%	0,6%
Suma	100%	100%	100%	100%	100%	100%
TOTAL activitats	4.186	2.740	4.891	3.427	285	166

Font: Elaboració pròpia

6.2.2. Públic destinatari a Festivals, Grans auditoris i Sales d'arts escèniques

El repartiment d'activitats per públics varia considerablement en els Festivals, Grans auditoris i Sales d'Arts Escèniques; en aquests espais, la gran majoria d'activitats van dirigides al públic adult i general.

El cas de les sales d'arts escèniques no mostra la diversitat de programació de la ciutat ja que només hem pogut analitzar dos equipaments i un d'ells, el SATeatre, es dedica especialment al públic infantil familiar; per tant, aquest percentatge (més del 20% d'activitats dirigides al públic familiar) no es pot extrapolar al global dels teatres de Barcelona.

Percentatge d'activitats segons públic destinatari (festivals, grans auditoris i sales d'arts escèniques)

	Festivals		Grans auditoris		Sales d'arts escèniques	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Adults	40,28%	36,16%			1,05%	1,82%
Dones			0,38%	1,31%		
General	52,23%	52,53%	89,85%	84,97%	72,63%	67,27%
Gent gran						
Infants / família	6,68%	8,89%	9,77%	13,73%	21,05%	29,09%
Joves	0,81%	2,42%			5,26%	1,82%
Suma	100%	100%	100%	100%	100%	100%
TOTAL activitats	494	495	266	153	95	55

Font: Elaboració pròpia

6.2.3. Públic destinatari de les activitats dels Arxius, Centres d'exposicions i Museus

Les activitats d'aquest grup d'equipaments van dirigides a un públic genèric, fins arribar a un 98% en el cas dels Arxius l'any 2016.

Després de les Biblioteques, els museus són els equipaments que més activitats dirigides als infants programen, pel damunt del 15% del total. Les activitats educatives dirigides a grups escolars són una part important de les activitats dirigides al públic infantil.

Percentatge d'activitats segons públic destinatari (arxius, centres d'exposicions i museus)

	Arxius		Centres d'exposicions		Museus i col·leccions	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Adults	0%	12,50%	2,30%	3,53%	3,93%	2,90%
Dones			0,66%		0,25%	1,09%
General	98,59%	62,5%	92,13%	87,06%	79,51%	80,04%
Gent gran					0,25%	0,36%
Infants / família	0%	12,5%	3,28%	1,18%	15,09%	15,61%
Joves	1,41%	12,5%	1,64%	8,24%	0,98%	0%
Suma	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Nombre total activitats	49	8	305	85	815	551

Font: Elaboració pròpia

6.3. Rol de les dones segons el públic destinatari

He volgut creuar les dades dels rols que desenvolupen les dones a les activitats en relació a si aquestes anaven dirigides a un o altre públic.

De nou volem recordar que hi ha un volum molt important d'activitats sense informació sobre qui desenvolupa l'activitat. Si el públic destinatari és gent gran, infantil-familiar o joves, el percentatge d'activitats on no sabem qui fa l'activitat augmenta exponencialment.

Percentatge d'activitats sense informació sobre qui desenvolupa els diferents rols a l'activitat

	2016	2017
Adults	24,51%	22,85%
Dones	38,64%	7,69%
General	37,65%	27,33%
Gent gran	61,19%	53,33%
Infants / família	49,41%	43,88%
Joves	48,45%	45,13%

Font: Elaboració pròpia

Podríem pensar que quan les activitats programades van dirigides a un públic femení, el rol de les dones és major i, en bona part, així és. Com no podia ser d'una altra manera vistes les dades analitzades fins ara, les **persones que fan tallers dirigits a les dones són gairebé el 100% de dones**. Fins i tot el rol de tallerista, tan feminitzat en especial a centres cívics, passa de poc més del 50% de dones en el cas dels tallers dirigits al públic adult o general al 100% si van dirigits a dones, o al 80% si els tallers estan pensats per infants i família.

En el cas de **l'autoria ens trobem amb un 50% de dones i homes**, però a conferenciant i taules rodones, degut a que no disposem del 100% de les activitats del 2017 tenim algunes dades que canvien molt entre els dos anys analitzats.

El que queda clar és **que si el públic destinatari és infantil, jovent i, sobretot, gent gran, les dones tenen una presència molt més elevada**, fins arribar a duplicar el percentatge en comparació amb les activitats dirigides al públic adult o genèriques.

És evident que el rol de les dones, tant des d'un punt de vista social com cultural, s'associa a la cura dels infants, les tasques vinculades a la salut i el benestar i gent gran. Sense entrar en l'abundant literatura sobre el tema, és necessari constatar que en la programació d'activitats aquesta estigmatització es repeteix.

Percentatge de dones segons els rols portat a terme a les activitats i el públic destinatari de les mateixes

	Genèric i adults		Dones		Infants / Família		Joves		Gent Gran	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Autoria	37,17%	44,53%	50%	50%	22,22%	28,13%	0%	0%		
Direcció / comissariat	38,52%	38,56%		0%	18,18%	36,84%				
Traducció	51,95%	40,30%			0%					
Producció	60,70%	56,97%			60%	100%				
Direcció artística	46,05%	44,37%			48,44%	44,23%	50%	100%	100%	
Altres direccions	42,71%	44,48%		100%	34,29%	30,36%	33,33%		100%	100%
Interpretació (solista) principal	49,08%	49,35%		100%	44,19%	47,62%	25%	71,43%		
Composició banda / grup	40,63%	41,02%		0%	38,39%	46,38%		0%		
Conferenciants	46,45%	48,59%	66,67%	25%	100%	75%	50%		100%	
Taula rodona / debats / presentacions de llibres	39,51%	42,61%	100%	25%	66,67%	60%				
Conductor/a d'un acte o presentació	50,57%	51,60%			100%					
Talleristes / formadors	52,24%	55,79%	98,08%	96,43%	80,73%	83,84%	51,81%	48,28%	50%	74,29%
Temàtica	24,67%	74,67%		0%		0%				

Resum: públic destinatari de les activitats

Pràcticament la meitat de les activitats culturals no s'adreça a un públic determinat. Les biblioteques i museus són els àmbits de programació que més activitats programen per un públic infantil o familiar. Els centres cívics són els que més diversitat de públic tenen en compte en la seva programació.

Les activitats adreçades a un públic específic més nombroses són les pensades pel públic adult i, a molta distància, el públic infantil o familiar. La programació dirigida específicament al jovent és de només un 1,44% del total, mentre que **les activitats dirigides a dones o a gent gran no arriben a representar un 1% del total.**

Les **activitats dirigides a infants o públic familiar, representen el 19,78% del total d'activitats, i les persones responsables de portar-les a terme són dones en més d'un 45%:** el percentatge de dones es dobla respecte de les activitats dirigides a un públic adult o genèric.

En les activitats dirigides a les dones són les úniques que tenen un 50% d'autoria femenina.

Font: Elaboració pròpia

6.4. Activitats amb perspectiva de gènere

En primer lloc, hem de dir que la **mitjana d'activitats amb perspectiva de gènere programades a Barcelona durant els anys 2016 i 2017 és d'un 4% del total.**

El resultat per àmbits és clarament favorable als **centres d'exposicions, on l'any 2016 es del 8.2% i el 2017 s'arriba a un 16,46%** del total d'activitats programades, el doble que l'any anterior.

En el cas de biblioteques i fàbriques de creació, hi ha també un increment significatiu entre el 2016 i el 2017 en el percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere.

Les diferències entre els dos anys no les podem tenir molt en compte, pel fet de no disposar de tota la programació realitzada durant el 2017 dels àmbits estudiats.

Com les dades en els apartats anteriors ja ens podien fer pensar, en números absoluts qui més nombre d'activitats amb perspectiva de gènere programa són els centres cívics i les biblioteques.

Percentatge i total d'activitats amb perspectiva de gènere per àmbits de programació

	2016	2017	Nombre TOTAL activitats
Arxius	5,63%	0%	4
Biblioteques	3,56%	4,53%	273
Centres cívics	3,35%	4,09%	304
Centres d'exposicions	8,2%	16,47%	39
Fàbriques de Creació	3,51%	4,82%	18
Festivals	2,23%	2,63%	24
Grans auditoris	1,13%	0,65%	4
Museus i col·leccions	3,8%	6,53%	67
Sales d'arts escèniques	0%	0%	18
Mitjana GENERAL	3,49%	4,37%	732

Font: Elaboració pròpia

6.4.1. Públic destinatari de les activitats amb perspectiva de gènere

El fet de que el **36,81% de les activitats dirigides a les dones, tenen perspectiva de gènere** podria semblar una dada força positiva, tot i tenint en compte la situació general, però mirat a la inversa, la realitat no és tan afalagadora: **més d'un 60% de les activitats programades pel públic femení no tenen perspectiva de gènere**. A ple segle XXI, quin tipus d'activitats per a dones sense perspectiva de gènere es programen? Seran activitats "femenines" que, com diria Betty Friedan, perpetuen la "mística de la feminitat?".³³

Sembla que segueix existint una associació "naturalitzada" entre perspectiva de gènere i "tema de dones". Això és força preocupant, però ho és quasi més el fet de la quasi absència d'actes amb perspectiva de gènere dirigits al públic més jove i infantil: tan sols un 0,62% de les activitats dirigides a joves o el 2,21% de les dirigides a infants tenen perspectiva de gènere.

³³Friedan. Betty. *La Mística de la feminidad*. Madrid: Cátedra, 2016.

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere segons el públic destinatari de les mateixes

	2016	2017	Mitjana dels dos anys
Genèric	2,94%	4,49%	3,72%
Dones	39,77%	33,85%	36,81%
Infants / Família	2,16%	2,25%	2,21%
Joves	0,62%	0,88%	0,75%
Adults	4,71%	4,98%	4,85%
Gent Gran	1,49%	0%	0,75%

Font: Elaboració pròpia

Segurament aquest mateix fet, el de confondre dones i perspectiva de gènere, porta a programar activitats, fonamentalment el tercer mes de l'any, al voltant del dia 8 de març, dia internacional de les dones i, en menor nombre, durant el mes de novembre, amb motiu del Dia internacional per a l'eradicació de la violència contra les dones.

Hi ha més d'un 60% d'activitats sense dades o sense especificar, per tant, no podem saber en quin mes s'ha fet, perquè en la informació que ens van passar no apareixia o bé per què es feia durant més d'un mes. Com podem veure a la taula, tot i no tenir tota la informació de 2017, es fa evident que el mes de març és el moment de l'any on es programen més activitats amb perspectiva de gènere.

Aquest fet explica l'augment del percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere entre els anys 2016 i 2017, en incloure aquest darrer any les activitats del mes de març sense disposar del total de la programació.

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere per mes de programació

	2016	2017
Gener	6%	8,87%
Febrer	6,67%	10,48%
Març	31,33%	42,74%
Abril	10%	8,87%
Maig	8%	18,55%
Juny	6,67%	10,48%
Juliol	0%	0%
Agost	0,67%	0%
Setembre	0,67%	0%
Octubre	6,67%	0%
Novembre	20%	0%
Desembre	3,33%	0%
Suma	100%	100%
Total activitats	150	124

Font: Elaboració pròpia

6.4.2. Disciplines o temàtica de les activitats amb perspectiva de gènere

També ens hem preguntat quines temàtiques es tracten amb perspectiva de gènere. El resultat és que **es parla molt poc de ciència, tecnologia i salut amb perspectiva de gènere** i, en canvi, on major nombre d'activitats hem trobat és a humanitats i ciències socials, seguit de les arts visuals.

Dins el gran ventall de possibles temes que tenen cabuda dins les humanitats i ciències socials, trobem temàtiques i punts de vista molt diversos. Des de la difusió de la tasca feta per les monges del Monestir de Pedralbes, fins els nombrosos homenatges a dones com Glòria Fuertes, les mestres de la República o Montserrat Roig, entre altres. També, contes no sexistes, visites a exposicions de dones artistes, vídeo fòrums o cicles sobre gènere i *queer*.

Podríem dir que dominen les activitats de reconeixement i visibilització de les dones, amb homenatges a dones conegudes però també al paper de les dones a la música, a l'art o la literatura entre altres.

En especial als centres cívics, es programen tallers d'autoestima, creixement personal o autodefensa per a dones.

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere segons temàtica de l'acte

	2016	2017
Arts escèniques	3,03%	4,34%
Humanitats i ciències socials	8,53%	12,79%
Arts literàries i llengües	3,09%	3,26%
Arts plàstiques	2,18%	3,2%
Arts visuals	6,4%	8%
Salut, ciències i tecnologia	1,77%	1,94%
Altres	1,32%	3,1%

Font: Elaboració pròpia

6.4.3. Activitats amb perspectiva de gènere per districtes

Si mirem la ciutat de Barcelona per districtes, veiem que **on més es programen activitats amb perspectiva de gènere, en números absoluts, és a Ciutat Vella, seguit de Sarrià Sant Gervasi**.

El **districte de les Corts** és el que té el **percentatge més elevat d'activitats amb perspectiva de gènere programades**, ja sigui l'any 2016 (un 5,75% de les activitats) o l'any 2017 (un 8,06%).

El cas de Les Corts es justifica per tres motius. Es tracta d'un districte amb pocs equipaments culturals analitzats, un total de set. Els centres cívics i biblioteques, tot i no estar especialitzats en gènere, programen un bon nombre d'actes i, finalment, el Museu del Monestir de Pedralbes té molta activitat dedicada a dones i sovint amb perspectiva de gènere.

Com ja hem comentat, les dades del 2017 no són completes i inclouen, en la majoria dels casos, el mes de març, on es programen més activitats. Per aquest motiu, l'any 2017 mostra un percentatge més elevat d'activitats amb perspectiva de gènere en tots els casos, llevat del districte de l'Eixample, amb una lleugera davallada.

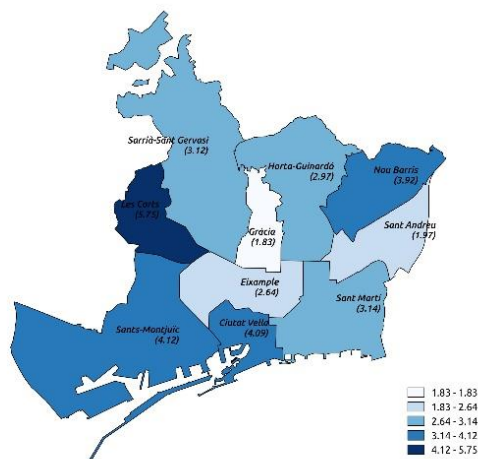
Totals i percentatges d'activitats amb perspectiva de gènere per districtes

	Nombre d'equipaments codificats		Nombre d'activitats codificades		Percentatge de dones		Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella	23	23	2.423	1.666	37,51%	42,11%	4,09%	5,52%
02. Eixample	10	11	1.098	886	62,20%	58,25%	2,64%	2,14%
03. Sants-Montjuïc	12	10	656	558	38,60%	53,15%	4,12%	5,73%
04. Les Corts	7	7	1.147	211	47,43%	48,89%	5,75%	8,06%
05. Sarrià-Sant Gervasi	9	9	1.185	1.055	62,21%	71,44%	3,12%	4,27%
06. Gràcia	7	6	545	417	39,18%	43,66%	1,83%	2,22%
07. Horta-Guinardó	10	10	1.111	730	50,28%	50,83%	2,97%	4,52%
08. Nou Barris	10	10	1.200	592	70,60%	68,40%	3,92%	6,59%
09. Sant Andreu	9	8	913	697	46,30%	49,25%	1,97%	2,87%
10. Sant Martí	11	12	636	373	49,07%	42,58%	3,14%	4,00%

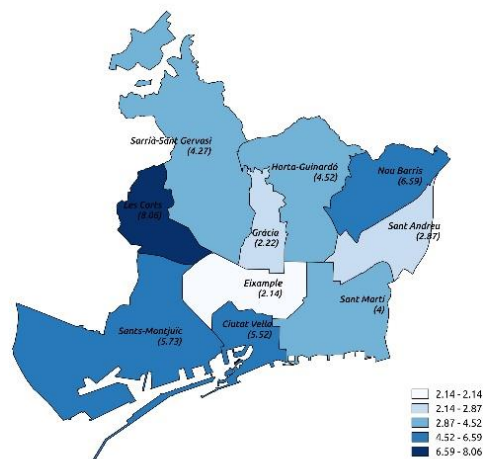
Font: Elaboració pròpia

Mapa del percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere per districtes

2016

2017

Font: Elaboració pròpia

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere per districtes i àmbits de programació

Les biblioteques que més percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere programen són les situades als districtes de Les Corts, Horta Guinardó i Ciutat Vella: només en el darrer districte hi ha una biblioteca especialitzada en dones, la Francesca Bonnemaison. De nou, el cas de les Corts va lligat al baix nombre de biblioteques, dues, i una d'elles, tot i no estar especialitzada en el tema, programa un bon nombre d'activitats amb perspectiva de gènere. Els altres dos districtes comptem amb 4 biblioteques cadascun.

Podria ser previsible que les biblioteques amb més activitats amb perspectiva de gènere fossin les de Ciutat Vella, pel pes que té la Biblioteca Francesca Bonnemaison però, de nou, les dades ens diuen el contrari. El pes d'un equipament especialitzat no és suficient per pujar la mitjana.

Els centres cívics de Sants Montjuïc, Les Corts, Nou Barris i Sant Andreu són els que més programen activitats amb perspectiva de gènere. En el cas dels centres cívics, Torre Llobeta, a Nou Barris i Sortidor a Sants Montjuïc estan especialitzats en gènere, però també Sagrada Família a

l'Eixample. Tanmateix, això sembla no garantir un percentatge més elevat d'actes d'aquesta índole.

El que no podem saber mitjançant les dades disponibles és si a Les Corts, Nou Barris, Horta Guinardó, etc., hi ha una política des del districte perquè biblioteques i/o centres cívics programin més actes amb perspectiva de gènere o és per una decisió de la direcció de cada equipament.

En relació a les fàbriques de creació, destaquem el canvi de localització de la Beckett del Districte de Gràcia a Sant Martí, on ha començat a programar temàtiques de gènere, sense que sigui aquesta una especialització. De tota manera, pel que fa a les fàbriques de creació, qui més programa amb perspectiva de gènere és la Caldera de Les Corts, especialitzada en dansa i arts escèniques, amb un 6% del total de la seva programació.

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere per districtes i àmbits de programació

	Biblioteques		Centres cívics		Fàbriques de Creació	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella	6,9%	7,66%	3,08%	3,34%	0%	0%
02. Eixample	2,87%	4,75%	2,17%	0,81%		
03. Sants-Montjuïc	5,88%	5,42%	4%	7,05%	0%	
04. Les Corts	8,06%	5,05%	4,07%	12,73%	6%	0%
05. Sarrià-Sant Gervasi	2,92%	6,08%	3,18%	3,89%		
06. Gràcia	1,55%	1,57%	2,63%	8,33%	4,76%	
07. Horta-Guinardó	7,29%	8,9%	1,07%	2,47%		
08. Nou Barris	1,39%	2,92%	6,85%	11,65%	0%	0%
09. Sant Andreu	1,93%	3,14%	7,14%	1,52%	0%	
10. Sant Martí	2,82%	3,77%			4,39%	6,61%

Font: Elaboració pròpia

Si mirem els àmbits d'arxius, museus i centres d'exposicions, el repartiment per districtes és pràcticament nul. Arxius només inclou dos equipaments, l'Arxiu Fotogràfic i la Biblioteca Arús, ubicats a Ciutat Vella i l'Eixample respectivament. És aquesta última que ha programat algunes activitats, per exemple, sobre la maçoneria i les dones.

Sabem que els museus analitzats es concentren a Ciutat Vella principalment però, qui més programa amb perspectiva de gènere és l'únic museu que es troba a les Corts, el Monestir de Pedralbes, que fa una tasca de difusió molt remarcable dels sabers de les monges relacionades amb el monestir.

Els centres d'exposicions, tots situats a Ciutat Vella, tenen un percentatge molt més elevat de programació amb perspectiva de gènere que no pas el museus del mateix districte. El CCCB, La Capella i la Virreina tenen un compromís més clar amb la temàtica que no pas el Museu d'Història de la ciutat i el MACBA, que es troben al mateix districte.

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere per districtes i àmbits de programació

	Arxius		Museus i col·leccions		Centres d'exposicions	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella	0	0	2,79%	8,5%	8,2%	16,47%
02. Eixample	6,35%		0	0		
03. Sants-Montjuïc			0	2,7%		
04. Les Corts			18,42%	18,52%		
05. Sarrià-Sant Gervasi						
06. Gràcia			0	0		
07. Horta-Guinardó			0	0		
08. Nou Barris						
09. Sant Andreu			0	0		
10. Sant Martí			3,28%	0		

Font: Elaboració pròpia

El fet de que els festivals tinguin diverses localitzacions, i per tant no estigui registrada la localització i el baix percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere fa que tot quedi a zero. Un cas comparable al dels grans auditoris, tots dos ubicats a Ciutat Vella, els únics que programen amb perspectiva de gènere, encara que poc.

Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere per districtes i àmbits de programació

	Festivals		Grans auditoris		Sales escèniques d'arts	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
01. Ciutat Vella			1,13%	0,98%		
02. Eixample				0		
03. Sants-Montjuïc					0	0
04. Les Corts						
05. Sarrià-Sant Gervasi						
06. Gràcia					0	0
07. Horta-Guinardó						
08. Nou Barris						
09. Sant Andreu					0	0
10. Sant Martí						

Font: Elaboració pròpia

Resum: activitats amb perspectiva de gènere

La mitjana d'activitats amb perspectiva de gènere programades a Barcelona durant els anys 2016 i 2017 és d'un 4% del total. El resultat per àmbits és clarament favorable als centres d'exposicions, on l'any 2016 es del 8.2% i el 2017 s'arriba a un 16,46% del total d'activitats programades, el doble que l'any anterior.

L'any 2016 el 31,33% de les activitats amb perspectiva de gènere van tenir lloc durant el mes de març, al voltant del dia internacional de les dones. Aquest fet explica l'augment del percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere entre els anys 2016 i 2017, en incloure aquest darrer any les activitats del mes de març sense disposar del total de la programació.

Hi ha absència d'activitats amb perspectiva de gènere dirigida al públic més jove i infantil: tan sols un 0,62% de les activitats dirigides a joves o el 2,21% de les dirigides a infants tenen perspectiva de gènere. **Més d'un 60% de les activitats programades pel públic femení no tenen perspectiva de gènere.**

Es parla molt poc de ciència, tecnologia i salut amb perspectiva de gènere i, en canvi, on major nombre d'activitats hem codificat és a humanitats i ciències socials, seguit de les arts visuals.

Les diferències entre districtes de la ciutat en el nombre i percentatge d'activitats demostra que l'oferta o manca de la mateixa, no és fruit d'una política cultural sinó més aviat de casualitats. **On més es programen activitats amb perspectiva de gènere, en números absoluts, és a Ciutat Vella, on hi ha una gran concentració d'equipaments culturals, seguit de Sarrià Sant Gervasi.** El districte de les Corts és el que té el percentatge més elevat d'activitats amb perspectiva de gènere programades degut a un nombre reduït d'equipaments però on tots ells programen amb perspectiva de gènere.

7. Anàlisi dels Museus i Centres d'exposicions

Hem cregut rellevant realitzar una petita anàlisi del grup format per centres d'exposicions i Museus, ja que recull centres municipals, altres consorcis amb major o menor presència municipals i centres privats amb suport municipal.

Volem destacar els centres d'exposicions, en especial **La Virreina**, un equipament municipal que **té el percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere més alt** i amb una diferència considerable comparat amb la resta: **pel damunt del 30%**, que es reflecteix també en el percentatge paritari de dones en el desenvolupament de les activitats. És definitivament un exemple a seguir.

Els altres dos centres d'exposicions, tant La Capella com el CCCB, tenen resultats per damunt de la mitjana. Malauradament, no hem pogut tenir la programació completa del CCCB de 2017, on s'han organitzat alguns actes multitudinaris amb conferenciants feministes de primer nivell.

Entre els museus destaquem dos centres municipals, **El Born** i el Museu de Pedralbes. El primer ha fet un **canvi important en la programació el darrer any, que ha provocat augmentar el percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere fins el 19% l'any 2017** i aconseguir la paritat entre les persones que porten a terme els actes en aquest darrer any. El **Museu de Pedralbes**, com ja ha estat comentat, **té una programació molt enfocada a posar en valor la feina feta per les monges del monestir**, i això queda reflectit amb un 18% d'activitats amb perspectiva de gènere i una representació paritària entre les persones que fan possible aquests actes.

Contràriament, els museus municipals com ara el **MUHBA, l'Etnològic, el Frederic Marés i el Museu del Disseny trobem 0% d'activitats amb perspectiva de gènere** i, en poques ocasions, tenen una representació de dones paritària.

Tots aquests museus tenen col·leccions importants: seria molt pertinent analitzar les col·leccions i cercar el nombre de dones artistes, dones de la història de la ciutat o el disseny, tot esperant no es compleixi la famosa frase de les Guerilla Girls.³⁴

³⁴ Guerrilla Girls. *Do Women Have To Be Naked To Get Into the Met. Museum?*. 1989 . Web. 9 de novembre 2017. <<http://www.tate.org.uk/art/artworks/guerrilla-girls-do-women-have-to-be-naked-to-get-into-the-met-museum-p78793>

Entres els museus consorciats i privats, MACBA, Fundació Tàpies i Fundació Miró, i amb rellevància al primer, la situació és substancialment més equilibrada que en els museus municipals abans esmentats.

Activitats amb perspectiva de gènere i rols de les dones de cadascun dels centres d'exposicions i museus

		Nombre activitats		Percentatge activitats perspectiva de gènere		Percentatge de dones	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017
Centres d'exposicions	Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. CCCB	279	47	7,17%	4,26%	37,34%	38,57%
	La Capella	14	5	7,14%	0	56,10%	86,67%
	La Virreina Centre de la Imatge	12	33	33,33%	36,36%	60,00%	32,89%
Museus i col·leccions	Casa Bloc. Museu del Disseny	1	1	0	0		
	El Born Centre de Cultura i Memòria	170	124	1,76%	19,35%	24,30%	44,72%
	Fundació Antoni Tàpies	19	24	0	0	52,50%	36,76%
	Fundació Joan Miró	40	56	0	3,57%	34,78%	49,15%
	Glòries. Museu del Disseny	47	57	2,13%	0	46,15%	36,42%
	MECM Museu Etnològic	14	15	0	0	15,00%	13,33%
	MUHBA El Call	10	4	0	0		
	MUHBA Fabra i Coats	6	2	0	0		
	MUHBA Oliva Artés	14	5	7,14%	0	37,50%	40,00%
	MUHBA Park Güell. Casa del Guarda	30	12	0	0	18,18%	18,18%
	MUHBA Plaça del Rei	114	52	3,51%	1,92%	30,67%	21,54%
	MUHBA Refugi 307	10	3	0	0		0,00
	MUHBA Turó de la Rovira	20	8	0	0	0,00	
	MUHBA Via Sepulcral Romana	8	1	0	0		
	Museu d'Art Contemporani de Barcelona. MACBA	94	54	4,26%	7,41%	30,18%	53,85%
	Museu d'Història de Barcelona. MUHBA	95	56	4,21%	0	43,18%	13,92%
	Museu Etnològic i de Cultures del Món	20	31	0	0	35,48%	27,91%
	Museu Frederic Marès	27	19	0	0	48,49%	34,37%
	Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes	76	27	18,42%	18,52%	50,39%	40,00%

Font: Elaboració pròpia

Resum: Museus i Centres s'exposicions

Els museus i centres d'exposicions analitzats són molt diversos en relació als rols de les dones i al nombre d'activitats amb perspectiva de gènere programades.

La Virreina, un equipament municipal, té el percentatge **d'activitats amb perspectiva de gènere més alt: pel damunt d'un 30%**, que es reflecteix també en el percentatge paritari de dones en el desenvolupament de les activitats. **El Born i el Museu del Monestir de Pedralbes**, tenen també un percentatge elevat de programació amb perspectiva de gènere, **entre el 19 i el 18%**. Per contra, altres museus municipals com **MUHBA, l'Etnològic, el Frederic Marés i el Museu del Disseny trobem 0% d'activitats amb perspectiva de gènere** i, en poques ocasions, tenen una representació de dones paritària en els diferents rols.

Tots els museus i centres d'exposicions, comparteixen dependència municipal però no sembla tinguin les mateixes línies d'actuació en relació a la necessària visibilització de les dones en la seva programació.

Entre els museus consorciats i privats, **MACBA, Fundació Tàpies i Fundació Mirò**, en especial el primer, la **situació és substancialment més equilibrada que en els museus municipals abans esmentats**.

8. Anàlisi dels festivals

Els festivals són competència municipal i el seu disseny i programació es decideix des de l'ICUB. A partir dels primers resultats, semblava viable que es podria fàcilment millorar la presència de les dones i augmentar el nombre d'activitats amb perspectiva de gènere.

Entre els set festivals analitzats hi ha diferències significatives: només el Grec i Santa Eulàlia s'acosten a una paritat en el nombre de dones implicades en les activitats. Destaca el cas de MonLlibre, un festival dirigit en especial al públic infantil i familiar, amb un 80% de dones implicades en la realització de les activitats i un 0% d'activitats amb perspectiva de gènere.

Sorprèn que la Mercè, la festa major de la ciutat, tingui els percentatges més baixos tant d'activitats amb perspectiva de gènere com de dones portant a terme algun rol dins de les activitats.

Activitats amb perspectiva de gènere i rols de les dones de cadascun dels festivals

	Nombre activitats		Percentatge de dones		Percentatge activitats amb perspectiva de gènere	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
BCNegra	53	66	25,61%	26,55%	3,77%	6,06%
Festival Literari de Nolvel-la Històrica	19		30,61%		5,26%	
Grec Festival de Barcelona	127	100	33,77%	40,14%	3,15%	4%
La Mercè	206	239	28,61%	24,24%	1,46%	1,26%
monLlibre		1		80%		0%
Santa Eulàlia	65	66	37,09%	42,24%	0%	1,52%
Setmana Poesia	24	23	37,74%	38,05%	4,17%	4,35%

Font: Elaboració pròpia

Resum: Festivals

Els Festivals es programen des de l'ICUB, però no sembla existeixi una política comuna en relació a la representació de dones i la perspectiva de gènere en les activitats.

BCNegra és el festival amb un major nombre d'activitats amb perspectiva de gènere, un 6% el 2017, amb un més que substancial augment respecte a l'any anterior. Per contra, les dues festes de la ciutat, la Mercè i Santa Eulàlia, tenen entre un 0% i un 1,5% d'activitats amb perspectiva de gènere.

Destaca el cas de **monLlibre, amb un 80% de dones i un 0% d'activitats amb perspectiva de gènere**, és tracta d'un festival dirigit en especial al públic infantil i familiar.

El Grec i Santa Eulàlia són els únics festivals amb una presència paritària de rols entre dones i homes el 2017.

8.1. Anàlisi de la programació de la Mercè 2017

La Mercè és la festa major de la ciutat de Barcelona, una festa popular, on tenen lloc activitats tradicionals, però també, és el moment de l'any on la ciutat és un gran escenari perquè la música té un paper molt protagonista. És la festa amb un major nombre d'activitats programades des de l'ICUB i, per aquest motiu, hem volgut fer un anàlisi més detallat d'aquest àmbit.

Com a totes les festes majors hi ha elements que es repeteixen, com poden ser la presentació del cartell que es veurà durant setmanes als carrers i banderoles per tota la ciutat, o el pregó que inicia la festa.

Són dos elements destacats que, tot i no ser activitats culturals pròpiament dites, sí que tenen un pes molt important per a la ciutadania, per aquest motiu exposen unes dades que creiem rellevants.

8.1.1. Cartell de la Mercè

El cartell de la Mercè és la imatge de la festa però, a més a més, és un reconeixement de la ciutat vers una personalitat del món de l'art, sigui del món de la pintura, el grafisme o la il·lustració.

Des de 1997 el cartell de la Mercè ha estat obra de **18 homes i 2 dones**: enguany, de nou, un home, Javier Mariscal, qui també es l'autor del cartell de 1987.

Cartell dels darrers 20 anys: **10% de dones/ 90% homes**

8.1.2. El pregó

El pregó marca l'inici de la festa, és el moment en el que una persona rellevant es dirigeix a la ciutat per lloar-la o per reflexionar sobre un tema. És un acte que té un valor simbòlic molt destacable.

Aquí, l'equitat també està lluny de ser una realitat: dels pregons fets des de 1997, **14 els han llegit homes i 6 dones**. Enguany sí ha estat una dona, la filòsofa Marina Garcés.

Pregó dels darrers 20 anys: **30% de dones/ 70% homes**

8.1.3. El programa de la Mercè 2017

El nombre total d'activitats del programa de la Mercè ha passat de **206 al 2016 a les 241 activitats de 2017**. Entenem que el major nombre d'espais on té lloc la Mercè, ampliant-se a diversos barris de la ciutat, ha fet augmentar el nombre total d'actes.

8.1.4. Públic destinatari

La Mercè és una festa popular i, com a tal, té un nombre molt important d'activitats dirigides al públic en general: 73% l'any 2016 i 58% l'any 2017.

Aquest any hi ha un augment de les activitats dirigides al públic adult, relacionat amb el major nombre de concerts programats, però també es registra un major percentatge d'activitats per a joves.

Percentatge d'activitats programades segons públic destinatari de les mateixes

	2016		2017	
	%	Total	%	Total
Públic general	73.65%	151	58.57%	141,00
Infants i familiar	8.78%	18	10.04%	23,00
Adults	17.56%	36	28.45%	67,00
Joves	0%	0	2.92%	7,00
Total	100%	205	100%	239,00

Font: Elaboració pròpia

8.1.5. Tipus d'activitat

La tipologia de les activitats és diversa però observen un major equilibri en la programació del 2017, amb un augment dels cursos i tallers, exposicions i concerts, reduint-se les representacions teatrals i de circ, que eren majoritàries l'any 2016.

Percentatge d'activitats segons tipologia

	2016		2017	
	%	Total	%	Total
Cursos i tallers	2.56%	4	7.24%	16
Exposicions	1.28%	2	2.26%	4
Concerts	32.05%	50	43.44 %	95
Representacions	63.46%	99	46.60%	103
Rutes i visites guiades	0.64%	1	0.45%	1
Total	100%	156	100%	221

Font: Elaboració pròpia

8.1.6. Temàtica de les activitats

La temàtica de les activitats organitzades per la Mercè van molt lligades a la tipologia d'actes de concerts i representacions: música, teatre, circ, dansa...es a dir, arts escèniques i música.

Percentatge d'activitats segons temàtica de les mateixes

	2016		2017	
	%	Total	%	Total
Arts escèniques i música	83.50%	172	90.04%	217
Arts plàstiques	4.37%	9	1.65%	4
Arts literàries i llengües	0.97%	2	0.41%	1
Arts visuals	3.88%	8	1.65%	4
Salut, ciències i tecnologia	4.36%	9	3.70%	9
Altres	2.91%	6	2.48%	6
Suma	100%	171	100%	238

Font: Elaboració pròpia

8.1.7. Rols de dones i homes en les activitats

Les obres que es representen, les peces que es mostren en una exposició, la música que s'interpreta...són en un **89.66%** dels casos **obra d'un home durant la Mercè 2017. Pel que fa a 2016, va ser d'un 66.67%**. En aquest cas s'ha fet un pas enrere.

També s'ha fet un pas enrere en la paritat respecte els rols de direcció-comissariat: l'any 2016 eren 50% dones i homes però, durant 2017, les dones en aquestes funcions han realitzat un 33% dels actes. En direcció artística en una obra de teatre, la direcció d'una orquestra, etc.,...les xifres reforcen l'exposat: entre un 60% i un 71% en mans dels homes.

En relació als concerts, la situació és més equilibrada en l'**apartat de solistes, entre un 40% i un 34,23%** són dones a la Mercè 2016 i 2017 respectivament però, quan es tracta d'un grup musical, els **homes ocupen el 80% dels llocs**.

Tan sols en un aspecte les dones són majoria absoluta: als tallers i cursos, sovint dirigits al públic infantil i familiar.

Adjuntem un *tweet* sobre el tema.

← **Tweet**

Sira domenech
@Siradomenech

Avui mirant programa
[#mercè2017](#)... m'he preguntat
si al mediterrani les dones no
canten [@onsonlesdones](#) ?
Concerts [#mediterraniament](#)

Percentatge de dones en cada rol

	2016	2017
	Dones	Dones
Autoria	33,33%	10,34%
Direcció / comissariat	50%	33,33%
Direcció artística	40,30%	28,57%
Altres direccions	0	33,33%
Interpretació (solista) principal	40%	34,23%
Composició banda / grup	23,08%	19,49%
Conductor/a d'un acte o presentació	0	0
Talleristes / formadors	0	100%

Font: Elaboració pròpia

8.1.8. Percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere

2016	3 de 206 activitats tenen perspectiva de gènere	1.4 % del total
2017	2 de les 241 activitats tenen perspectiva de gènere	0.8% del total

Font: Elaboració pròpia

En la programació de la Mercè 2016 i 2017 tan sols trobem tres activitats al 2016 i dues l'any 2017.

Amb clara perspectiva de gènere, són les següents activitats

2016. The Bag Lady Theater (Espanya / Polònia): Bag Lady

2016. Directed by Women BCN-MAD Cinema

2016. Physical Momentum Project (Barcelona): Magnificat Dansa

2017. Cia. Maduixa (Comunitat Valenciana) : Mulier Dansa

2017. Reykjavíkurdætur (Reykjavík /hip-hop) Música

Resum: La Mercè

Analitzant els dos programes es nota un canvi, el 2016 sembla es va fer un esforç per aconseguir una certa paritat entre dones i homes en la programació, obrint la porta a més produccions teatrals, musicals, expositives,...dirigides i/o participades per dones.

Contràriament, **l'any 2017, la presència de dones en els diferents actes ha disminuït, així com les activitats amb perspectiva de gènere** tot i que s'ha augmentat el nombre d'activitats totals dins el Grec. El 2017 s'ha diversificat la tipologia d'actes, amb més música i tallers i, per tant, menys representacions teatrals, dansa, etc.

9. Conclusions

En aquest estudi s'ha analitzat un nombre molt important d'activitats culturals de l'Ajuntament de Barcelona, 19.088 per a ser exactes, i un 70% dels espais de programació, cercant i explorant quin era el paper de les dones a la cultura i quin tipus de programació s'ofereix als barcelonins i barcelonines des de l'Ajuntament.

Ens hem trobat amb sorpreses, positives i negatives, i amb molts entrebancs.

Un problema important és que, excepte les biblioteques i les inscripcions als tallers dels centres cívics, **no es disposa de dades segregades per sexes** de les persones que assisteixen a les activitats, com tampoc dades sobre edats o origen. L'enquesta que es realitza als museus de la ciutat es basa en una mostra i fins i tot alguns museus ens han expressat dubtes sobre la seva efectivitat.

La manca d'aquesta informació fa impossible saber si dones i homes són d'igual manera usuaris dels equipaments culturals municipals, si els interessa un tipus d'acte o un altre, quins horaris són els més adequats i un llarg etcètera. Tampoc ens permet saber quina resposta de públic tenen les activitats amb perspectiva de gènere o dirigides a les dones.

Com detallem en l'apartat 8 d'aquest informe, les recomanacions d'organismes com la UNESCO i EIGE són molt clares al respecte: **cal disposar de dades segregades per sexe per poder portar a terme polítiques realment eficaces amb perspectiva de gènere.**

Un altre entrebanc ha estat no poder codificar el 100% de la programació del 2017, el que impedeix una comparació rigorosa dels dos anys. En el cas de les activitats amb perspectiva de gènere és, segurament, on és més evident aquesta diferència, tenint en compte que a la programació de 2017 s'inclou el mes de març, que és quan es programa un volum més elevat d'activitats amb perspectiva de gènere, fent pujar els percentatges globals de programació amb perspectiva de gènere respecte a l'any anterior, augment que quedaria diluït en afegir el conjunt de programació per tot l'any.

L'anàlisi agrupada per àmbits de programació ha fet palesa la diferència existent equipament per equipament. En algun cas, hem realitzat una diferenciació dins els grups d'anàlisi. Tot i això, és important tenir en compte que els àmbits de programació no són uniformes i que existeixen diferències entre equipaments de proximitat (centres cívics i biblioteques) i la resta, principalment amb gran auditoris.

Pel que fa a la tipologia d'activitats, s'ha de tenir en compte que, per als resultats globals, hem incorporat de forma conjunta els tallers programats en els centres cívics o a les biblioteques amb les exposicions en museus i les òperes al Gran Teatre del Liceu. És molt pertinent tenir en compte, per exemple, les diferències pel que fa als rols dins les activitats programades, el públic al que va dirigit i la repercussió mediàtica i social que tenen els diferents tipus d'activitats.

9.1. Rols en les activitats culturals: manca de paritat i feminització de rols

Els equipaments de proximitat són els més paritaris en relació al rol de les dones, però hi ha un perill important: **feminització de rols com el de tallerista i relegació de les dones a les activitats dirigides al públic infantil i familiar.**

Deixar a les dones relegades als centres cívics i biblioteques de la ciutat i tancar les portes als homes en aquests equipaments i a les dones als equipaments de ciutat, és un perill real que no beneficia a ningú, sinó que empobreix la cultura de la ciutat.

A l'anàlisi dels rols hem assenyalat la feminització del rol de tallerista, però també ens ha sorprès la feminització del **rol de conducció d'actes**, en especial a museus i centres d'exposicions: **fins a un 75% de dones**. Caldria analitzar detalladament els actes i veure què està passant: serà que la major presència de les dones com a conductores d'actes "dissimula" el fet que els conferencians i participants a una taula rodona són majoria homes?

En el cas del rol d'**interpretació principals o solista** sorprèn que tan **sols un 27,27% (2016) i un 35,06% (2017) de dones són intèrprets solistes en els festivals**, mentre que en els grans auditoris sobrepassen el 40%. El mateix es pot dir en la **composició de grups i bandes**. Tenint en compte que els festivals són competència municipal i es programen des de l'ICUB, sembla factible establir uns mínims de presència femenina.

Un tema més **preocupant és la manca de dones com a autores**. Entre la música que s'interpreta només hi ha un **3,89% (2016) i un 1,25% (2017) de dones autores**. En els centres d'arts escèniques només s'interpreten obres de dones: **un 24% l'any 2016 i un 32% el 2017**. En el cas de la música, i tenint en compte que tan sols hem analitzat els grans auditoris, es pot argumentar que s'interpreten clàssics de la música, cosa que no és del tot certa: es programen altres tipus de música. De totes maneres això no és excusa per no programar dones compositores ni directores

d'orquestra, que hi ha moltes i excel·lents, sols cal tenir en l'agenda la voluntat de programar.³⁵ En el cas de l'òpera es pot argumentar exactament el mateix.³⁶

Fora dels grans auditoris i en el cas dels festivals, com el Grec o la Mercè on es programa molta música, la situació és una mica millor. Recordem que els resultats de la presència de les dones autores a la Mercè de 2016 era d'un 33% però, l'any 2017, havia baixat per sota del 11%.

9.2. Llocs de presa de decisió

Com succeeix massa sovint, i la cultura no és una excepció, en els llocs de presa de decisió no hi ha paritat. Les biblioteques són una raresa i, com a norma general, quanta més proximitat al públic destinatari, més dones es troben.

Posem com exemple l'estructura directiva de l'ICUB, formada per un **30% de dones i un 70% d'homes**, contraposada a la plantilla de l'ICUB, on hi trobem un **62% de dones i un 38% d'homes**. Aquest efecte mirall, on les proporcions d'homes i dones en la cúpula són quasi la imatge a la inversa de com és el conjunt de la plantilla, es repeteix en museus, per exemple, i demostra que no es tracta que no hi hagi dones treballant en el món de la cultura, sinó que aquestes no arriben al llocs de presa de decisió.

Contràriament, les dones són majoria absoluta als màsters en gestió cultural i en els estudis relacionats amb la cultura però, com ja hem vist, no arriben a la part alta de la piràmide jeràrquica de la cultura a l'Ajuntament de Barcelona, un fet que no és exclusiu de Barcelona sinó que es repeteix a nivell europeu.³⁷

Comparar la situació entre Barcelona i altres ciutats o països es fa difícil, no abunden aquest tipus d'estudis. Segons Ammu Joseph, a nivell europeu, sols hi ha un 3% de directores d'orquestra, una situació no molt allunyada de la que hem trobat en els grans auditoris de Barcelona. El gràfic sobre la infrarepresentació de les dones en grans esdeveniments culturals internacionals com la Biennal

³⁵ Un exemple de llistat de compositores clàssiques: Gregory, Alice. "A History of Classical Music: The Women-Only Version. *New York Times*. 2 desembre 2016. Web. 20 novembre 2017.

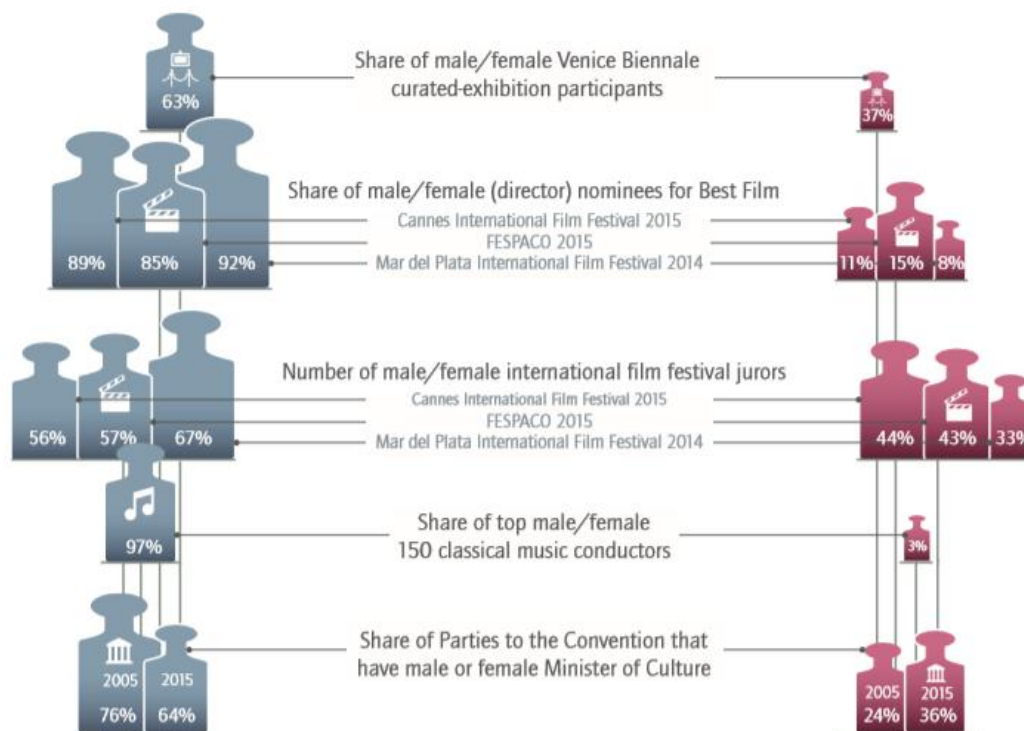
<<https://www.nytimes.com/interactive/2016/12/02/arts/music/01womencomposers.html>>

³⁶ Una iniciativa sobre les dones a l'òpera: WON : *Women's Opera Network*. Web. 20 novembre 2017.

<<https://www.operaamerica.org/content/about/won.aspx>>

³⁷ EIGE: European Institute for Gender Equality. *Gender in Culture*. Vilnius European Institute for Gender Equality Gedimino, 2017. P. 4. Web. 23 agost 2017. <<http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-culture>>

de Venècia, el Festival de Cannes o el percentatge de ministres de cultura, ens dóna una idea més aproximada de la situació de les dones a la cultura fora de l'àmbit d'anàlisi d'aquest estudi: ³⁸

Font: Joseph, Ammu. "Chapter 9 Women as creators: gender equality". Re / *Saping cultural policies 2015: Convention Global Report: A Decade Promoting the Diversity of Cultural Expressions for Development* . Paris:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2015. P. 173

9.3. Perspectiva de gènere i activitats dirigides a les dones

La mitjana d'un 4% d'activitats amb perspectiva de gènere a la ciutat demostra clarament que l'especialització en temàtiques de gènere d'una sola d'entre 40 biblioteques o tres dels més de 50 centres cívics, no són la solució per a una programació més equitativa. Cal aplicar la transversalitat de gènere, on el gènere travessi/impregni totes les temàtiques i disciplines tractades en tots els àmbits de programació. No té sentit que aquests pocs centres *especialitzats* siguin els que donin

³⁸ Joseph, Ammu. "Chapter 9 Women as creators: gender equality". Re / *Saping cultural policies 2015: Convention Global Report: A Decade Promoting the Diversity of Cultural Expressions for Development* . Paris:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2015. P. 173. Web 23 agost 2017. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002428/242866e.pdf>

resposta a tota la ciutadania: tot el territori ha de tenir accés a programació amb perspectiva de gènere.

Es fa també palès que abordar el problema des de dos fronts, relacionats però no idèntics. Aplicar la perspectiva de gènere a la programació d'activitats és un tema de justícia social i enfortiment democràtic: es fa necessari treballar per desmuntar una cultura heteropatriarcal que no fa cap favor ni a dones ni a homes. Una cultura arrelada en construccions socials i culturals de la masculinitat i la feminitat que estan absolutament qüestionades, per no dir obsoletes.

D'altra banda, posar en valor la creació de les dones, clarament invisibilitzada, ara i des de fa segles, per tant, és necessari continuar amb les activitats de reconeixement de la història i la cultura de les dones però al mateix temps, és essencial donar pas a les dones que ara estan fent *cultura*, des de les artistes a les professionals del sector cultural.

Una discriminació no ben entesa pot ser també el motiu del reduït **nombre d'activitats adreçades a les dones** com a públic potencial: un **0,81% del total**. Persones que han programat en equipaments públics ens han fet arribar aquesta reflexió, programar per un públic exclusiu femení s'interpreta com una discriminació en "vetar l'accés" a l'altre sexe.

Sense entrar en el debat de si cal o no programar activitats especialment adreçades a les dones, sí creiem que seria un tema a tenir en compte a l'hora de repensar la programació cultural de la ciutat.

Aquest estudi s'ha centrat en la cultura *institucional*, és a dir, la que té lloc en àmbits i espais de l'administració pública o amb estreta relació, via consorci o convenis. No disposen de dades, però caldria analitzar si en els espais de cultura menys institucionalitzada passa el mateix. Tenim en la memòria les activitats que porten a terme associacions -principalment feministes però també entitats de dones professionals- que sí programen activitats culturals i formatives dirigides al públic femení, les quals, entenem, són fruit d'una demanda o necessitat. El mateix succeeix a BarcelonActiva i l'Escola de Dones emprenedores, directives i empresàries, amb un volum important d'activitats dirigides a les dones.

9.4. Públic destinatari

Com ja ha estat dit, les **activitats dirigides a dones** representen un **0,81% del total**, però les dirigides a la gent gran un 0,78% i la **programació dirigida a la gent jove 1,44% del total d'activitats**.

Les **activitats dirigides a infants o públic familiar**, en canvi, representen el **19,78%** del total d'activitats, i les persones responsables de portar-les a terme són dones en més d'un 45%: el percentatge de dones es dobla respecte de les activitats dirigides a un públic adult o genèric.

Tot i no ser motiu d'aquest estudi, veiem preocupant que la programació cultural de la ciutat s'oblidi d'un fragment de la població clau per consolidar el públic: la gent jove.

9.5. Imatges

Tot i que no hem pogut fer un estudi detallat sobre l'ús de les imatges a l'hora de difondre activitats culturals, no hem trobat casos fragants de cosificació de les dones; en general, sembla que aquest és un tema sobre el que hi ha una certa cura i sensibilitat.

Un aspecte a millorar, però, és la utilització de la dona per donar a conèixer els cursos de ioga, pilates i altres disciplines relacionades amb el cos, en els centres cívics. Sovint es fa servir el cos d'una dona jove que respon al canons de bellesa establerts, obviant si la persona que imparteix el curs és un home o una dona i, més important, que les persones usuàries d'aquest tipus d'activitats acostumen a ser dones de més de 55 anys.

10. Algunes propostes per a l'aplicació de la perspectiva de gènere en les activitats culturals de la ciutat

La UNESCO, en la seva publicació *Gender equality: heritage and creativity*, dóna algunes recomanacions, que podeu consultar en l'annex 2, i que ens han servit de guia per redactar aquestes, concretades i ajustades a la realitat de Barcelona.³⁹

A continuació trobareu algunes propostes, que creiem factibles per a ser aplicables a curt i mig termini a Barcelona.

10.1. Estadístiques i disseny d'indicadors

Tal i com fa esment la UNESCO, és imprescindible tenir dades segregades per sexes en tots els àmbits del sector cultural.

Una de les **mancances més greus és la no existència de dades segregades per sexe sobre les persones que assisteixen a cadascuna de les activitats culturals de l'Ajuntament de Barcelona**, llevat del cas de les biblioteques. El fet de poder disposar d'aquesta informació per a un dels àmbits de programació demostra la viabilitat de recollir-les en altres equipaments de la ciutat, sempre i quant hi hagi voluntat i es prioritzi la necessitat.

Fer canvis en la recollida d'indicadors sempre és complicat i costós: la nostra proposta passa per mirar de treballar indicadors de manera conjunta, per equipaments i àmbits de programació, per després cercar el consens i els acords a nivell de ciutat. Si es disposa dels mateixos indicadors a tota la ciutat es pot fer una avaluació i seguiment continuats; és molt més fàcil preveure canvis i donar respostes a noves necessitats. Disposar d'una bateria d'indicadors amb perspectiva de gènere és la única manera de poder avaluar les polítiques culturals de la ciutat amb perspectiva de gènere.

Si es decideix fer un treball d'aquest tipus, proposem sortir del binarisme home/dona i incloure una tercera opció com a neutre o altres. També caldria recollir dades sobre el nom i tipologia de les activitats amb perspectiva de gènere així com sobre qui porta a terme els actes i amb quin rol.

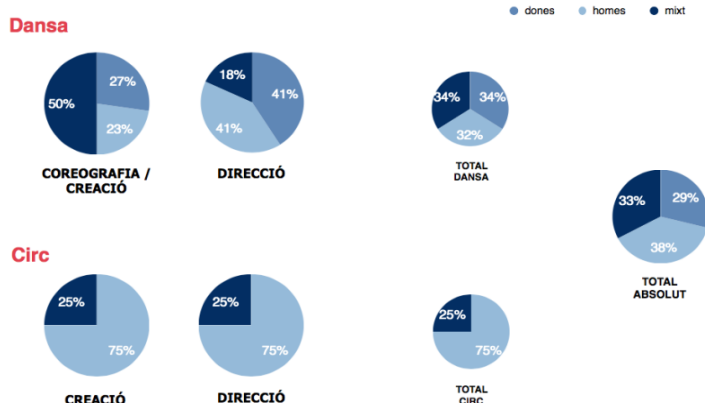
També proposem arribar a acords amb entitats com *Dóna'm escena*⁴⁰, les quals, ja tenen una metodologia d'anàlisi amb perspectiva de gènere, en aquest cas, de les arts escèniques de la ciutat

³⁹UNESCO. *Gender equality: heritage and creativity*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014. P. 135. Web. 23 agost 2017. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002294/229418e.pdf>>

de Barcelona. Com a mostra, la radiografia del Mercat de les Flors, que nosaltres no hem pogut incloure en aquest informe per manca de dades.

Mercat de les flors 2017/2018

Font: Dona'm escena

10.2. Gestió del canvi: sensibilització i formació

Durant el procés de recollida de dades ens hem trobat amb algunes persones, responsables en llocs de presa de decisions a l'àmbit cultural de la ciutat, que tenen un desconeixent important sobre el que significa perspectiva de gènere. Fins i tot, una creença, en absolut real, sobre un suposat equilibri de sexes tant en la programació com en els equips de gestió. Aquest estudi desmunta aquestes idees però cal anar més enllà.

Si es pretén que Barcelona tingui una programació paritària de les activitats culturals, com assenyala el *Pla per la justícia de gènere 2016-2020*, es fa necessari donar eines i formació sobre com fer-ho i treballar conjuntament en aquesta direcció.

Més que planificar formació, que serveix per qui vol escoltar i canviar, creiem que cal **planificar una gestió del canvi d'una programació androcèntrica a un altra amb perspectiva de gènere**. No és aquest el lloc per detallar el pla d'aquest tipus però creiem que la situació demana atenció, debat i diàleg si és pretén aconseguir una transformació real.

⁴⁰ Dona'm escena. Web. 6 setembre 2017. <<https://donamescena.wordpress.com/>>

Evidentment, com a primer pas es prioritari **presentar els resultats d'aquest informe** a totes les persones que són part de l'equip de gestió i programació de l'ICUB i de biblioteques, centres cívics, fabriques de creació, museus, sales d'arts escèniques, festivals i grans auditoris, i recollir comentaris i neguits.

Simultàniament, seria recomanable fer **tallers o accions formatives**, principalment destinats als equips de direcció, programació i planificació d'activitats a tots els equipaments de titularitat municipal: com a personal propi de l'Ajuntament sempre es poden fer propostes de temàtiques formatives. Explicar, i fer entendre, que programar amb perspectiva de gènere és possible i que no es limita a cap tema o format; aquest seria uns dels primers objectius, i això és pot fer en forma de taller pràctic.

Accions com les portades a terme per Barcelona Activa, on totes les empreses que han guanyat licitacions per realitzar accions dins de l'Escola de Dones emprenedores, han hagut de complir amb el requisit de que les persones involucrades assisteixin a un curs bàsic de vuit hores sobre què s'entén per perspectiva de gènere, serien una iniciativa gens complicada d'adaptar al món cultural. Un primer pas seria, per exemple, fer aquest tipus d'acció formativa obligatòria en les licitacions per a la gestió de Centres Cívics, i on seria bo participés, també, personal de l'ICUB.

L'organització d'un **congrés o trobada internacional** sobre el tema a Barcelona seria una manera de posicionar-se a nivell europeu. Aprendre de l'experiència d'altres sectors, com ara l'urbanisme, on un congrés sobre urbanisme i gènere celebrat l'any 2005⁴¹ a la ciutat va ser un punt de partida important per introduir la perspectiva de gènere en l'urbanisme.

Es fa palès que en tots els àmbits cal conscienciar i formar sobre com aplicar el **llenguatge inclusiu** però, en primer lloc, als departaments de comunicació. La idea de nou seria, sobre la pràctica, veure que el llenguatge inclusiu no és doblar els textos, posant director i directora sinó que hi ha molts altres matisos i un bon ventall de paraules neutres, com ara equip de direcció, que no ofèn ni exclou a ningú.

Després de mirar opuscles de tota mena i múltiples pàgines webs, podem afirmar que no es fa servir un llenguatge inclusiu en la promoció de la programació cultural de la ciutat. Sembla que no

⁴¹*Urbanisme i gènere*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2005. Web 21 octubre 2017 <
http://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=8dbb7536-9e7d-47f3-91aa-f6a436b2c9fc&groupId=7294824>

hi ha consciència de la necessitat i la importància de l'ús de llenguatge inclusiu. Fins i tot en les activitats amb perspectiva de gènere sovint es difon la informació utilitzant el masculí.

Com diu Judith Baxter, “*el llenguatge que utilitzem no sols reflecteix la nostra cultura sinó que també la construeix*”⁴², per tant, la llengua com a part de la cultura ha de servir per construir una cultura més inclusiva, on dones i homes se sentin nombrats, reconeguts i representats.

10.3. Llocs de presa de decisió i llicitacions

Com ja hem dit, la paritat no existeix a la major part de les estructures directives i seria bo treballar per a que els equips siguin cada cop més diversos, i paritaris per raó de sexe.

Les famoses i controvertides quotes, s'han demostrat efectives en diversos àmbits, el cas de Noruega és, segurament el més documentat, on per llei s'obliga a les empreses a tenir un mínim del 40% de dones en les consells de direcció de les empreses. No tenim, informació sobre l'aplicació de les quotes a l'administració pública en el nostre entorn més proper, però cal estudiar aquests, i altres mecanismes per fer més fàcil l'accés a les dones als llocs de presa de decisió dins l'administració pública.⁴³

El que si sembla de fàcil aplicació, és exigir que les persones dins de l'Ajuntament que optin a places de direcció o responsabilitat dins de l'àmbit de la cultura tinguin formació en programació amb perspectiva de gènere.

On sí es pot incidir és en els processos de selecció i en concursos, on es creen tribunals de selecció. Proposem que en els tribunals de selecció o concursos de places de direcció de museus, auditoris, o altre concurs on l'Ajuntament participi, s'exigeixi la paritat, al menys un 40% de cada sexe.

Proposem, també, en aplicació del que recomana la *Guia de contractació pública social*, exigir equips paritaris: 40-60% mínim i màxim per evitar feminització de rols en les llicitacions i contractes.

⁴²Beard, Suzanne. “From air hostesses to firemen ... it's time to drop gendered job titles”. *The Guardian*. 5 Maig 2016. Web. 10 d'octubre 2017. < <https://www.theguardian.com/careers/2016/may/05/from-air-hostesses-to-firemen-its-time-to-drop-gendered-job-titles>>

⁴³ *Breaking the glass ceiling? The effect of board quotes on female labor market outcomes in Norway*. Cambridge (Massachusetts): National Bureau of Economic Research, 2014, Revised July 2017 . Web 4 desembre 2017. < <http://www.nber.org/papers/w20256.pdf>>

*“Paritat de gènere en els perfils i categories professionals: Aquesta consideració social es pot incloure en el plantejament d'un contracte públic municipal com una condició d'execució contractual, perquè el requeriment es considera essencial per a l'execució del contracte i s'imposa com una **obligació de l'empresa contractista de garantir una paritat en els diferents perfils i categories professionals de les persones que executin el contracte o en el desenvolupament de llocs de responsabilitat directiva en l'execució del contracte.**”⁴⁴*

Afegiríem també, la necessitat de que els equips resultants de les licitacions (equips de gestió de Centres Cívics, equips que ofereixen serveis a Museus, entre altres) tinguin formació en gènere, així com ofereixin una programació d'activitats culturals amb perspectiva de gènere.

Els concursos de residència a les fàbriques de creació s'haurien de revisar per incloure com una de les línies de treball la recerca amb perspectiva de gènere en els diferents àmbits de treball: arts escèniques, dansa, arts plàstiques, ..etcètera. A la vegada, vista la poca paritat en les persones i equips residents en algunes fàbriques, es fa necessària una lectura crítica de les bases de selecció.

10.4. Programar amb perspectiva de gènere

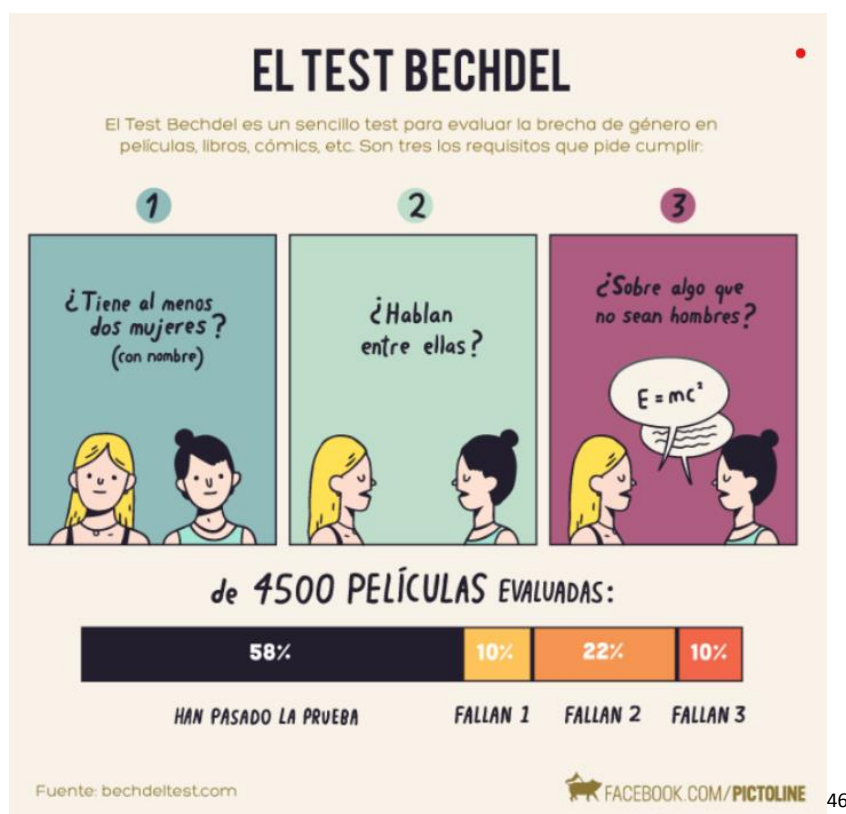
Si es pretén augmentar el percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere cal donar eines i formació sobre com fer-ho i, posteriorment, exigir uns mínims d'acompliment.

El test de Bechdel/Wallace⁴⁵ s'ha popularitzat per la seva simplicitat a l'hora de decidir si una pel·lícula o sèrie aconsegueix uns mínims de biaix de gènere:

- A la pel·lícula apareixen al menys dos personatges femenins?
- Aquests personatges parlen entre elles en algun moment?
- Aquesta conversa tracta sobre algun tema, que no sigui parlar sobre un home?

⁴⁴ *Guia de contractació pública social*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2016. Web 5 Desembre 2017. P. 35 <<http://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/pdf/guia-contractacio-publica.pdf>>

⁴⁵ El test de Bechdel, també conegut com a test de Bechdel/Wallace o *the rule*, és un mètode per avaluar si un guió de pel·lícula, sèrie, còmic o altra representació artística compleix uns mínims estàndards per evitar el biaix de gènere. Més informació: <http://www.passthebechdeltest.com/>

46

És aclaparador i força il·lustratiu el nombre de produccions de cinema i televisió que no passa aquest simple test.

La idea seria treballar amb una eina de programació a la ciutat de Barcelona, similar al test de Bechdel/Wallace, per tal de detectar si les activitats culturals compleixen uns mínims per a ser considerades equitatives. En el cas d'obres de teatre podria servir aquest mateix, i ens sorprendria la quantitat d'obres que no compleixen aquestes tres premisses senzilles.

La diversitat d'activitats no fa fàcil tenir un sol test per a tots els àmbits de programació, però és una idea que es pot desenvolupar i per poder-ser aplicar en cada tipus d'acte.

També, és essencial formar i donar eines per aprendre a programar amb perspectiva de gènere, comprovar com qualsevol tema és susceptible de rebre un altra mirada, donar a conèixer entitats o grups que poden ser fonts d'informació per aconseguir dones expertes, etc.

⁴⁶ Imatge extreta de <https://www.facebook.com/pictoline/photos/pb.1598399590419180.-2207520000.1443816404./1626318657627273/?type=3&theater>

Finalment, es molt recomanable consensuar i treballar conjuntament amb les persones que programen activitats uns mínims assumibles el primer any i amb uns objectius a més llarg termini. Per exemple, i sols per tenir una idea del que es podria debatre per a la seva aplicació:

- Un percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere dirigides a públic adult, infantil, jove i gent gran.
- Les activitats dirigides al públic femení han de tenir com a mínim l'objectiu d'apoderar les dones i evitar estereotips.
- Totes les taules de debats han de ser paritàries com un primer pas.
- A les activitats dirigides al públic infantil i familiar, garantir la presència d'homes com a formadors/talleristes, fins aconseguir la paritat
- Programar a dones autores de tot tipus per mirar d'equilibrar la balança cultural en funció dels gèneres. Establir un percentatge mínim d'obres representades/projectades/interpretades als equipaments culturals d'autores
- Establir un mínim d'activitats amb perspectiva de gènere per a tots els equipaments.

10.5. Pressupostos amb perspectiva de gènere

Seria molt necessari fer un estudi econòmic amb perspectiva de gènere de la cultura de la ciutat. No només conèixer on s'inverteixen més diners i esforços, sinó també el cost per activitat i públic, on hi ha personal propi i subcontractat, les diferències salarials, etc., com ja s'ha començat a fer.⁴⁷

Una anàlisi detallada del cost de la cultura ens podria descobrir diferències entre subcontractes i personal municipal, però també entre equipaments, i respondria a preguntes com: costa el mateix un taller a un centre cívic que a un museu? La remuneració per conferenciant és igual a una biblioteca que a un centre d'exposicions? Els rols feminitzats tenen una remuneració menor? Etcètera.

10.6. Webs i llei de transparència

Els llocs webs dels equipaments municipals, llevat dels consorcis, són molt poc transparents, no hi ha accés a memòries d'activitat ni estructura organitzativa. Això, a banda de dificultar molt la recollida de dades per a la realització d'aquest estudi, està en contraposició amb l'acompliment de la llei de transparència.

⁴⁷ Informe d'impacte de gènere del pressupost. Anàlisi Preliminar. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2016. Web 5 desembre 2017.

<http://ajuntament.barcelona.cat/pressupostos2017/ca/docs/Informe_impacte_de_genere_analisi_preliminar.pdf>

En reclamar aquesta informació, en especial l'estructura organitzativa, alguns equipaments justificaven que la llei de protecció de dades no els permetia fer pública aquesta informació, obviant completament els que diu la llei de transparència,⁴⁸, de la qual, se citen a continuació uns articles prou clarificadors:

“Art. 9. Transparència en l'organització institucional i l'estructura administrativa.

1. La informació relativa a l'organització institucional i l'estructura administrativa que l'Administració ha de fer pública en aplicació del principi de transparència ha d'incloure:

a) La descripció de l'organització de l'Administració i dels organismes i ens públics vinculats o dependents, i també de les societats, les fundacions públiques i els consorcis dels quals forma part l'Administració, amb la inclusió d'un organigrama actualitzat.

b) L'estructura organitzativa interna de l'Administració i dels organismes i entitats a què fa referència la lletra a, amb la identificació dels responsables dels diversos òrgans i llur perfil i trajectòria professionals.

c) Les funcions que tenen atribuïdes l'Administració i els organismes i entitats a què fa referència la lletra a, amb indicació de l'ens, l'entitat o l'òrgan que les exerceix en cada cas.

d) La relació de llocs de treball del personal funcionari, laboral i eventual, i la plantilla i la relació de contractes temporals i d'interinatges no vinculats a cap lloc de treball de la dita relació de llocs.

f) La relació d'alts càrrecs.

g) Les llistes que eventualment es creïn per a accedir als processos de formació i promoció.

h) La relació dels llocs ocupats per personal adscrit pels adjudicataris de contractes signats amb l'Administració que, en virtut del contracte, dugui a terme una activitat, un servei o una obra amb caràcter permanent en una dependència o un establiment públic, i també el règim de dedicació i el règim retributiu d'aquest personal i les tasques que duu a terme.

Art. 10. Transparència en les decisions i actuacions de rellevància jurídica

1. La informació relativa a les decisions i actuacions amb rellevància jurídica que l'Administració ha de fer pública en aplicació del principi de transparència ha d'incloure:

d) Les memòries i els documents justificatius de la tramitació dels projectes o avantprojectes normatius, els diversos textos de les disposicions i la relació i valoració dels documents originats pels procediments d'informació pública i participació ciutadana i per la intervenció dels grups d'interès, si escau.”

L'adaptació dels llocs webs dels equipaments culturals de la ciutat, en especials els municipals, per complir la llei de transparència hauria de ser una iniciativa a aplicar a curt termini. Caldria incloure com a mínim informació sobre els equips de treball, pressupostos i memòries d'activitats.

⁴⁸Catalunya. Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern. Web 2 de novembre 2017. <http://www.gencat.cat/governacio/pub/sum/secgral/Llei192014_transparenciaQL97.pdf>

10.7. Museus, col·leccions i residències d'artistes

En un futur seria molt esclareidor fer un estudi de les col·leccions en les museus dedicats a les arts plàstiques, veure què es custodia als museus, quin percentatge de dones artistes hi ha al magatzem i en exposició, etcètera. Aquest és un aspecte imprescindible a tenir en compte: si els museus no compren obra de dones i tampoc s'exposa, un 50% de la creació artística desapareix.

En aquí el paper de les fàbriques de creació podria ser clau. Les residències d'artistes a les fàbriques de creació són el present i futur de la cultura de la ciutat, en allà poden compartir espais amb altres artistes, investigar i desenvolupar la seva creativitat.

Les convocatòries per les residències varien segons cada fàbrica de creació, caldria analitzar com es poden incorporar criteris de selecció que facin més fàcil l'accés a les dones creadores així com afavorir la recerca i les propostes sobre gènere en les diferents disciplines.

En el cas dels museus que no es dediquen a les arts plàstiques, caldria veure quines lectures no androcèntriques es poden fer, en línia a la *Guia de les dones* d'Isabel Segura, publicada per l'Ajuntament de Barcelona el 1995⁴⁹ o algunes de les activitats del Monestir de Pedralbes.

⁴⁹ Més informació: <http://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca/publicacions/guia-de-dones-de-barcelona>

11. Bibliografia

- Ajuntament de Barcelona. *Pla per la justícia de gènere 2016-2020*. Barcelona: Ajuntament, 2016. Web 22 agost 2017.
<http://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/pla_per_la_justicia_de_genere.pdf>
- Centres Cívics de Barcelona: cultura ciutadana. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2017. Web. 10 octubre 2017. <<http://www.bcn.cat/cultura/docs/centrescivics2016.pdf>>
- Cirese, Alberto Mario. *Cultura hegemònica y culturas subalternas*. Madrid: UAEM, 1991.
- EIGE: European Institute for Gender Equality. *Gender in Culture*. Vilnius European Institute for Gender Equality Gedimino, 2017. P. 4. Web. 23 agost 2017. <<http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/gender-culture>>
- Fuente Vázquez, María de la. *Repensar les polítiques de gènere des de l'àmbit local*. Barcelona, ICPS, 2005.
- Galtung, Johan. (2003). "Violencia cultural". *Documento 14*. Gernika-Gogoratz. Gernika-Lumo: Centro de Investigación por la Paz. 2003
- Geertz, Clifford. *La interpretación de las culturas*. Barcelona: Gedisa, 2009.
- Juliano, Dolores. *Las que saben: Subculturas de mujeres*. Madrid: Horas y Horas, 1998.
- Juliano, Dolores. *El juego de las astucias. Mujer y construcción de modelos sociales alternativos*. Madrid: Horas y Horas, 1992.
- *Pla de biblioteques Biblioteques de Barcelona 1998-2010*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1198. Web 10 de juliol 2017.
<<http://ajuntament.barcelona.cat/biblioteques/sites/default/files/pla%2098-10%20catala.pdf>>
- Pujar, Sandrine. *Gender Inequalities in the cultural sector*. Brusel·les: Culture Action Europe, 2016. Web 31 juliol, 2017. <<http://cultureactioneurope.org/files/2016/05/Gender-Inequalities-in-the-Cultural-Sector.pdf>>
- UNESCO. *Priority Gender Equality Action Plan*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014. Web 23 agost 2017.
<<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227222e.pdf>>
- UNESCO i Museum International. *Gender perspectives on Cultural Heritage and Museums*. Oxford: Blackwell Publishing, 2007. Vol LIX, núm.4 / 236, December 2007. Web 31 juliol 2017.
<<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001560/156040e.pdf>>
- UNESCO. *Gender equality: heritage and creativity*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014- Web. 23 agost 2017.
<<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002294/229418e.pdf>>
- *UNESCO Education Strategy 2014–2021*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002312/231288e.pdf>>
- *Re | Saping cultural policies 2015: Convention Global Report: A Decade Promoting the Diversity of Cultural Expressions for Development*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2015. Web 23 agost 2017.
<<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002428/242866e.pdf>>

12. Annexos

12.1. Llistat complet dels espais de programació per àmbits de programació

En **negreta** els espais de programació inclosos en aquest estudi.

Àmbit	Districte	Espai
Arxius	01. Ciutat Vella	Arxiu Fotogràfic de Barcelona
Arxius	02. Eixample	Biblioteca Pública Arús
Biblioteques	01. Ciutat Vella	Biblioteca Barceloneta - La Fraternitat
Biblioteques	01. Ciutat Vella	Biblioteca Francesca Bonnemaison
Biblioteques	01. Ciutat Vella	Biblioteca Gòtic - Andreu Nin
Biblioteques	01. Ciutat Vella	Biblioteca Sant Pau i Santa Creu
Biblioteques	02. Eixample	Biblioteca Esquerra de l'Eixample-Agustí Centelles
Biblioteques	02. Eixample	Biblioteca Fort Pienc
Biblioteques	02. Eixample	Biblioteca Joan Miró
Biblioteques	02. Eixample	Biblioteca Sagrada Família
Biblioteques	02. Eixample	Biblioteca Sant Antoni - Joan Oliver
Biblioteques	02. Eixample	Biblioteca Sofia Barat
Biblioteques	03. Sants-Montjuïc	Biblioteca Francesc Candel
Biblioteques	03. Sants-Montjuïc	Biblioteca Poble Sec - Francesc Boix
Biblioteques	03. Sants-Montjuïc	Biblioteca Vapor Vell
Biblioteques	04. Les Corts	Biblioteca Can Rosés
Biblioteques	04. Les Corts	Biblioteca Les Corts - Miquel Llongueras
Biblioteques	05. Sarrià-Sant Gervasi	Biblioteca Clarà
Biblioteques	05. Sarrià-Sant Gervasi	Biblioteca Collserola - Josep Miracle
Biblioteques	05. Sarrià-Sant Gervasi	Biblioteca Sant Gervasi - Joan Maragall
Biblioteques	06. Gràcia	Biblioteca Jaume Fuster
Biblioteques	06. Gràcia	Biblioteca Vallcarca i els Penitents
Biblioteques	06. Gràcia	Biblioteca Vila de Gràcia
Biblioteques	07. Horta-Guinardó	Biblioteca El Carmel - Juan Marsé
Biblioteques	07. Horta-Guinardó	Biblioteca Guinardó - Mercè Rodoreda
Biblioteques	07. Horta-Guinardó	Biblioteca Horta - Can Mariner
Biblioteques	07. Horta-Guinardó	Biblioteca Montbau - Albert Pérez Baró
Biblioteques	08. Nou Barris	Biblioteca Canyelles
Biblioteques	08. Nou Barris	Biblioteca Les Roquetes
Biblioteques	08. Nou Barris	Biblioteca Nou Barris
Biblioteques	08. Nou Barris	Biblioteca Vilapicina i la Torre Llobeta
Biblioteques	08. Nou Barris	Biblioteca Zona Nord
Biblioteques	09. Sant Andreu	Biblioteca Bon Pastor
Biblioteques	09. Sant Andreu	Biblioteca Ignasi Iglésias - Can Fabra
Biblioteques	09. Sant Andreu	Biblioteca La Sagrera - Marina Clotet
Biblioteques	09. Sant Andreu	Biblioteca Trinitat Vella - J. Barbero
Biblioteques	10. Sant Martí	Biblioteca Camp de l'Arpa - Caterina Albert
Biblioteques	10. Sant Martí	Biblioteca El Clot - Josep Benet

Biblioteques	10. Sant Martí	Biblioteca Poblenou - Manuel Arranz
Biblioteques	10. Sant Martí	Biblioteca Ramon d'Alòs-Moner
Biblioteques	10. Sant Martí	Biblioteca Sant Martí de Provençals
Biblioteques	10. Sant Martí	Biblioteca Xavier Benguerel
Centres cívics	01. Ciutat Vella	Centre Cívic Barceloneta
Centres cívics	01. Ciutat Vella	Centre Cívic Convent de Sant Agustí
Centres cívics	01. Ciutat Vella	Centre Cívic Drassanes
Centres cívics	01. Ciutat Vella	Centre Cívic Pati Llimona
Centres cívics	02. Eixample	Centre Cívic Cotxeres Borrell
Centres cívics	02. Eixample	Centre Cívic Fort Pienc
Centres cívics	02. Eixample	Centre Cívic Golferichs
Centres cívics	02. Eixample	Centre Cívic La Casa Elizalde
Centres cívics	02. Eixample	Centre Cívic Sagrada Família
Centres cívics	02. Eixample	Centre Cívic Urgell
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cívic Casa del Relotge
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cívic Casinet d'Hostafrancs
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cívic Cotxeres de Sants
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cívic El Sortidor
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cívic Font de la Guatlla
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cívic La Cadena
Centres cívics	03. Sants-Montjuïc	Centre Cultural Albareda
Centres cívics	04. Les Corts	Centre Cívic Can Deu
Centres cívics	04. Les Corts	Centre Cívic Joan Oliver - Pere Quart
Centres cívics	04. Les Corts	Centre Cívic Josep M. Trias i Peitx - Riera Blanca
Centres cívics	04. Les Corts	Centre Cívic Tomasa Cuevas - Les Corts
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Can Castelló
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Casa Orlandai
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Casa Sagnier
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic l'Elèctric
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Pere Pruna
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Sarrià
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Vallvidrera Vázquez Montalbán
Centres cívics	05. Sarrià-Sant Gervasi	Centre Cívic Vil·la Florida
Centres cívics	06. Gràcia	Centre Cívic El Coll - La Bruguera
Centres cívics	06. Gràcia	Centre Cívic La Sedeta
Centres cívics	07. Horta-Guinardó	Centre Cívic Casa Grogà
Centres cívics	07. Horta-Guinardó	Centre Cívic El Carmel
Centres cívics	07. Horta-Guinardó	Centre Cívic Guinardó
Centres cívics	07. Horta-Guinardó	Centre Cívic Matas i Ramis
Centres cívics	07. Horta-Guinardó	Centre Cívic Teixonera
Centres cívics	08. Nou Barris	Centre Cívic Can Basté
Centres cívics	08. Nou Barris	Centre Cívic Can Verdager
Centres cívics	08. Nou Barris	Centre Cívic Torre Llobeta
Centres cívics	08. Nou Barris	Centre Cívic Zona Nord
Centres cívics	09. Sant Andreu	Centre Cívic Baró de Viver
Centres cívics	09. Sant Andreu	Centre Cívic Bon Pastor
Centres cívics	09. Sant Andreu	Centre Cívic La Sagrera 'La Barraca'
Centres cívics	09. Sant Andreu	Centre Cívic Navas
Centres cívics	09. Sant Andreu	Centre Cívic Sant Andreu
Centres cívics	09. Sant Andreu	Centre Cívic Trinitat Vella

Centres cívics	10. Sant Martí	Centre Cívic Besòs
Centres cívics	10. Sant Martí	Centre Cívic Can Felipa
Centres cívics	10. Sant Martí	Centre Cívic del Parc - Sandaru
Centres cívics	10. Sant Martí	Centre Cívic Sant Martí
Centres cívics	10. Sant Martí	Centre Cultural la Farinera del Clot
Centres d'exposicions	01. Ciutat Vella	Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. CCCB
Centres d'exposicions	01. Ciutat Vella	La Capella
Centres d'exposicions	01. Ciutat Vella	La Virreina Centre de la Imatge
Centres d'exposicions	09. Sant Andreu	Fabra i Coats - Centre d'Art Contemporani
Fàbriques de Creació	01. Ciutat Vella	La Seca Espai Brossa
Fàbriques de Creació	03. Sants-Montjuïc	Graner
Fàbriques de Creació	04. Les Corts	La Caldera
Fàbriques de Creació	06. Gràcia	Sala Beckett
Fàbriques de Creació	08. Nou Barris	Ateneu Popular 9barris
Fàbriques de Creació	09. Sant Andreu	Fabra i Coats - Fàbrica de Creació
Fàbriques de Creació	09. Sant Andreu	Nau Ivanow
Fàbriques de Creació	10. Sant Martí	Hangar
Fàbriques de Creació	10. Sant Martí	La Central del Circ
Fàbriques de Creació	10. Sant Martí	La Escocesa
Festivals	Barcelona	BCNegra
Festivals	Barcelona	Cavalcada de Reis
Festivals	Barcelona	Festival Literari de Nòvel·la Històrica
Festivals	Barcelona	Grec Festival de Barcelona
Festivals	Barcelona	La Mercè
Festivals	Barcelona	monLlibre
Festivals	Barcelona	Santa Eulàlia
Festivals	Barcelona	Setmana Poesia
Grans auditoris	01. Ciutat Vella	Gran Teatre del Liceu
Grans auditoris	01. Ciutat Vella	Palau de la Música Catalana
Grans auditoris	02. Eixample	L'Auditori
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	El Born Centre de Cultura i Memòria
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	MECM Museu de Cultures del Món
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	MUHBA Domus Avinyó
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	MUHBA Domus de Sant Honorat
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	MUHBA El Call
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	MUHBA Plaça del Rei
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	MUHBA Via Sepulcral Romana
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Museu d'Art Contemporani de Barcelona. MACBA
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Museu d'Història de Barcelona. MUHBA
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Museu Etnològic i de Cultures del Món
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Museu Frederic Marès
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Museu Marítim de Barcelona. MMB
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Museu Picasso
Museus i col·leccions	01. Ciutat Vella	Zoo de Barcelona
Museus i col·leccions	02. Eixample	Fundació Antoni Tàpies
Museus i col·leccions	02. Eixample	Museu de la Música
Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	Castell de Montjuïc
Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	Fundació Joan Miró
Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	MCNB Jardí Botànic de Barcelona
Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	MECM Museu Etnològic

Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	MUHBA Refugi 307
Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	Museu Nacional d'Art de Catalunya. MNAC
Museus i col·leccions	03. Sants-Montjuïc	Museu Olímpic i de l'Esport Joan Antoni Samaranch
Museus i col·leccions	04. Les Corts	Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes
Museus i col·leccions	05. Sarrià-Sant Gervasi	MUHBA Vil·la Joana
Museus i col·leccions	05. Sarrià-Sant Gervasi	Museu dels Autòmats del Tibidabo
Museus i col·leccions	06. Gràcia	MUHBA Park Güell. Casa del Guarda
Museus i col·leccions	07. Horta-Guinardó	MUHBA Turó de la Rovira
Museus i col·leccions	09. Sant Andreu	Casa Bloc. Museu del Disseny
Museus i col·leccions	09. Sant Andreu	MUHBA Fabra i Coats
Museus i col·leccions	10. Sant Martí	Glòries. Museu del Disseny
Museus i col·leccions	10. Sant Martí	MCNB Museu Blau
Museus i col·leccions	10. Sant Martí	MUHBA Oliva Artés
Museus i col·leccions	10. Sant Martí	Museu de Ciències Naturals de Barcelona
Museus i col·leccions	10. Sant Martí	Museu del Disseny de Barcelona
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Mercat de les Flors
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Mercat de les Flors (altres espais)
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Mercat de les Flors (Pina Bausch)
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Mercat de les Flors (Sala Maria Aurèlia Capmany)
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Mercat de les Flors (Sala Ovidi Montllor)
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Teatre Grec
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Teatre Lliure (Espai Lliure)
Sales d'arts escèniques	03. Sants-Montjuïc	Teatre Lliure (Sala Fabià Puigserver)
Sales d'arts escèniques	06. Gràcia	Teatre Lliure (Gràcia)
Sales d'arts escèniques	09. Sant Andreu	saT! Sant Andreu Teatre
Sales d'arts escèniques	Diversos districtes	Teatre Lliure

12.2. Recomanacions UNESCO

Llistat de les recomanacions de la UNESCO:⁵⁰

- Assegurar la plena aplicació de les convencions i declaracions internacionals en l'àmbit de la cultura conjuntament amb altres instruments sobre drets humans i respecte a la igualtat de gènere i la diversitat, per tal d'ampliar els horitzons creatius de dones i homes, nois i noies i garantir la igualtat d'accés i participació a la vida cultural.
- Reforçar l'evidència, basada en la recollida i la difusió, regular i sistemàtica, per part de les oficines nacionals d'estadístiques de **dades desglossades per sexe en tots els àmbits del sector cultural**: incloent-hi l'ocupació, l'educació, el foment de la capacitat, la participació i el consum.
- Desenvolupar i aplicar polítiques de gènere i estratègies en la cultura que apoderin a tota la societat, tenint en compte la diversitat de grups i individus, i la intersecció de factors socials més generals, més amplis i desigualtats que poden comportar desavantatges.

⁵⁰UNESCO. *Gender equality: heritage and creativity*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014. P. 135. Web. 23 agost 2017. <<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002294/229418e.pdf>>

- Reforçar les capacitats institucionals nacionals per **promoure l'accés igualitari de dones i homes als processos de presa de decisions**, els recursos financers i l'educació en els àmbits culturals.
- **Establir iniciatives de lideratge i mentoria/tutoria per a dones creadores i professionals del patrimoni** i garantir l'equilibri de gènere en nivells de lideratge sènior en el sector cultural i creatiu.
- Donar suport a **campanyes de sensibilització i promoció** internacional, nacional i local que tractin els **estereotips de gènere i la discriminació en tots els aspectes de la vida cultural**.
- **Fomentar i involucrar a totes les parts de la societat en estratègies que promoguin la igualtat de gènere en la cultura**. Això inclou treballar en col·laboració amb tots els grups i comunitats interessades en promoure solucions sostenibles per a la igualtat de gènere en l'accés, la participació i la contribució a la cultura.
- **Donar suport a la recerca interdisciplinària sobre igualtat de gènere** en el patrimoni i les indústries creatives que involucren grups i comunitats compromeses, i que tinguin en compte la complexitat i la diversitat de les relacions de gènere i les estructures de poder subjacents.⁵¹

12.3. Informe executiu d'aquest estudi

Objectius de l'estudi

Aquest estudi s'emmarca dins el *Pla per la Justícia de Gènere (2016-2020)*⁵² un instrument d'actuació de l'Ajuntament de Barcelona per a l'eliminació de les desigualtats de gènere, on s'inclou la **Cultura i Memòria col·lectiva** com un dels àmbits de treball en l'Eix estratègic de Ciutat de Drets. Entre els objectius d'aquest àmbit hi ha:

- Aprofundir en el diagnòstic sobre les desigualtats de gènere en l'àmbit cultural de la ciutat
- Potenciar la creació de les dones i amb una perspectiva de gènere.

Per aconseguir aquestes fites l'objectiu fonamental de l'estudi és el d'analitzar la programació cultural de l'Ajuntament de Barcelona preguntant-se sobre la paritat:

- On són les dones i quins rols desenvolupen en la programació cultural pública?

⁵¹Traducció pròpia de l'anglès al català.

⁵²Ajuntament de Barcelona. *Pla per la justícia de gènere 2016-2020*. Barcelona: Ajuntament, 2016. <http://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/pla_per_la_justicia_de_genere.pdf>

I en un segon terme, apuntar altres aspectes d'interès com són:

- La programació cultural de l'Ajuntament té perspectiva de gènere?
- A qui van dirigides les activitats que es realitzen?

1. Objecte de l'estudi: àmbits de programació i metodologia

Per portar a terme l'estudi s'ha analitzat una mostra molt important de la programació cultural de l'Ajuntament de Barcelona del 2016 i el 2017 d'àmbits molt diversos. La recollida de dades s'ha realitzat en tres nivells:

Àmbit de programació: 9

Els àmbits de programació cultural analitzats són **9**: Arxius (2); Biblioteques (40); Centres cívics (30); Centres d'exposicions (3); Fàbriques de Creació (10); Festivals (7); Grans auditoris (3); Museus i col·leccions (18); Sales d'arts escèniques (4).

Espai de programació: 117

Els espais de programació - físics o conceptuals - són les diferents unitats on efectivament es realitza la programació cultural (per exemple: Centre Cívic Cotxeres Borrell, Festes de la Mercè). En total, s'han analitzat activitats de **117 espais de programació** d'un total de 164 espais municipals o en conveni, el **71%** del total.

Activitat programada: 19.088

Les activitats programades són totes aquelles activitats culturals que han estat programades en qualsevol espai de programació inclòs en l'estudi. En total, per la realització de l'estudi s'han codificat **19.088 activitats** programades a Barcelona entre els anys 2016 i 2017. El nombre d'activitats recollides de l'any en curs es pràcticament la meitat del total codificat per l'any 2016.

2. Anàlisi de les estructures organitzatives dels àmbits de programació

Si adoptem la definició de paritat del Consell d'Europa⁵³, trobem que els equips analitzats en molt poques ocasions compleixen aquesta directriu.

- L'estructura directiva actual de l'ICUB, formada per un **30% de dones i un 70% d'homes**, contraposada a la plantilla de l'ICUB, on hi trobem un **62% de dones i un 38% d'homes**.

La situació es repeteix en els museus, **el 71,43% de les direccions de museus estan en mans d'homes**, i un 60% de les gerències i sots direccions també.

- Els càrrecs intermedis dels àmbits de programació de proximitat, biblioteques i centres cívics, estan ocupats majoritàriament per dones. Un **82% de les direccions de les biblioteques i 76% de les direccions dels centres cívics estan en mans femenines**.

Una feminització d'aquestes professions pot comportar pèrdua de prestigi social i econòmic, tot i que la situació entre unes i altres, és completament diferent. En el cas dels centres cívics, són equips de treball amb baixa remuneració i reconeixement, i un nivell de precarietat molt més elevat, degut als sistemes de gestió: concessió, gestió de serveis o cívics, i de les baixes categories professionals reconegudes.

- **En positiu, destaquem el cas del Consorci de Biblioteques**, amb una estructura directiva quasi paritària, i la **direcció de les Fàbriques de creació, amb 50% de dones i homes**.

Podem concloure doncs, que la paritat en els llocs de presa de decisió de la cultura a l'Ajuntament de Barcelona està lluny de ser una realitat en aquests moments.

⁵³“En sentit estricte, la participació equilibrada entre homes i dones implica la representació igualitària, que sovint es coneix com a paritat en la participació de dones i homes, tal com ho recomana el Parlament Europeu. No obstant això, existeixen diferents definicions. El Consell d'Europa defineix com a participació equilibrada en qualsevol òrgan de decisió de la vida pública i política quant la representació de dones o homes no és inferior al 40%”. EIGE. Web 23 octubre 2017. <http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1149>.

3. Anàlisi de les activitats programades

3.1. Els rols de les dones

En la programació analitzada **l'autoria sols està en mans de les dones en un 24,61% el 2016 i en un 32,38% el 2017** de mitjana, molt allunyat de la paritat desitjada. Les diferències entre àmbits de programació són molt grans, i van des del **1,25% de dones autores als grans auditoris, al 54,55% als centres d'exposicions**, respectivament el 2017.

- Els equipaments de proximitat són els més paritaris en relació al rol de les dones, però hi ha un risc important: **feminització de rols com el de tallerista i relegació de les dones a les activitats dirigides al públic infantil i familiar.**
- També destaca la feminització del **rol de conducció d'actes**, en especial a museus i centres d'exposicions: **fins a un 75% de dones.**
- En el cas del rol d'**interpretació principal o solista** sorprèn que tan **sols un 27,27% (2016) i un 35,06% (2017) de dones són intèrprets solistes en els festivals**, mentre que en els **grans auditoris sobrepassen el 40%.**
- Entre la música que s'interpreta només hi ha un **3,89% (2016) i un 1,25% (2017) de dones autores.** En els centres d'arts escèniques només s'interpreten obres de dones en un **24% l'any 2016 i un 32% el 2017.**
- Entre els set festivals analitzats hi ha diferències significatives: **només el Grec Festival de Barcelona i la Festa de Santa Eulàlia s'acosten a una paritat en el nombre de dones implicades en les activitats.** Destaca el cas de **Món Llibre, amb un 80% de dones i un 0% d'activitats amb perspectiva de gènere**, és tracta d'un festival dirigit en especial al públic infantil i familiar.

3.2. Activitats amb perspectiva de gènere

Entenem per activitats amb perspectiva de gènere les que tenen en compte les construccions culturals i socials que identifiquen el que es considera femení i masculí i/o les desigualtats entre gèneres. La **mitjana d'activitats analitzades amb perspectiva de gènere programades des de l'Ajuntament de Barcelona durant els anys 2016 i 2017 és d'un 4% del total.**

- L'any 2016 el **31,33% de les activitats amb perspectiva de gènere van tenir lloc durant el mes de març**, al voltant del dia internacional de les dones. Aquest fet explica l'augment del percentatge d'activitats amb perspectiva de gènere entre els anys 2016 i 2017, en incloure aquest darrer any les activitats del mes de març sense disposar del total de la programació.
- Hi ha absència d'activitats amb perspectiva de gènere dirigida al públic general i al més jove i infantil: **tan sols un 0,62% de les activitats dirigides a joves** o el 2,21% de les dirigides a infants tenen perspectiva de gènere. Mentre que **de les activitats programades pel públic femení quasi un 40% tenen perspectiva de gènere.**

- El resultat per àmbits és clarament favorable als **centres d'exposicions, on l'any 2016 es del 8.2% i el 2017 s'arriba a un 16,46%** del total d'activitats programades, el doble que l'any anterior.
- Dins de l'àmbit de centres d'exposicions, **La Virreina Centre de la Imatge**, un equipament municipal, té el percentatge **d'activitats amb perspectiva de gènere més alt: pel damunt d'un 30%**, que es reflecteix també en el percentatge paritari de dones en el desenvolupament de les activitats.
- Tots els museus i centres d'exposicions analitzats, comparteixen dependència municipal però no sembla que tinguin les mateixes línies d'actuació en relació a la necessària visibilització de les dones en la seva programació. **El Born CCM i el Monestir de Pedralbes**, tenen també un percentatge elevat de programació amb perspectiva de gènere, **entre el 19 i el 18%**. Per contra, altres museus municipals com el **MUHBA, el Museu Etnològic, el Museu Frederic Marés i el Museu del Disseny trobem 0% d'activitats amb perspectiva de gènere** i, en poques ocasions, tenen una representació de dones paritària en els diferents rols.
- Entre els festivals, **BCNegra és el que té un major nombre d'activitats amb perspectiva de gènere, un 6% el 2017**, amb un més que substancial augment respecte a l'any anterior. Per contra, les dues festes de la ciutat, **La Mercè i Santa Eulàlia, tenen entre un 0% i un 1,5% d'activitats amb perspectiva de gènere**. A la Mercè, **l'any 2017, la presència de dones en els diferents actes ha disminuït, així com les activitats amb perspectiva de gènere amb tan sols un 0.8%** tot i que s'ha augmentat el nombre d'activitats totals.

3.3. Públic destinatari

Les activitats s'han classificat en 6 grans grups en relació al públic destinatari: adults, dones, general, gent gran, infantil-familiar, o joves.

El **volum més gran d'activitat cultural municipal** (pràcticament la meitat de les activitats) **no s'adreça a un públic determinat**.

- Els centres cívics són els que més diversitat de públic tenen en compte en la seva programació.
- Les **activitats dirigides a infants o públic familiar, representen el 19,78% del total d'activitats, i les persones responsables de portar-les a terme són dones en més d'un 45%**: el percentatge de dones es dobla respecte de les activitats dirigides a un públic adult o genèric.
- En **les activitats dirigides a les dones, un 0.81 % del total, són les úniques que tenen un 50% d'autoria femenina**.

4. Conclusions i recomanacions

Les recomanacions d'organismes com la UNESCO i EIGE són molt clares al respecte: **cal disposar de dades segregades per sexe per poder portar a terme polítiques realment eficaces amb perspectiva de gènere**. En aquests moments es disposa de gran part de les dades desagregades per sexe de les persones usuàries de les activitats, però no es porta registre sistemàtic del **rol de les dones en la programació cultural** (autoria, creació, etc...).

De les activitats analitzades la **mitjana d'un 4% d'activitats amb perspectiva de gènere** demostra clarament que l'especialització en temàtiques de gènere d'una sola d'entre 40 biblioteques o tres dels més de 50 centres cívics, no són la solució per a una programació més equitativa. No té sentit que aquests pocs centres *especialitzats* siguin els que donin resposta a tota la ciutadania: tot el territori ha de tenir accés a programació amb perspectiva de gènere.

A continuació trobareu **algunes recomanacions**, que creiem factibles per a ser aplicables a curt i mig termini.

Estadístiques i disseny d'indicadors

Tal i com fa esment la UNESCO és imprescindible tenir dades segregades per sexes en tots els àmbits del sector cultural.

Gestió del canvi: sensibilització i formació

Durant el procés de recollida de dades ens hem trobat amb algunes persones, responsables en llocs de presa de decisions a l'àmbit cultural de la ciutat, que tenen un desconeixent important sobre el que significa perspectiva de gènere.

Llocs de presa de decisió i licitacions

Com ja hem dit, **la paritat no existeix a la major part de les estructures directives** i s'hauria de garantir que els equips siguin cada cop més diversos, i paritaris per raó de sexe.

Si es pretén que Barcelona tingui una programació paritària de les activitats culturals, com assenyalava el programa d'actuació del *Pla per la justícia de gènere 2016-2020*, es fa necessari donar eines i formació sobre com fer-ho i treballar conjuntament en aquesta direcció.

Pressupostos amb perspectiva de gènere

És molt necessari aprofundir en l'estudi econòmic amb perspectiva de gènere de la cultura de la ciutat. No només conèixer on s'inverteixen més diners i esforços, sinó també el cost per activitat i públic, on hi ha personal propi i subcontractat, les diferències salarials, etc., com ja s'ha començat a fer.⁵⁴

Museus, col·leccions i residències d'artistes

En un futur seria molt esclareidor fer un estudi de les col·leccions, veure què es custodia als museus, quin percentatge de dones artistes hi ha al magatzem i en exposició, etcètera.

Aquest és un aspecte imprescindible a tenir en compte: si els museus no compren obra de dones i tampoc s'exposa, un 50% de la creació artística desapareix.

⁵⁴ Informe d'impacte de gènere del pressupost. Anàlisi Preliminar. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2016. Web 5 desembre 2017.

<http://ajuntament.barcelona.cat/pressupostos2017/ca/docs/Informe_impacte_de_genere_analisi_preliminar.pdf> i
< [informe pressupostos amb perspectiva de gènere 2018 definitiu](#)>